

DIPLOMADOLGOZAT

Koncz Gábor Pál
Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás, MSc

Budapest
2023

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Budai Campus**

Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás szak

Gyula, egy határmeneti hátrányos helyzetű város fejlesztése

Út az ország szívéből a perifériára, majd onnan ismét Magyarország centrumába

Belső konzulens:

Dr. Oláh Izabella
egyetemi adjunktus

Külső konzulens:

Dr. Alt Norbert
Gyula város alpolgármestere

Készítette:

Koncz Gábor Pál
AOM5Y3
levelező

Intézet/Tanszék:

MATE NGG MSc

**Budapest
2023**

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	6
1. Gyula város bemutatása	10
1.1 Gyula város történelmi, gazdasági, kulturális infrastrukturális áttekintése.....	10
1.1.1 Az Árpád kortól a török megszállásig	11
1.1.2. A török kiűzésétől az 1848-as szabadságharc bukásáig	12
1.1.3. A szabadságharc bukásától a Trianoni békeszerződésig	14
1.1.4. Az 1920-as évektől a kommunizmus bukásáig	16
1.1.5. A rendszerváltástól napjainkig	19
2. Saját vizsgálataim alapjai.....	25
2.1 Kutatási célok, kérdések, és hipotézisek	25
2.2 A vizsgálat körülményeinek helyszínének bemutatása	26
2.3 A vizsgálati minták bemutatása	30
2.4 A vizsgálati módszerek bemutatása	31
3 Saját vizsgálatok (mélyinterjúk) eredményei	33
3.1 Az ipar, a gazdaság fejlesztése	33
3.1.1 Mélyinterjú az ipar fejlesztéséről Görgényi Ernővel, Gyula város Polgármesterével	34
3.1.2 Mélyinterjú Daka Zsolttal, a tradicionális gyulai húsipart képviselő Gyulahús Kft ügyvezető igazgatójával.....	38
3.1.2.1 A gyulai húsipar rövid bemutatása	38
3.1.2.2 A mai Gyulahús és egykori alapítójának város és társadalomfejlesztő hatása	39
3.1.2.3 A Gyulahús Kft elkötelezettsége a zöldülő város és járás iránt	42
3.1.2.4 A Gyulahús Kft jövőbeli fejlesztési stratégiája	47
3.2 Az idegenforgalom, gyógy és fürdőturizmus városi és térségi fejlesztése	52
3.2.1.Mélyinterjú Boros Zoltánnal, Gyula vezető szállodájának igazgatójával	52

3.2.1.1.	Gyula legnagyobb kapacitású szállodájának kálváriája és kiútkeresése..	52
3.2.1.2.	A szálloda újra pozicionálása, újvendégsegmens megszólítása.....	54
3.2.1.3	A szálloda jövőképe.....	57
3.2.2.	Mélyinterjú Dr. Kun Miklóssal a Gyulai Várfürdő ügyvezető igazgatójával ...	61
3.2.2.1	A fürdőkultúra, a fürdő rövid bemutatása	61
3.2.2.2	A Várfürdő jelenlegi adottságai.....	65
3.2.2.3	A Várfürdő versenytársai	66
3.2.2.4	A Várfürdő jövőképe, a fejlesztések lehetőségei.....	68
3.3	<i>A kulturális élet és a városi turizmus fejlesztési lehetőségei</i>	72
3.3.1	Mélyinterjú Komoroczi Alizzal, a Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft. (továbbiakban GyT NKft) Ügyvezetőnőjével a gyulai turizmus jelenéről, fejlesztéséről, a város fejlesztésében játszott szerepéről és Fekete-Dombi Ildikóval az Erkel Ferenc Kulturális Központ és Múzeum Nonprofit Kft. (továbbiakban Gyulakult) igazgató asszonyával a meglévő épített kulturális és szellemi, történelmi adottságok fejlesztési lehetőségeiről.	73
3.3.1.1	A Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft. (GyT Nkft.) rövid bemutatása, összetétele	73
3.3.1.2	Az Erkel Ferenc Kulturális Központ és Múzeum Nonprofit Kft rövid bemutatása, feladatai	74
3.3.1.3	A gyulai turizmus, a város, GyT Nkft. és a Gyulakult válaszai a háború okozta kihívásokra, épp kilábalva a Covid krízisből.....	75
3.3.1.4	A Gyulai Turisztikai Nkft. jövőképe, helye a városfejlesztésben	78
3.4	<i>Összefoglaló interjú Dr. Görgényi Ernővel, Gyula város polgármesterével</i>	80
3.4.1.	Gyula a dolgozatíró szemével, az első benyomásoktól a hipotézise megfogalmazásáig.....	80
3.4.2	Mi a város titka, miért érzi a legtöbb itt lakó és látogató, hogy ez egy jó város?	81
3.4.3	Gyula város speciális vármegyei helyzete 1950 után.....	82

3.4.4. Gyula város fiskális, takarékosági, és megújuló energiaforrás politikájának rövid áttekintése	83
3.4.5. A gyulai idegenforgalom hatékonyságának kulcsa	85
3.4.6. Gyula jövőképe, a közeljövő fejlesztési tervei, visszatérése az ország szívébe	88
4. Következtetések és javaslatok	90
<i>4.1 A hipotézisem igazolása demográfiai adatsorokkal</i>	<i>91</i>
<i>4.2 Hipotézisem igazolása a város bevételei (ipar/turizmus/kultúra) alapján.....</i>	<i>92</i>
<i>4.3. Konklúzió</i>	<i>93</i>
5. Összefoglalás	94
6. Köszönetnyilvánítás	96
7. Ábrajegyzék	97
8. Irodalomjegyzék.....	100
9. Függelék	105

„Az eljövendő Gyulát egy olyan városnak látom, ahol szeretnek élni az idősök, ahol szívesen maradnak, illetve tanulmányaik után visszatérnek és családot alapítanak a fiatalok, hogy itt éljék le az életüket, itt neveljék fel gyermekeiket és unokáikat. Egy olyan várost képzelek el a jövőben, mely virágzó turizmusával, modern technológiát képviselő iparával és történelmi környezetével, igényes zöldfelületeivel és emberséges helyi társadalmával igazi vonzerőt jelent az itt élőknek és a hozzánk látogatóknak egyaránt.”

Dr. Görgényi Ernő

Gyula város polgármestere

Bevezetés

Diplomadolgozatom keretében Gyula város történelmi térségi szerepét bemutatva vizsgálom egy olyan város tündöklését, majd a trianoni határmódosítás következtében perifériára szorulását mely nagyságrendileg ezer éven át Magyarország szívében helyezkedett el, természeti, demográfiai és gazdasági potenciájának felhasználásával vált a régió vezető városává.

Bemutatom a II. világháború utáni szocialista polgáridegen iparosítást, mely előzetesen jó időre megpecsételte a város és a térség területi vezető szerepének egyre erőteljesebb hanyatlását, majd a rendszerváltás utáni időkben a fentiekből eredően, törvényszerűen bekövetkező még erőteljesebb szerepvesztését.

Ebből, az egykor virágzó, de a rendszerváltás utáni hátrányosan lemaradó térségből, az itt élő emberek összefogásával, tenni akarásával, nem utolsó sorban a városvezetés hathatós közreműködésével, olyan városfejlesztési törekvéseket, terveket, fejlesztéseket mutatok be, melyek következtében állíthatom, hogy a város és a térség újra elfoglalhatja a Trianon előtti helyét a régióban és az országban, *horribile dictu* Közép-Kelet Európában.

Magam részéről 2020 óta dolgozom Gyulán. Budapestről érkezve olyan közösségi kohéziót, olyan energiákat, olyan városvezetési hozzáállást tapasztaltam, ami messzebbre mutat, mint csupán a pályázatokon való részvétel, azok megnyerése, majd a tervek megvalósítása. Hipotéziseim szerint a regionális, kistérségi fejlesztési lehetőségek kihasználása nem csupán a pályázatok, támogatásokig tart, hanem annál sokkal messzebbre mutat, befolyásolja az ott élők viszonyát is saját kistérségükhöz, régiójukhoz, tehát visszacsatol.

Mivel „out-of the box” tudok erre a térségre nézni, de hatással vannak rám a térség lehetőségei adta impulzusok. Foglalkozásomnál fogva (a Gyulahús Kft. a Hungarikum Gyulai kolbász gyártójának a kereskedelmi igazgatója vagyok) beavatottan látom és érzem ebben a pár évben a város szemmel látható fejlődését, a lehetőségek, pályázatok sikerét, illetve dolgozatomban fogok olyan -még kiaknázatlan- lehetőségeket is felvázolni, amikkel talán még attraktívabbá tud válni Gyula.

Dolgozatom első részében Gyula történelmi fejlődését veszem górcső alá, azzal a szándékkal, hogy már ebben a részben is bizonyítani tudjam azt, hogy jelenünk és jövőnk a múltból ered, így minden régió, térség a múltját felhasználva tudja a legjobban kihasználni adottságait.

Gyula esetében meglátásom szerint ezek a lehetőségek 3 nagy fejlesztési irányba mutatnak, ennek a három iránynak a korai meglétét mutatom be, ok-okozati összefüggéseket kutatva a térség demográfiai, földrajzi, épített és gazdasági tulajdonságaival.

A dolgozatban egy nagy (3 pilléren alapuló) hipotézist vizsgálók, melyet a dolgozat során pontonként kifejtek és elemzek.

Hipotézisem: ha Gyula jól használja ki a 3 kitörési pillérét, azzal ismételten az ország szívébe kerülhet, középtávon csökkenteni tudja a demográfiai hanyatlást, az elvándorlás mértékét, a munkanélküliségi rátáját, illetve növelni tudja a városban eltöltött vendégéjszakák számát, ami direktben növeli a város iparűzési és IFO adó bevételét, ami aztán hosszútávon a város mutatóinak még erőteljesebb javulását kell, hogy eredményezze. Ez a 3 pillér pedig a következő:

1. A városban élő emberekre szabott, az adottságaikhoz, a hagyományokhoz, a tudásukhoz illesztett, azt a régió javára fordító- nem „életidegen” (lásd szocialista iparfejlesztés) - ipar fejlesztése
2. A város természeti, történelmi adottságait kihasználó egyedi idegenforgalmi pozicionálás, ami tovább mutat, különbözővé, egyedivé teszi a térséget a klasszikus „fürdőváros” besorolásnál. Ezt fejlesztve olyan régiós turisztikai és idegenforgalmi lehetőségek nyílnak meg a térség előtt, amivel a már meglévő, ide látogató, visszajáró közönségen újabb réteget lehet megszólítani, ezzel növelve az itt töltött éjszakák számát.
3. A város meglévő kulturális adottságainak fejlesztése, figyelembe véve a város és a dél alföldi régió nevezetes művészeit, gyulai kötődésüket, illetve kihasználva a város határmenti, híd szerepét, így bevonni a város multikulturális és vegyes népességéből fakadó, még meg nem szólított társadalmi csoportokat. E pont fejlesztése lehetőséget ad újabb társadalmi -eddig még meg nem szólított- csoportok térségünkbe vonzására. A fejlesztések hatására kiküszöbölhető a téli „holt szezon”, így a város kereskedelmi és idegenforgalmi infrastruktúrája egész éves kihasználásúak lesznek, erőteljes életszínvonal növekedést, távolabb pedig pozitív demográfiai folyamatokat generálva.

Dolgozatom második felében szekunder kutatásaimat primer kutatásaimmal egészítem ki, amit mindhárom irányban releváns szakemberek mélyinterjúi alapoznak meg.

Általános, mindhárom területet átölelő interjúalanyom Dr. Görgényi Ernő Gyula város polgármestere, aki többek között a Gyula és Környéke Többcélú Kistérségi Társulás elnöke.

Polgármester úr interjújában kitérek Gyula város általános fejlesztésére, - melyet majd minden egyes kitörési pontnál „tailor made” pontosítok- illetve az infrastrukturális és városbarát fejlesztési lehetőségeket is bemutatom.

Az ipari fejlesztésben a tradicionális ipar képviselőjeként mélyinterjú alanyom Daka Zsolt, a Gyulahús Kft. ügyvezető igazgatója, akivel a város hagyományos élelmiszeripari adottságait, a gyulai hungarikumok még kiaknázatlan potenciáját tárjuk fel, illetve a modern, K+F ét is magában foglaló, 30 év után az első ipari beruházást megvalósító Airbus Helicopters Hungary Kft otthonra találásával kapcsolatos érveit osztja meg velem Polgármester úr, feltárva az információkat, hogy milyen szempontok vezették az Airbus-t, amikor Gyulára esett a választásuk,

Mindkét üzem munkavállalói képezik a város és a térség demográfiai lenyomatát, melyet az iskolázottság, mobilitás és a jövő városának építése fényében vizsgálók.

Az idegenforgalmi pillér elemeit, azok térségi hatásait, a fejlesztések megvalósításának eredményeit Gyula legnagyobb szállásadójával, Boros Zoltán úrral a gyulai Hunguest Hotel Erkel vezérigazgatójával és Komoroczi Alizzal a Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft. ügyvezetőnökjével elemzem ki, itt nagy hangsúlyt helyezve a térség határmenti elhelyezkedésének potenciájára, valamint a meglévő „fürdőváros” beruházásokon keresztüli egyedivé tételéről, a település vendégösszetételéről, a legnagyobb vendégmágnes, a Várfürdő fejlesztési lehetőségeiről már Kun Miklós úr a Gyulai Várfürdő ügyvezetője ad áttekintést. Olyan nagyratörő térségi fejlesztésekről, amivel Gyula és vele a térség is Közép-Kelet Európa vezető gyógy- és wellness központjává váljon.

Gyula, mint a régió **vezető kulturális városává** válása az általam **harmadik kitörési pontként** jelölt lehetőségeiről az Erkel Ferenc Kulturális Központ és Múzeum Nonprofit Kft. kiállítóhelyekért felelős ügyvezető igazgatójával készített mélyinterjúmom keresztül jutok el arra a megállapításra, hogy a hipotézisem, mely szerint a kultúra és a lokálpatriotizmus Gyulán olyan integráló erő amely a város lakóit egy irányba, a csoportok érdekeit közösségi értéké formálja és így válhat belső erőforrássá, ami olyan lehetőséget teremt, ami fejlesztésekkel megtámogatva azt igazolja (Köteles-Rozsnyai 2015)

Diplomadolgozatom célja bemutatni egy olyan ambiciózus, de a megvalósíthatóság és realitás szintjén mozgó, már megvalósított és még megvalósításra váró városfejlesztést, mely az egykor földrajzilag Magyarország közepén prosperáló városból Trianon miatt egy peremre, határszélre szorult, a hátrányos helyzetű létből a sokszámú gyulai polgári érdekcsoportok újraéledésének, a lokálpatriotizmus teremtő erejének, a helyi, nemzeti fejlesztéseknek és az EU pályázati rendszere pénzügyi alapjának segítségével ma már újra Magyarország képzeletbeli szívébe került, s válik nemsokára Közép-Európa egyik legelismertebb high-tech ipari, turisztikai és kulturális desztinációjává.

1 Gyula város bemutatása

Gyula történelmi, földrajzi, regionális szerepét mutatom be ebben a fejezetben, ami elengedhetetlen ahhoz, hogy a kutatásomban megtaláljam azoknak a fejlesztési lehetőségek gyökereit, melyek történelmét, eredetét feltárva, a 21. századfi Gyula virágzó fejlesztéséhez elengedhetetlenül hozzá kell, hogy tartozzanak.

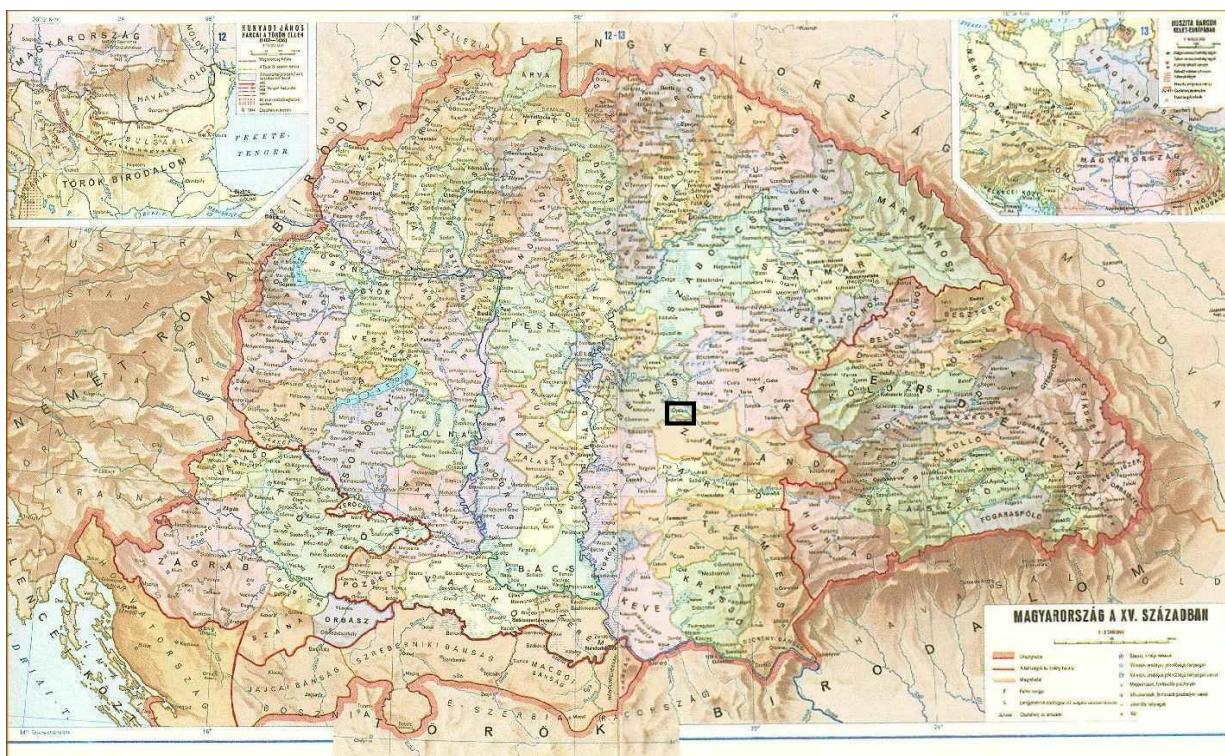
1.1 Gyula város történelmi, gazdasági, kulturális infrastrukturális áttekintése

Ebben az alfejezetben a város demográfiai, történelmi, gazdasági és etnikai fejlődését veszem számba, szem előtt tartva a fentebb említett 3 kitörési lehetőség eredetének vizsgálatát. Ebben az alfejezetben olyan összefüggésekre mutatok rá, amelyek későbbiekben igazolják azt a feltevésemet, mely szerint egy város múltjában kell azokat a mai sikeres kitörési pontokat keresni, amelyeket a mai modern eszközökkel úgy lehet fejleszteni, hogy azok adekvát módom városkompatibilis fejlesztésekké válnak, és önnönmagukban hordozzák a sikerességüket.

Természetesen nem elhanyagolható az a komponens sem, ami a fejlesztések pénzügyi alapjait biztosítja, de -mint azt majd az interjúk közben tapasztalni fogom- ezek sok esetben a célt kiszolgáló másodlagos eszközzé sorolódnak. Mert az elsődleges szempont a város fejlesztésében a közös, városi egyetértési pontok kialakítása, úgy, hogy a szinergiában fejlődő ipar, mely képes megszólítani egy eddig Gyulára nem tipikusan jellemző turisztikai ágazatot, a konferencia és kutatási turizmus, valamint ezeknek a fejlesztéseknek következtében eddig még meg nem valósítható kulturális attrakciók és hetek lesznek azok a hírvivők, melyek mind az itt élő polgárok, mind az idelátogatók körében -mivel egységben, fenntartható és közös akarattal jönnek létre – még erőteljesebb kapcsolatot fog jelenteni a várossal.

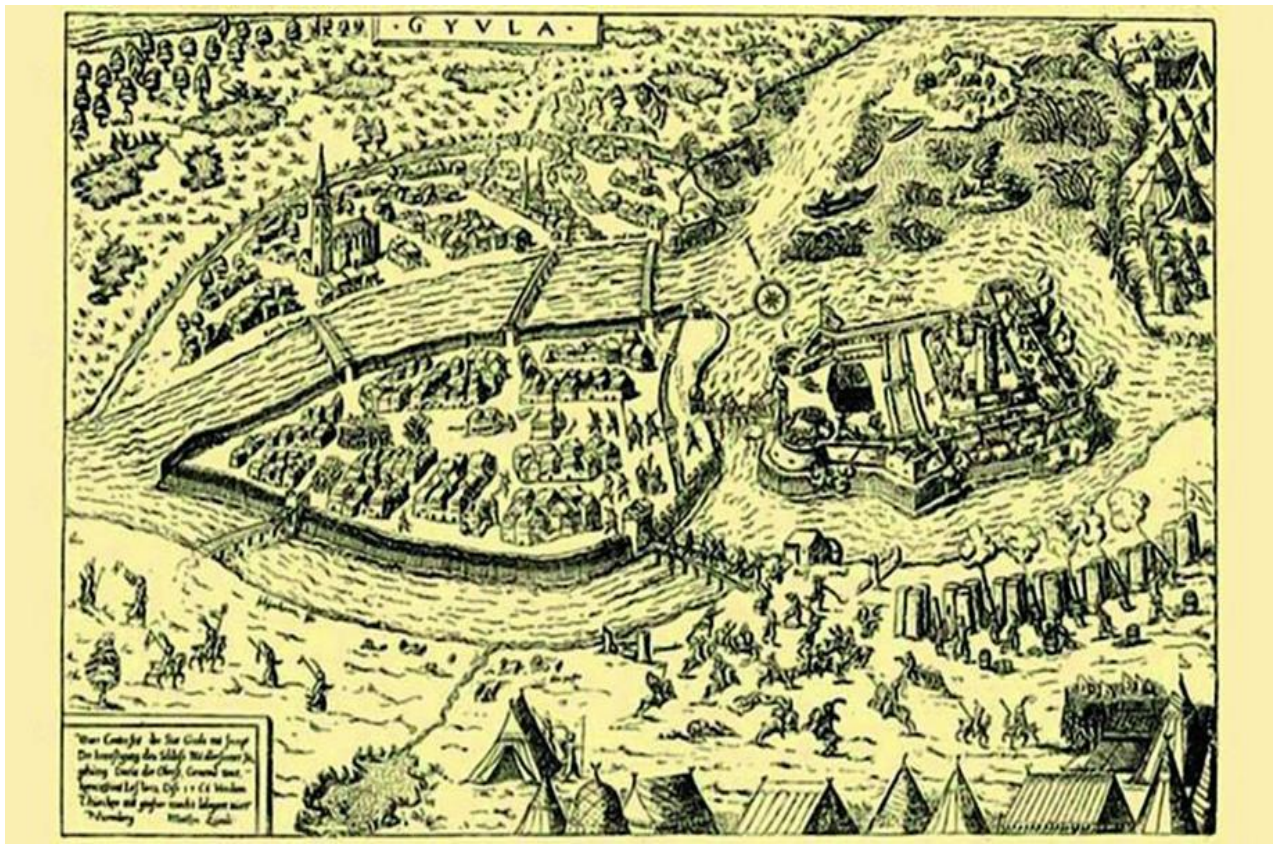
1.1.1 Az Árpád kortól a török megszállásig

A mai Magyarország délkeleti régiójában, Békés vármegyében, Erdély kapujában létező közel 800 éves város. A város első megjelenése az Árpád-kor végére tehető, akkor Gyulamonostorának hívták (1. ábra). A monostor Mária-képéhez messze földről érkeztek a zarándokok, ezért iparosok, kereskedők is letelepedtek itt a Körös mentén. Gyula neve először Károly Róbert királyunk 1313-ban lelt két oklevelében szerepelt. Az 1390-es években már egy 44 településből álló uradalom központja Gyula, sőt bíró és előljáró, választó, valamint vásártartási jogot is kapott. Az uradalmat 1403-tól Maróthy János macsói bán birtokolja, és ebben az időben érkeztek Gyulára a Ferences rendi szerzetesek is (Scherer 1938).

1. ábra Magyarország a XV. században, a négyzet Gyula városát jelöli Forrás: Tóth Gyula (terkep.network.hu)

Maróthy építtette olasz építészekkel az akkori Körös egyik kanyarulatában a gyulai téglavárat.

2. ábra Gyula városának első hiteles ábrázolása Mathias Zündt 1566-ban megjelent metszetén Forrás: Gyulai Hírlap, n.a

A városnak ekkor már fejlett ipara volt. A Maróthy család kihalása után az uradalom Mátyás királyra szállt, aki 1482-ben fiának, Corvin Jánosnak ajándékozta, és 1484-ben főispáni, alispáni és szolgabírói tisztséget adott Gyulának. Ezzel a város Békés megye székhelye lett és közel 500 évig az is maradt. 1566-ban a gyulai vár a déli végvárakhoz hasonlóan elesik, török kézre kerül, ezzel megkezdődik a majd 130 évnyi török uralom a városban (Scherer 1938) (2. ábra).

1.1.2 A török kiűzésétől az 1848-as szabadságharc bukásáig

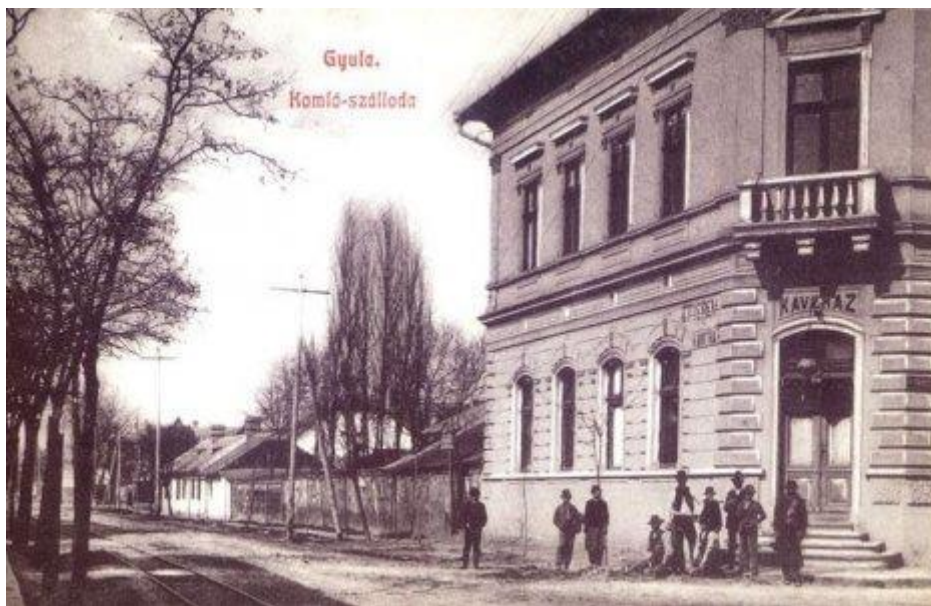
1695-ben a törököt kiűzik, a város lassan tért magához, még 1715-ben is csak 145-en lakták. A kuruc szabadságharc bukása után Harruckern János György kapta meg a várost az osztrák császári udvartól, aki a lassan visszatelepülő magyar családok mellé 1724-ben a Rajna vidékéről németeket is telepített a városba. A város többnemzetiségű volta már ekkor kezdett

kialakulni, hiszen a németek maguknak külön bírót választottak, majd létrehozták a Német-Gyulát, ami majd 125 évig, mint önálló város létezett. Ez a városrész Gyulán ma is megtalálható, mint Németváros. A vár elveszítette végvár jellegét, a katonaság nagyrésze elvándorolt, de a várban élő román családok egy része letelepedett Gyulán, a kastélyban találva munkát. Ezek a családok Gyula Miklós város részén találtak otthonra, később ez a városrész a Románváros nevet kapta. Érdekességként jegyzem meg, hogy Gyulán még ma is létezik egy Magyarvárosnak hívott rész, ami az akkor magyarok által lakott terület elnevezése volt. Hipotéziseim egyik igazolása -mint azt a bevezetőben már jeleztem- innen eredeztethető, hiszen már a 18. században Gyula egy tipikusan többnemzetiségű, többvallású (katolikus, református, ortodox keresztény, zsidó) akkor még nemzetiségileg szegregált város volt, de lakói között nem jegyezték fel semmilyen nemzetiségi villongást, inkább szimbiózisban éltek a népek (Scherer 1938).

Iparosok, mesteremberek, kereskedők otthona volt a város, az erdélyi hegyvidék és az Alföld kereskedői, lakói pedig egyre gyakrabban Gyulán cserélték ki áruikat. Erős ágazat volt az asztalos, fafeldolgozó ipar is, (melynek utódja lesz majd a gyulai bútorgyártás) mivel az erdélyi fakereskedők a Fehér-Körösön úsztatták le a Kárpátokban kitermelt fát. A gyulai vásárok a 19. század második felében élték aranykorukat.

Mi sem jellemzi jobban Gyula város ekkori fejlett gazdasági, ipari és kereskedelmi életét, hogy ebben az időben a gyulai téli vásár Európa legnagyobb vásárai közé tartozott. Mai arányokkal is szinte elképzelhetetlen nagy számokkal büszkélkedhetett a vásár, hiszen átlagosan 20-30 ezer, eseteként 80-100 ezer állatot hajtottak lábon a kereskedők a vásárra. Magától érthetően, a hajtott állatok sérüléseket szerezhettek az úton, illetve le is gyengülhettek, ezért ezeket az állatokat le kellett vágni, így magától érthetően a gyulaiak közvágóhidat építettek 1868-ban, ami a bölcsője lett a világhírű Gyulai Kolbásznak.

A vásárt kiszolgáló infrastruktúra értelemszerűen gyorsan kiépült, hiszen komoly pénzügyi tranzakciók bonyolódtak le, a megnövekedett létszámot el kellett szállásolni, valamint megjelentek a pénzköltési lehetőségek is a városban. Nem csoda, hogy a régió első kaszinója az 1841-ben alapított Gyulai Kaszinó lett, ami funkcióban nemcsak a vásáron szerzett pénz „elköltésére” szolgált, hanem a szellemi, társasági, kulturális élet első számú központjává is vált (3. ábra). 1884-ben nyílt meg a ma is szállodaként működő Komló Szálló, ifj. Kohlmann Ferenc kereskedő megbízásából, ami szintén egycsapásra a társasági és polgári lét központja lett. A hipotézisem 3 kitörési pontja közül a kultúra, a polgárosodó Gyula társasági, kulturális igényének a gyökere innen is eredeztethető.

3. ábra Komló szálloda Gyula, 1890-es évek, Forrás: Gyula anno, na.

Az 1848-as szabadságharcban Gyulára tragikus sors jutott, hiszen 1849-ben itt adtak át az orosz csapatok az osztrák vezéreknél 9 tábornokot az aradi 13 vitéz közül, útjuk innen, Gyuláról Aradra, a kivégzésükre vezetett.

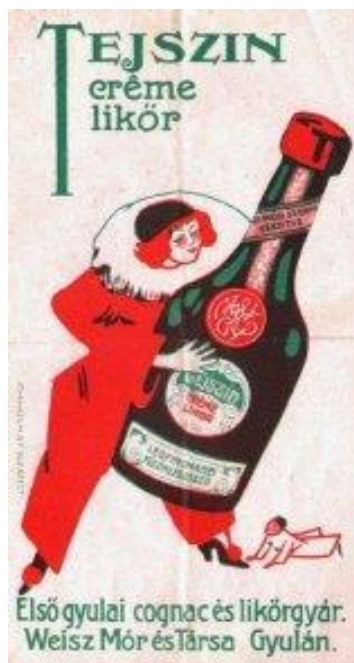
1.1.3 A szabadságharc bukásától a Trianoni békeszerződésig

A szabadságharc bukása utáni apátiából Gyulát az 1855-ös minden eddigi legnagyobb árvíz rázta föl. Mivel a város a Kőrösök partja közelében fekszik, árvizek - a folyók szabályozásának hiánya miatt - szinte minden évben súlytották kisebb nagyobb mértékben a várost. Ez a természeti csapás ösztönözte a Gyulaiakat, hogy az akkori műtárgyakhoz képest is hatalmas beruházással létrehozták a majdnem 30 km hosszú Kőrös-csatornát, elvezetve a Fehér-Kőrös és a Kettős-Kőrös vizét. A régi Fehér-Kőrös pedig mint Élővíz-csatorna, Gyula városán keresztül, már megszelídített folyóként folytatja útját (Scherer 1938)

A kiegyezés után Gyulán is rohamos fejlődésnek indult az ipar és a kereskedelem, számos vállalkozás, részvénytársaság alakul, a pezsgő ipari életet megkoronázza az 1900-ban alapított harisnyagyár, ami akkor a monarchia legnagyobb ilyen üzeme lett.

Sajátos módon az akkori vasúti fejlesztések elkerülték Gyulát, a Pest-Arad közti vonal Békéscsabát érintette, így Csaba lett a közlekedési csomópont. Gyulán később, a Nagyvárad és Fiume közötti vasút haladt át, ami – utóbb ismerve az 1920-as határrendezési gyakorlatot – máig tartó hátrányt okozott a város dinamikus fejlődésében. Ennek ellenére a kulturális, ipari

és polgári fejlődés nem állt meg, hiszen felépült a Pavilon, ami az akkori színészek otthona lett, épült egy gyufagyár is, (ami később a világhírű Gyulai kolbász nagyüzemi gyártásának helye lett) sőt Cognac és Likörgyár is, valamint az ehhez szükséges banki szolgáltatók is szép számban jelentek meg a városban (4. ábra).

4. ábra Gyulai Cognac és Likörgyár 1900 Forrás: Ladics hagyaték

A trianoni békeszerződés által kijelölt határok a várost, a térséget tulajdonképpen teljes mértékben megcsonkították. Mint azt láttuk a régió szervesen kapcsolódott egymásba, az ipar, a kereskedelem egy egységet alkotott és forrott össze Gyulán. Ezt verte szét és tette lehetetlenné a diktátum. Gyula egy tollvonással az ország szívéből a peremterületre, egy határmenti, kapcsolatoktól elvágott település lett.

Nemcsak az ipar, a kereskedelem, hanem az itt élő polgárok is súlyos csapásként élték meg, mint anyagilag, mint lelkiileg a határmódosítást. (Baranyim De, amit a hipotézisemben is állítok, ritka az olyan térség, ahol ennyire összetartó, élni akaró emberek élnek, mint ahogy az egyik interjú alanyom is fogalmazta, „a gyulaiak fejét minél mélyebbre nyomják a víz alá, annál magasabbra emelik majd ki a vízből azt” (Dr. Görgényi Ernő). Ebben a vészterhes időszakban alapozta meg a régió a jelenkorban is meghatározó iparát, a nagyüzemi húsipart, tanulta el a korábban betelepült népektől az öntözéses, üvegházás növény és primörtermesztést (Scherer 1938).

1.1.4 Az 1920-as évektől a kommunizmus bukásáig

A második világháború utáni kommunista pusztítás elementáris erővel támadt Gyula polgári társadalmára. 1950-ben elveszik Gyula megyeszékhelyi rangját, Békéscsabának adva azt. Az államosítás nemcsak a vállalatokat teszi tönkre, de az azokat alapítókat sem kíméli. Stéberl András, a gyulai nagyüzemi kolbászkészítés létrehozóját a saját gyárába ládamosónak sem engedik be, 3 hónapra az államosítás után szívrohamban meghal. Ő egy a kommunista rezsim láthatatlan áldozatai közül, engedtessek meg nekem, hogy -mint vállalatunk alapítójáról- dolgozatomban így is megemlékezzek. (5. és 6. ábra)

5. ábra Stéberl Andrásné és Tildy Zoltán 1947 Forrás: Gyulai városvédők

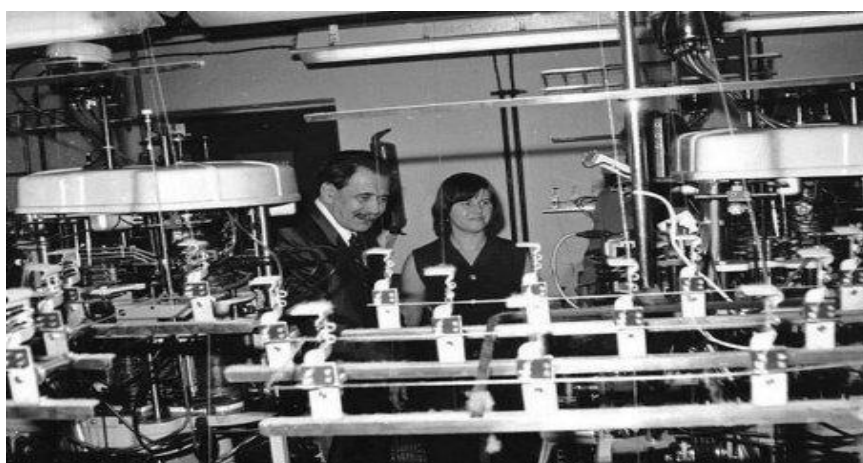
6. ábra Stéberl András 1940 Forrás: Mogyoróssy János Városi Könyvtár

A szocializmus alatt a várost sem kerülte el az erőszakos, nem Gyulakonform iparosítás, a városi tanácsnak ez volt az életben maradási stratégiája (Marsi-Szabó 1975) Ekkor a helyi kis és közepes üzemek összevonásával nagyüzemeket hoznak létre (Gyulai HK, Harisnyagyár, Tevan Nyomda), a szocialista vállalatok vidéki fióktelepeit költöztetik ide (Telefongyár, Relégyár, Bútorgyár), és a VT által létrehozott közepes ipari vállalatok alakulnak. (Barta 1991)

7. ábra Gyulai Fafém Bútor Vállalat 1973 Forrás: Gyula Város Önkormányzat

Mint később látni fogjuk, ezek az ipari fejlesztések már akkor magukban hordozták a rendszerváltáskori hanyatlás és kiüttlanság csíráit, erre már akkor kutatók hívták fel a figyelmet (Vági, 1982, Barta 1987) (7- ábra). Értelemszerűen ezek a vállalatok -az összes szocialista ipari vállalathoz hasonlóan- vesztéségesen, korszerűtlenül állítottak elő a verseny piacon elavult, eladhatatlan termékeket, foglalkoztatva a régió keresőinek nagyságrendileg a felét. Akkor és úgy, hogy ezek az ipari tevékenységek a régióban élő emberek számára élet és testidegen tevékenységek voltak, hiszen szöges ellentétben álltak az elmúlt majd fél évezrede kialakult hagyományos, a régióra, városra jellemző gazdasági környezettel, know-how-val és a regionális kapcsolatokat is nélkülözték.

8. ábra Aczél György látogatása a Harisnyagyárban 1974 Forrás: Béla Ottó

9. ábra Bubiv május elsejei felvonulás 1960 Forrás: Ungvári Sándorné (Papp Márta)

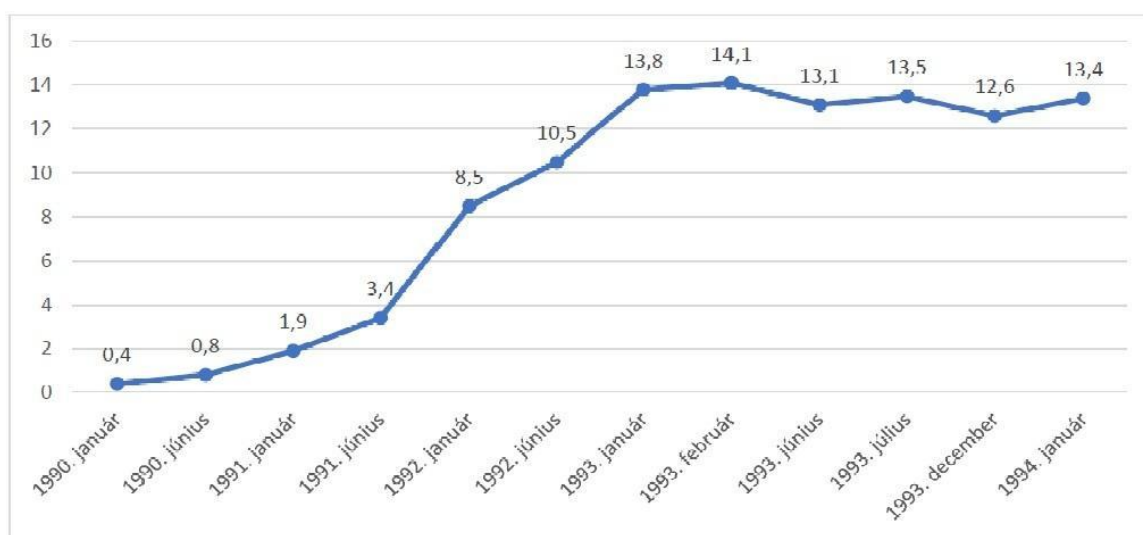
A kommunizmus és az azt kiszolgáló MSZMP által a városra erőltetett iparosítás, az ezekben az üzemekben dolgozó embereket szinte munkavégző robotokká változtatta, elszakította őket a hagyományaiktól, a gyökereiktől az évszázadok alatt kialakult polgári értékrendjüktől (8. ábra). A térség lakossága a trianoni és a párizsi békeszerződések traumája miatt, - amit a bőrükön közvetlenül tapasztaltak - sokkal könnyebben volt alkalmas a „bűnös a magyar polgári gondolkodású ember”, a magyarországi kommunista vezetés által sulykolt eszme befogadására és magáévá tételére. A régió több részre szakadt, az egykor összetartó társadalmat a pártvezetők által teljesen feleslegesen és értelmetlenül hirdetett munkaversenyek ellenségekké tették, az egykor Gyulához tartozó Gyulavarsánd pedig erőszakos románostásnak esett áldozatul a lakosságcsere következtében (9. ábra).

Nem csoda, hogy ezek összessége a lakosság fizikai és mentális egészségére is rombolóan hatottak, a megye és a régió magasan vezette a 80-as, 90-es években a szenvedélybetegségek egyfőre jutó krónikus és „belépő” számát is. Mivel a lakosság egészségügyi állapota meghatározza a következő generáció egészséghez való viszonyát, nem csoda, hogy a 21. század elején a régió vezeti a megyék között a kábítószer, alkohol, és egyéb tudatmódosítók fogyasztási listáját (Beke 2009).

1.1.5 A rendszerváltástól napjainkig

A rendszerváltást követően az 1990-es években a fentebb már vázolt, időzített bomba felrobban, magától érthetően mennek azonnal tönkre a kommunizmus alatt erőltetetten létrehozott ipari beruházások, vállalatok. Teljesen nyilvánvaló volt már akkor is, hogy ezek az üzemek, gyárak, fióktelepek képtelenek voltak a versenygazdaságban eredményesen szerepelni. A Gyula, gyula térségi fiókvállalatok, telephelyek pedig amúgy is a budapesti központi vállalatokon keresztül kapták a létezésükhöz szükséges megrendeléseket, tőkeinjekciókat, ezek azonban a nem átgondolt privatizációk, csődhullámok, gondatlan gazdálkodások következtében egyik percről a másikra megszűntek, így a még prosperáló vállalkozások is hamar tönkrementek. Gondolhatnók, hogy a hetvenes években átadott (az akkori korban modern infrastruktúrával felszerelt) Gyulai Húskombinát (ami fénykorában 3000 embert alkalmazott) a meglévő exportképes termékével tovább prosperált, de még ez a vállalkozás is többször csődöt jelentett a kesze-kusza privatizációs, agrárliberalizációs korszakban.

Mint azt az előző fejezetben kiemeltem, a csődbe, felszámolásra került ipari vállalatok alkalmazták a Gyulai térség munkavállalóinak (aktív keresőinek) csaknem a felét, ezért addig elképzelhetetlen nagyságú munkanélküliségi ráták, elszegényedések, szinte teljes segélykiszolgáltatottság, halmozottan hátrányos, peremvárosi helyzet jellemezte Gyulát s a térséget.

10. ábra A munkanélküliségi ráta alakulása az 1990-es évek elején, % Forrás: az 1993 februári adatokig: Munkaügyi adattár, Foglalkoztatottság és kereseti arányok, 1991-1993, KSH, 1993. Statisztikai Havi Közlemények, KSH, 1994.

Megye	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Budapest	0,1	5,7	5,7	4,8	4,0	3,7	3,0	2,6	2,2	2,4	2,8	2,9	2,6	3,0	3,1	4,6
Baranya	1,1	11,8	12,2	13,3	11,8	11,6	11,6	11,1	11,2	11,9	11,6	13,4	13,3	12,9	13,6	14,7
Bács-Kiskun	1,1	11,0	10,9	10,7	9,7	10,0	10,0	9,3	8,8	9,4	9,9	10,4	10,2	11,4	12,0	17,9
Békés	1,1	14,0	14,0	13,5	13,0	13,0	13,1	11,9	11,2	11,5	12,0	13,0	13,5	15,0	14,8	17,3
Borsod-Abaúj-Zemplén	2,3	16,7	18,0	19,0	17,9	19,5	20,3	19,0	19,1	19,6	18,3	18,9	18,0	19,9	20,1	23,1
Csongrád	1,0	9,9	9,3	9,2	8,1	8,5	8,6	8,3	8,1	8,5	9,7	10,7	8,8	9,2	9,3	11,6
Fejér	1,0	10,6	10,4	9,4	8,4	8,3	7,2	6,4	6,4	7,1	7,3	7,4	7,3	7,1	7,5	11,5
Győr-Moson-Sopron	0,5	6,8	7,4	6,4	5,1	4,8	4,6	4,1	4,0	4,1	4,6	5,4	4,6	4,1	4,1	6,9
Hajdú-Bihar	0,9	14,2	15,6	15,0	14,0	15,6	14,7	13,6	12,8	13,1	12,9	14,0	13,9	15,6	16,5	19,1
Heves	1,6	12,5	13,6	12,1	11,7	12,3	12,0	10,6	9,8	10,0	10,6	11,3	11,1	12,2	12,7	15,8
Jász-Nagykun-Szolnok	1,6	14,6	14,8	14,8	13,5	13,7	13,4	11,5	10,2	10,7	11,2	12,0	11,4	11,8	12,2	15,5
Komárom-Esztergom	1,0	11,3	12,0	11,4	9,8	10,1	8,3	7,0	6,7	6,0	5,8	6,8	5,8	5,4	5,5	10,2
Nógrád	2,4	16,3	17,0	16,3	15,6	16,2	14,9	14,3	13,8	14,6	14,6	16,1	16,1	17,7	17,8	21,2
Pest	0,5	7,6	7,8	7,3	6,3	6,0	5,2	4,4	3,7	3,7	3,8	4,2	3,9	4,3	4,4	6,7
Somogy	1,4	11,2	12,5	12,7	11,3	12,2	11,9	11,6	11,5	12,2	13,4	14,5	14,6	16,2	16,9	19,4
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2,6	19,3	19,7	18,9	17,2	18,7	19,5	17,8	16,7	17,7	17,5	18,6	18,8	21,0	22,4	24,7
Tolna	1,6	12,2	13,4	13,5	12,3	12,9	11,8	11,0	10,0	10,7	11,6	11,8	10,5	11,5	12,1	15,2
Vas	0,4	7,2	7,2	6,7	5,6	5,6	5,2	4,9	4,5	5,0	6,0	6,8	6,1	6,2	6,1	9,8
Veszprém	0,9	10,0	9,9	9,2	7,9	8,2	7,2	6,9	6,6	7,0	7,3	8,0	7,7	8,0	8,2	12,6
Zala	0,8	9,2	9,8	9,2	8,1	7,7	7,2	6,5	6,4	7,0	7,4	9,3	9,0	9,3	9,4	13,0
Összesen	1,0	10,6	11,0	10,5	9,5	9,7	9,3	8,5	8,0	8,3	8,7	9,4	9,0	9,7	10,0	12,8

11. ábra Munkanélküliségi ráta országos 1990-2009 Forrás: KSH, na.

A két táblát a folyamatok időbeliségének illusztrálására hivatkozom be. A 10. ábrán országos szinten látható az a rendszerváltáskori tendencia, mely nem kímélte Gyulát és térségét sem. A fiókküzemek, telephelyek, szocialista iparvállalatok azonnali csődje szinte 2 év alatt megtízszerezte a munkanélküliségi rátát, ez fokozottan volt igaz Gyulára és Békés megyére is. A fentebb említett tényállítás - mely szerint ezek a bezárt, csődbe ment vállalatok foglalkoztatták Gyula aktív keresőinek nagyságrendileg a felét – magában hordozza azt, hogy minden második család fő kenyérkeresője lett munkanélkülivé térségben. A helyzet Gyulán ennél még rosszabb volt, hiszen nem egy nagyvállalnál (ne felejtjük el, a kistérségben több mint hét, 300 főnél is több embert foglalkoztató nagyüzem működött) a család mindkét aktív keresője egyidőben és egyhelyen dolgozott és vált egyik percről a másikra munkanélkülivé.

A 11. ábra a megyéket hasonlítja össze, már egy nagyobb időszíkbán, melyen látható, hogy a 1998-2002-es időszakot leszámítva állandósul a 13% feletti ráta a térségben. Sőt 2006-tól a szocialista és liberális válságkezelés „eredményeképpen” soha nem látott magasságba, 17% felé emelkedik, ami kar-karban a határregiókkal (értelemszerűen a nyugati határmegyéket leszámítva) az ország legmagasabb rátáit eredményezi.

Az ezredforduló környékén gombamód szaporodtak el a kis és mikrovállalkozások, ám ezeknek sokkal nagyobb aránya jött létre kényszervállalkozásként, mint ami a fejlett országokban, vagy Magyarország nyugati, illetve budapesti régióiban jellemző volt (Velkey

2003). Ám ezek a vállalkozások messze nem tudták a szocialista ipari üzemek humán foglalkoztatását, se gazdasági jelentőségét még megközelíteni sem. A város egy Északi Ipari Park létrehozásával próbált katalizátorként eljárni a termelési tevékenység fellendítésében, de az a Trianon előtti regionális szerep, ami Gyulát jellemezte, mostanra átfordult és a környező települések (Békéscsaba, Orosháza) valamint a határmenti - mostanra - román városok (Nagyvárad, Arad, Temesvár) sokkal erősebbnek bizonyultak (Nagy-Nagy 2008; Nagy 2013).

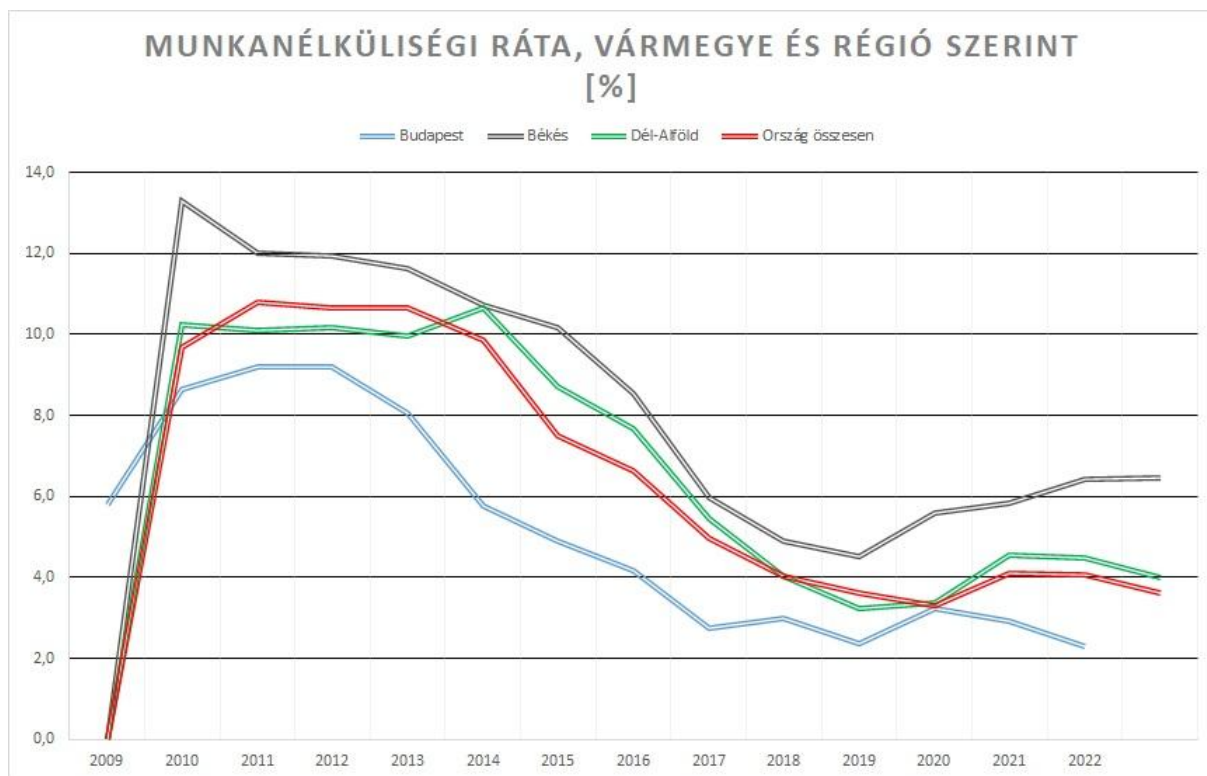
Ha Gyula nem akart egy előregedő, elnéptelenedő várossá válni, mint a hasonló „szocialista iparfejlesztésű” városok, térségek Magyarországon (Tatabánya, Salgótarján, Ózd, Sátoraljaújhely stb.) akkor a méltán emlegetett lokálpatriotizmusnak és értelmiségi, kulturális mentalitásnak újra fel kellett fedeztetnie az országgal és a régióval Gyulát és térségét. A múltban gyökerező, a várost anno kiemelő általam is vizsgált 3 fő fejlesztési irányt kellett újra gondolni, relauncholni, tervezni és megvalósítani.

1958-ban egy fúrás során, a Vártól nem messze gyógyvízre bukkannak, ami a történelmi épített műemlékek és adottságok kihasználása mellett a város egyik legmeghatározóbb fejlesztése lesz, a rendszerváltás utáni kiüttalanságból a 2000-es évek városvezetése is az alábbiakat deklarálja a 2010-ig tartó városfejlesztési koncepciójában mint alapcél: *„Gyula versenyképességének és a lakosság életkörülményeinek javítása, a gyógy-idegenforgalmi és rekreációs jelleg továbbfejlesztése, esztétikus és vonzó környezet biztosítása a kulturális és természeti értékek megőrzésével és stabil gazdasági háttérrel.”* Mindezt komplex szolgáltatáshalmazzal kiegészítve Gyula versenyképes, egyedi turisztikai termékké válhat (Gyula Város egészségturizmus fejlesztési koncepciója Aquaprofit RT 2006).

A 2002-2010 között kétszer is megválasztott polgármester asszony széleskörű közéleti tapasztalatokkal és kapcsolatokkal rendelkezett, emellett menedzseri beállítottságú is volt. Az ő vezetése alatt sikerült újratерemteni a kapcsolatot a városvezetés és a városért tenni akaró civil csoportok között. A kibontakozó fejlesztések alapját a 2002-ben elfogadott hosszú távú városfejlesztési stratégia teremtette meg. Ennek meghatározó célkitűzései az alábbiak voltak (Szabó J. 2006):

- A térségi és testvérvárosi kapcsolatok intenzívebbé tétele, a bennük rejlő szakmai lehetőségek kiaknázása.
- Az európai uniós fejlesztési prioritásokra épülő széleskörű pályázati tevékenység kiépítése.
- Ezen belül például kiemelten szerepeltek a város idegenforgalmi vonzerőjének növelését szolgáló beruházások és rendezvények, valamint a közös magyar-román határmenti fejlesztések.
- A foglalkoztatottság javítását szolgáló helyi gazdaság erősítése, a szociális és családsegítő szolgáltatások kiszélesítése.
- A „szolgáltató közigazgatás” rendszerének létrehozása és a helyi község erősítését szolgáló társadalmi kapcsolatépítés. A térségi kapcsolatok megerősödésével 2003-ban Gyula több közeli településsel együtt kivált a békéscsabai kistérségből és önálló kistérséggé vált. 2005-ben már kistérségi fejlesztési társulást is létrehoztak a közös célok elérése érdekében (Szabó J. 2016)

A gazdasági átalakulás azonban több területen az előzetes tervektől eltérően alakult. Munkahelyteremtő beruházásokra ebben az időszakban sem került sor, sőt még további munkahelyek is megszűntek (például a Tejporgyár és a Gyulai Szabók Szövetkezet felszámolása, a Gyulai Húskombinát leépülése). A városba települő nagy kereskedelmi cégek (Lidl, Tesco, Interspar, Aldi) viszont színvonalas kereskedelmi ellátást teremtettek és így hatékonyan hozzájárulnak a város valamikori vonzáskörzetébe tartozó határon túli települések újra vonzásához. Mindent összevetve: megkezdődött a város és környéke kapcsolatrendszerének újjáalakulása. Néhány területen (turizmus, egészségügyi ellátás, kereskedelmi és más szolgáltatások, felsőoktatás) ezek a kapcsolatok megerősödtek, de a legfontosabb alapfeladat, a munkahelyteremtés továbbra is megoldásra vár (Rozsnyai 2012).

12. ábra Munkanélküliségi ráta VM/R (%) Forrás: KSH, 2023

A 12. ábra igazolja Rozsnyai 2012-es megállapítását, mely szerint a fő probléma kiküszöbölése, a foglalkoztatottság csökkenésének megállítása, ami -mint azt későbbiekben látni fogjuk az interjúk során- a negatív demográfiai folyamatok megfordításának is az alapja a 2002-től 2010-ig regnáló városvezetésnek nem, vagy csak nagyon kis részben sikerült. Mint azt ő is megjegyzi, továbbra is termelő üzemek zárnak be, a Dél-Alföldi régió legmagasabb munkanélküliségi rátáját könyveli el a térség a 2009-es évben (Árpási, 2004).

Hipotéziseim alapja, hogy egy várost a város múltjához, kultúrájához, értékrendjéhez, polgáraihoz hitvallásban és világnézetben legközelebb álló vezetés tudja olyan szinten mozgósítani, hogy az a múltban elraktározott energiákat egy közös-a város és a régió-fejlődésére tudja fordítani, ezt a fenti 3. tábla jól szemlélteti. Látszik világosan már ebből a táblából is, hogy az új városvezetés a foglalkoztatottság növelésével, azon keresztül képzei el Gyula munka alapú jólétének biztosítását. „Ha munka van, minden van” elv alapján közös egyetértési pontokat fektettek le a polgárokkal, ezek mentén fejlesztik a város iparát, idegenforgalmát és kultúráját.

A mélyinterjúkon keresztül cáfolom Rozsnyai hipotézisét, mely szerint: „A város irányítását 2010-ben átvevő új, zömében kevesebb tapasztalattal rendelkező fiatalokból álló városvezetés a korábbi időszaktól eltérő célokat tűzött ki. A város gazdálkodásában is elkerülhetetlenné vált takarékosági intézkedések egyik fő területévé az oktatási és a kulturális intézmények váltak. (.....) Ezek az átalakítások szakmailag is megkérdőjelezhetőek – távlati hatásuk pedig a „kultúra városának” kínálatcsökkenése is lehet, ami szűkítheti a város turisztikai vonzerőjét is” (Rozsnyai2012).

Az interjúk során a város általam feltételezett 3 kitörési pontjának alátámasztására, hipotéziseim igazolására teszek fel kérdéseket, azokat kiegészítem a még nem megvalósított, esetlegesen kiaknázható fejlesztésekkel. Bebizonyítom, hogy a városra, térségre jellemző, az itt élőkre szabott ipari, agrár fejlesztésekre, idegenforgalmi lehetőségekre, azok további kiaknázására, illetve a kulturális, a város, térség szülöttjeire épülő stratégiával Gyula város és térsége - ha földrajzilag de facto már nem lehet - újra Magyarország és Közép-Európa szíve lehet és lesz az elkövetkező évtizedben.

2 Saját vizsgálataim alapjai

2.1 Kutatási célok, kérdések, és hipotézisek

Dolgozatomban azt kutatom, hogy milyen lehetséges kiúttakkal rendelkezik az egykor gazdaságilag és kulturálisan Magyarország közepében található város Gyula, ami a trianoni békeszerződés következtében az ország közepéből hirtelen az ország peremkerületére, határára kerül és válik a rendszerváltás utánra hátrányos helyzetű térséggé.

Kutatói kérdéseim között szerepel, ha a térséget az ott lakók történelmi gazdasági fejlődését, múltját figyelembe véve fejlesztjük, akkor a meglévő természeti és épített kincsek és infrastruktúrák felhasználásával olyan településfejlesztést lehet már középtávon véghez vinni melynek következtében a város, a térség mind gazdaságilag mind kereskedelmileg és demográfiaailag növekvő pályára állítható. A hipotézisemet 3 irányból kiinduló fejlesztésekben foglaltam össze: Gyula város régi rangjának visszanyerése érdekében a tailor-made ipari gazdasági fejlesztés a meglévő természeti kincseinek ésszerű környezetbarát zöld fejlesztésével, az idegenforgalom speciális szegmenseinek hangsúlyozásával, a turisztikai adottságok specifikus kihasználásával, valamint az adott kulturális gyökerek, a város hírnevének, rangjának erőteljesebb hangsúlyozásával új célközönségének a kialakításával érhetők el.

Az egyes hipotézisekkel validált fejlesztések létjogosultságát a primer kutatásaim során mélyinterjúkkal igazolom, melyek alanyai az adott fejlesztési ágak kulcsszereplői és teljes elkötelezettjei a folyamatok megvalósításában. Arra a kérdésre is keresem a választ, hogy egy adott város fejlesztésekor a város vezetésének az értékrendje és a város lakosságának értékrendje közötti egyetértési pontok fontossága milyen mértékben befolyásolják a fejlesztési erőfeszítések sikereit. Felteszem, hogyha a városvezetés és a lakosság döntő többsége között a fő kérdésekben alapvető konszenzus uralkodik, úgy a meglévő EU-s és hazai forrásokat oly módon lehet felhasználni, hogy azok a város és a térség fejlődésében megsokszorozódott formában használhatók fel.

Feltételezem, hogy Gyula város az elkövetkezendő 10-15 évben a primer kutatások eredményeképpen felvázolt lehetőségekkel olyan országos, *horribile dictu* közép-európai rangra jut, amely méltán megilleti a viarsarki egykori vármegyeszékhelyt.

2.2 A vizsgálat körülményeinek helyszínének bemutatása

2020 eleje óta dolgozom Gyulán, azóta figyelem a város fejlődését képes vagyok „out of the box” figyelni a városban zajló folyamatokat.

Ez idő alatt az országot és a világot - valamint ezen belül Gyulát is - sújtotta a koronavírus járvány, ukrán-orosz háború okozta negatív intézkedésekből fakadó gazdasági kereskedelmi visszaesés, ami viszont még erőteljesebben rávilágított számomra arra az összefüggésre, hogy az általam a mélyinterjúkon keresztül bemutatott 3 fejlesztési irány csakis egymást segítve közös erővel képes kifejteni maximális hatását. Kifejezetten érdekes és példászerű egy olyan hátrányos helyzetű térség, település fejlesztését figyelni (illetve a jövőbeli fejlesztések céljait megismerni), melynek húzó ágazatát az idegenforgalmát a Covid-19 járvány 2020 és 2022 között gyakorlatilag totálisan ellehetetlenítette, mégis a lokálpatriotizmus és polgári konzervatív szemlélet, a városvezetés és a lakosság egyetértési pontjainak közös erejével túl tudott a válságon lendülni.

A város fejlesztését 3 irányból közelítem meg az **átfogó**, a város polgármesterével lefolytatott mélyinterjú érinti mind **a város ipari, idegenforgalmi és kulturális** fejlesztésének főbb irányvonalait, valamint bemutatja a város jelenlegi helyzetét, illetve a város elkövetkezendő stratégiáit is. Ebbe a stratégiába illeszkedik bele az ipari fejlesztések, idegenforgalmi fejlesztések és kulturális fejlesztések sora. Értelemszerűen - mivel mind a 3 fejlesztési irányban a város és a térség iránt százszázalékosan elkötelezett vezetőket kérdezek - a körülményekből fakadó torzítások, illetve a bizonyos szintű elfogultság teljes mértékben nem is lesz kizárható, de véleményem szerint elfogulatlanság nélkül, várost fejleszteni sokkal nehezebb (véleményem szerint lehetetlen) feladat, ezért ezeket a torzításokat inkább a nagyfokú elkötelezettség szüli, nem pedig a körülmények nem megfelelő felmérése.

Az interjúkat az elmúlt negyedévben Gyulán, az alanyok munkahelyén, az irodájukban készítettem, ismertetve velük, hogy a kiválasztásuk oka a kutatásom hipotézisének vagy alátámasztása, vagy elvetése. Az alanyok az adott területen vezető pozícióban, a szakmájukat magas szinten művelő menedzserek és közszereplők, kiválasztásukkal célom volt a lehető legfüggetlenebb kutatási eredmény megszerzése, ami a fentiek szerint dönti el a dolgozatom feltevésének validitását. A kérdéseimmel feltártam az adott pillér múltját, jelenét, a fejlesztések jövőbeli elképzeléseit, azok hatásait mind a városra, mind az adott képviselt ágazatra.

Nem tudok elmenni azon tény mellett, hogy ebből a 3 pillérből egyik ágazat sem privilegizálható a másik hátrányára, mivel ezek egymásra épülnek, s mint azt interjúalanyaim be is bizonyítják, szinergiában, együttesen sokkal erőteljesebb hatást tudnak kiváltani a város fejlesztésében, mint egy-egy pillér külön. Természetesen ki kell térni a jövőbeli terveket, beruházásokat megnehezítő körülményekre és állapotokra, mint azt látni fogjuk, van közös nehezítő faktor az egyébként logikusan összefüggő területek fejlesztésében.

Az ipari fejlesztések irányáról. az Airbus Gyulára költözésének okairól a városvezetőt kérdezem, azért őt, mert a gyár éppen csak el kezdett működni, ezért célszerűnek láttam a Polgármester által indokoltatni a gyár létesülését, remélem a következő dolgozatomban már egy elképzelések kontra megvalósult tényyszerűségek elv alapján faggathatom a gyár francia managementjét is.

A tudatos iparfejlesztés kérdéseiről a város és a térség tradicionális ipari, élelmiszeripari fejlesztésének lehetőségeiről Daka Zsoltot a Gyulahús KFT ügyvezető igazgatójának fejlesztési terveit foglalom össze. A város tradicionális 1868 óta vezető élelmiszeripari tevékenysége a húsipar fejlesztése elengedhetetlen a térség egészséges értékrendjének a fejlődéséhez s mint azt látni fogjuk a város ipari fejlesztésénél elengedhetetlen annak a több mint százötven éves tradíciónak a fejlesztése mely kapcsolatot jelent a város múltja, jelene és a jövője között. Az interjú során kitérünk az ágazat városra gyakorolt pozitív és negatív hatásairól az ágazat általános térségi problémáira azok megoldásaira a vállalati, humán és kutatófejlesztésre, a várossal szinte egybeforró húsiparra, ezen belül a gyulai kolbász készítésére, mint Gyula város egyik ékkövére, ami nem csak hogy az 1930-as években Brüsszelben aranydiplomát, hanem a 2010-es években Hungarikum védjegyt is szerzett. Talán nem is létezik család ma Gyulán, akinek tagja nem dolgozott, nem dolgozik vagy nem fog dolgozni a húsiparban, az élelmiszer feldolgozó iparágban, a Gyulahúsnál.

Ami a szocialista ipar rombolása után elképzelhetetlen volt az 2022-re valósággá vált. 2010 után a városvezetés egy olyan céltudatos - a térségi lakosság munka intelligenciáját manuális intelligenciáját kihasználó - finom motoros munkavégzést előtérbe helyező fejlesztés iránti köteleződött el, minek hatására 30 év után új ipari üzenet avattak Gyulán. Egyszerre egyet, de alapvetően 2 üzem nyitja meg kapuit egymás után, így Gyula felkerült a helikopter gyártás európai térképére, mint az Airbus Helicopters Hungary Kft magyarországi otthona.

Ez az ipari fejlesztés a jelen helyzetben nemcsak a meglévő, de új kvalifikált munkaerő aktiválását is magában hordozza. Kimondhatatlan eredmény ez a gyárnyitás a város lakói számára is, gondoljunk csak bele, az elmúlt 30 évben csak bezártak üzemek a térségben.

A jövő iparágának a városra gyakorolt hatásairól a városra Görgényi Ernő polgármesterrel folytatott interjú ad felvilágosítást és igazolja a hipotézisem, mely szerint sikeres csak olyan iparág, iparág fejlesztés lehet a térségben mely messzemenőkéig számításba veszi az itt élő emberek munka affinitását, munka intelligenciáját.

Az idegenforgalom fejlesztésével kapcsolatosan Gyula és a térség legnagyobb szállásadójának az igazgatójával tekintjük át a gyulai idegenforgalom fejlesztésének lehetőségeit. Számba vesszük az elmúlt évek turisztikai és szállás szempontjából az összetétel változásokat, azok hatásait a városban eltöltött az éjszakák számával az idelátogató turisták nemzeti és társadalmi összetételének változásával.

Hipotézisem igazolásaképpen bebizonyosodik hogyha egy város definiálni tudja a turisztikai és idegenforgalmi pozícióját az országban. akkor képes az eltöltött vendégéjszakák számának növelésére is, illetve az idelátogató turistáknak az újbóli visszacsábítására. Dr. Kun Miklós úrral a Gyulai Várfürdő igazgatójával a város másik nagy attrakciójának, vendégmágnesének a Várfürdőnek a sorsáról, fejlesztési lehetőségeiről, pozicionálásáról, versenyhelyzetéről kapok visszaigazolást, mely alátámasztja azt a feltételezésemet, hogy nem elég egy elismert gyógyvízzel rendelkezni, azt úgy kell fejleszteni, hogy az regionális, interregionális központtá tegye a várost és az intézményt.

A 3. fejlesztési ág a város kulturális életének fejlesztése a meglévő híres gyulaiak emlékének erőteljes ápolása az épített történelmi épületek, rendezvények kihasználása a modern múzeumi interaktív bemutatók elsajátítása azok gyakorlati alkalmazása. Az alapvető célkitűzésekről a gyulai kulturális élet, a kulturális lehetőségek kiaknázásáról Feketéné Dombi Ildikóval a Gyulakult KFT ügyvezető igazgatójával készített mély interjú során kapunk betekintést. Hipotézisem szerint, ha a város erőteljesebben használja ki a városhoz kötődő híres emberek például Erkel Ferenc által hagyott örökséget akkor olyan kulturális közönséget is meg lehet szólítani, aki eddig nem is gondolta, hogy Gyulán kapja meg azt a kulturális élményt amire tulajdonképpen egész életében vágyott.

Ha ezeket a lehetőségeket a város okosan kihasználja akkor ez a pillér is olyan extra lehetőséget nyújt mind az idelátogatóknak mind az újonnan betelepültek mind az ide dolgozni költözőknek, ami a nap végén a város elvándorlási rátáját csökkenteni a demográfiai adatait pedig javítani fogják.

Komoróczy Alizzal a Gyulai Turisztikai Nonprofit KFT ügyvezetőjével a város turisztikai attrakciójának további specializálódását tekintjük át hipotézisem igazolásaként látható lesz, hogy hogyan képes a város olyan turisztikai attrakciókat, fejlesztéseket az idelátogatóknak nyújtani melyek a turisták általános elégedettségét növelni tudják, ezáltal az idegenforgalmi bevételeket az egész évben magas szinten képesek biztosítani a város számára.

Összefoglalásképpen a város polgármesterétől mindhárom iránynak a helyességéről megbizonyosodom és bebizonyítom, hogy a sikeres városfejlesztés feltétele nemcsak a meglévő és lehívható forrásoknak a gazdaságos felhasználásából, hanem a várost élő emberek értékrendjének közös egyetértési pontokkal való összefésüléséből, az itt élők életszínvonalának növeléséről, igényeik megvalósításáról is kell, hogy szóljon.

Az alábbiakban egy organogramon összefogalom az interjúztatott alanyok városhoz való viszonyát (13. ábra). Az organogram világosan mutatja Gyula város azon törekvését, hogy a stratégiai pillérek között mindenképpen legyen legalább egy olyan meghatározó vállalkozás is, amit a városrészben vagy egészben tulajdonol, hiszen így a város is aktív részese a fejlesztések tervezésének, kivitelezésének, finanszírozásának, a siker pedig a város jövőjének záloga.

13. ábra Az interjúalanyaim organogramja, Forrás: saját szerkesztés, 2023

2.3 A vizsgálati minták bemutatása

A **város iparának fejlesztése**kor vizsgálom a város foglalkoztatási adatait a fejlesztés megkezdése előtt fejlesztés megkezdése alatt és a fejlesztés várható befejezése után. A város ipari beruházásokból eredő bevételeit hasonlítom össze a beruházások előtti bevételeivel, illetve vizsgálom az ipari beruházásoknak a városra gyakorolt pozitív hatásait melyek lefedik mind az infrastrukturális mind a demográfiai vonatkozásokat is.

Hipotézisem szerint az ipari beruházásoknak a következtében olyan pozitív változásokat mérhetünk a város gyarapodására (anyagi gyarapodást, mint pedig a demográfiai változást) mely alapot ad a következő ipari beruházás előkészítésére anyagi erőforrás és munkaerő oldalról is. Bizonyítom, ha Gyulán olyan ipari beruházások jönnek létre mely az itt élő emberek munkaerő kvalitását szem előtt tartják akkor ellentétes folyamatok zajlódhatnak majd le, mint a kommunista idők erőszakos, „testidegen” iparosítás következtében tapasztalható volt. (Lásd 1.1.4 fejezet)

Az **idegenforgalmi fejlesztések** során, olyan lehetőségeket kell számba venni melyek alkalmasak arra, hogy a várost megkülönböztessék az ország többi gyógy és wellness központjától, kristálytiszta definícióval rendelkezzenek arról valójában mit kapnak az ide látogatók Gyulától és a térségétől. Az idegenforgalmi fejlesztések során látnunk kell a fejlesztések előtti vendégéjszakák számát azt a fejlesztések utáni vendégéjszakák számával össze kell tudnunk hasonlítani. Hipotézisem szerint az idegenforgalmi és fürdőfejlesztések során a városban nem csupán a nyári főszezonban, hanem az úgynevezett holt szezonban (október november, illetve január február) is növekedést kell és lehet elérni.

A 3. fejlesztési ág a város **kulturális adottságainak** még erőteljesebb kihasználása a meglévő, de még nem kellően hangsúlyozott lehetőségek állandó, visszatérő programmá alakítása, mely során képesek leszünk olyan új célközönséget is elérni s akik eddig a Gyula által nyújtott kínálatban vagy nem találtak maguknak megfelelőt vagy attól másra tartottak igényt. Bebizonyítom, hogy a meglévő lehetőségeket kihasználva azt a célközönséget is Gyula irányába lehet hosszútávra csábítani, aki eddig kizárólag csak egy „nagycsaládos és nyugdíjas” fürdővárosként gondolkodott a térségről.

2.4 A vizsgálati módszerek bemutatása

Mint azt fentebb már említettem a primer kutatásaim módszere a mélyinterjúk melyek során a kapott információkat az interjúalanyok által összefoglalt módon mutatok be, a 3 fejlesztési irányra fókuszálva.

Az erre legalkalmasabb metódus a személyes interjúkészítés volt. A szóbeli kikérdezésbe bevont személyeket telefonon lerestem fel, a dolgozat és a téma támogatása érdekében kértem az együttműködésüket. Feltártam előttük a kutatási problémámat, a hipotézisemet és beszámoltam az elérni kívánt célomról. Az interjúk lefolytatásakor a személyes kapcsolat lehetővé tette, hogy elkerüljük az iskolai feleltetéshez hasonló szituációkat. Az aktuális, mindnyájunkat kölcsönösen foglalkoztató témák felidézésével és néhány bemelegítő kérdéssel sikerült jó hangulatot teremtenem, amely kellő alapot biztosított az őszinte és hiteles beszélgetésre.

Az interjúkban megközelítően azonos tájékozottságú személyek vettek részt. Az interakciót eltérő tartalmi értelmezések, viták vagy súlyosan eltérő látásmódok nem zavarták. Az interjúk a megkérdezettek saját környezetében zajlottak. Kölcsönösen egyetértettünk a vizsgált téma időszerűségében és fontosságában. Érzékelhetően azonosultak a problémafelvetéssel és a kutatás irányával. Megegyeztünk a tervezett időtartamban is, amely maximum 1,5 órát tett ki. Az interjúk levezető kérdésekkel zárultak, ami alkalmat teremtett minden „terhet okozó” vagy megoldásra váró témakör, illetve vélemény kifejtésére. Az előzőek alapján megállapítható, hogy ez a kutatási módszer a céloknak megfelelt (Gubán-Mezei-Sándor 2022).

Fontos segítségem volt a dokumentum elemzésben. a primer kutatásban a pályán eltöltött idén 30 évem, hiszen idén lesz 30 éve, hogy gazdasági pályára léptem. Fontos adalékokat kaptam a KSH által szolgáltatott adatbázisokból, illetve a KSH által mért adatokból.

A Központi Statisztikai Hivatal a statisztikák fejlesztése, előállítása és közzététele során számos módszertani megoldást alkalmaz és fejleszt folyamatosan a statisztikai termékek és folyamatok minőségének biztosítása és javítása céljából. A statisztikai adatelőállítási folyamatban a KSH egységes módszertanokat alakít ki, illetve belső folyamatai révén biztosítja azok egységes érvényesítését. A KSH a statisztika adatelőállítási folyamatban az alábbi módszereket és irányelveket juttatja érvényre:

- Egységes Statisztikai Folyamatmodell (ESTFM)
- Minőségi irányelvek
- Revíziós politika
- Módszertani irányelvek a kiemelt osztályozásokra
- A KSH gazdaságstatisztikai célú adatgyűjtései adatszolgáltatóinak kiválasztási gyakorlatáról
- Másodlagos adatforrások használata a statisztikában
- Szezonális kiigazítás
- Kutatási eredmények adatvédelmi módszertani ellenőrzése (output checking)

(KSH)

Fontos adatbázisokat és adatokat találtam a kérdéseimhez a TEIR állományában is, ami alapja volt kutatásaimnak. Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR) különböző adatgazdák települési és területi statisztikai adatait teszi elérhetővé egy rendszerben, az országotól a települési szintig támogatva a tervezési és értékelési tevékenységeket. Lehetőséget biztosít a társadalom, a gazdaság, az épített, táji és természeti környezet állapotának, területi jellemzőinek megismerésére, változásainak figyelemmel kísérésére.

Segítséget nyújt a térségi, települési szinten fejlesztési és rendezési tevékenységet végző területi, ágazati szereplők számára a tervek készítésében, a döntések előkészítésében, továbbá a döntések hatásainak elemzésében és a monitoringhoz kapcsolódó tevékenységek elvégzésében is. A TEIR működtetésének jogszabályi keretét a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény és a területfejlesztéssel és területrendezéssel kapcsolatos információs rendszerről és a kötelező adatközlés rendjéről szóló 31/2007. (II. 28.) Kormányrendelet adja. A rendszerben található adatok körét részletesen a Kormányrendelet mellékletei tartalmazzák. A TEIR web alapú informatikai rendszer, amelynek szolgáltatásai az Interneten keresztül érhetőek el (TEIR).

3 Saját vizsgálatok (mélyinterjúk) eredményei

Ebben a fejezetben mélyinterjúk során mutatom be a hipotézisem lehetséges pozitív vagy negatív igazságát. Struktúrában, mint azt már fentebb is írtam, az általam meghatározott 3 fő pillér mentén szólítok meg olyan -az egy-egy pillér által képviselt ágazatban rendkívül nagy rálátással bíró- alanyokat, akik szakmai és gyakorlati ismereteik alapján – objektív módon tudják az adott témát prezentálni.

Mind a 3 kitörési pillér esetén más-más interjúalanyt kerestem, egy kivételt tettem csupán, az ipar fejlesztése kapcsán. Mint az könnyen belátható, a jövőbeli és az éppen elkészült ipari beruházás(ok)ra a legjobban a város polgármestere lát rá, ezért őt az ipari fejlesztések kapcsán röviden ebben a 3.1. fejezetben is kérdeztem.

3.1 Az ipar, a gazdaság fejlesztése

Az ipar fejlesztése, fejlődése (lásd az 1. fejezet) több százéves múltra tekint vissza Gyulán és térségében, markánsan két ágon haladt és halad (leszámítva a kommunizmus 40 évét) úgy, hogy az az itt élő emberekkel szinkronban, azok szaktudásosra a lehető legjobban ráillő módon fejlődött.

A dél-békési földrajzi adottságoknak köszönhetően kutatom az agrárium, állattenyésztés által „kitermelt” ipar, a húsipar fejlődését és hatását a város fejlődésére, valamint az éppen újjászülető új, „2.0-ás” gyulai ipar jelenét és jövőjét mutatom be.

3.1.1 Mélyinerjú az ipar fejlesztéséről Görgényi Ernővel, Gyula város Polgármesterével

Gyula polgármestere immár 13 éve, ügyvédi karrierjét adta fel úgy 2008 tájékán a felkérésre, tősgyökeres gyulai családból származik. A harmadik ciklusát tölti, mely alatt a város megerősödött, a gazdasági, civil szervezetekkel szinergiában vezeti Gyulát.

A gyulai ipar legfőbb tulajdonsága, hogy alapvetően egy komplex struktúra, ennek az általánosan ismert két fő ága a turizmus és a húsipar (gyulai kolbász). Viszont azt kevesen tudják, hogy a város történelméből fakadóan több iparág is otthon van a városban, olyan iparágak, amelyek alapvetően a képzett szakembereket követelik meg. Ilyen a fa-, építő-, bútoripar, és az éppen átadott új ipari szegmensét, a gépipart képviselő Airbus HH és a STU Repülés-technológiai Felületkezelő Kft-t.

Gyula járás, és ezen belül Gyula súlya a térségben keletkező bruttó hozzáadott értékkel (Gross Value Added – GVA) mutatható be a legjobban, mivel ez a mutató a gazdasági teljesítmény egyik legjobban prezentálható és mérhető, összehasonlítható adatsora.

A gazdasági teljesítményét tekintve a Gyulai járás a megye járásainak rangsorában 2015 és 2017 között harmadik helyen helyezkedett el, majd 2018 után egy helyet rontva a helyezésen 2019-ra a negyedik helyet foglalta el.

Azonban az öt éves időszakban történt fejlődési ütemet vizsgálva az állapítható meg, hogy a járás, a megyei átlagot meghaladó 20%-os növekedésével jelenleg a rangsor közepén helyezkedik el (5. hely). Kiemelendő továbbá, hogy a megye meghatározó járása közül a Békéscsabai járás bruttó hozzáadott értéke a vizsgált időszakban csak 5%-ot emelkedett, Orosházi járásé pedig 17%-ot esett. Ez egyben azt is jelenti, hogy a GVA rangsorban Gyulai járás megelőző járások közül (Békéscsabai, Orosházi, Szarvasi járások), egyedül a Szarvasi járás rendelkezik jobb növekedési mutatóval (63%) (MKB Consulting Zrt 2023).

Ezek az adatok azt mutatják, hogy sikerült a gazdasági fejlődés motorját beindítani Gyulán és környékén, ám nem véletlenül ezeket az adatokat citáltam ide. Ugyanis pont a komplexitásra kell itt utalnom, hiszen ezek az adatok még a pandémia előtti idők adatai.

Azt, hogy mit is jelent az idegenforgalom Gyulának, az iparüzési adóból nehéz lekövetni, de tudunk egy jó mérőszámot idézni ide. az idegenforgalmi adót. Az, hogy mekkora az idegenforgalom és az milyen arányt képvisel a város helyi adóbevételeiben pontosan mérhető. A pandémia előtt, 2019-ben 184 millió forint volt az IFA, míg az iparüzési adó körülbelül 1,1 milliárd forint. Ebből lehet látni, hogy egyébként milyen fontos számunkra a turizmus, mert ezt a majdnem 200 millió forintos bevételt csak az idegenforgalmi adó biztosította.

Ha kizárólag a turizmusra és az idegenforgalomra alapozott volna Gyula, akkor a 2020-ban

1/a. melléklet

Gyula Város Önkormányzata Képviselő-testületének a 2020. évi zárszámadásról szóló 11/2021. (V. 3.) önkormányzati rendelete
Gyula Város Önkormányzata Képviselő-testületének 2020. évi bevételeiről

ezer Ft											
	A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.	I.	J.	K.
	Sorszám	Megnevezés	2020. évi eredeti előirányzat	Módosított előirányzat (14/2020. (V. 28.) sz.) kv. r.	Módosított előirányzat (24/2020. (VIII. 07.) sz.) kv. r.	Módosított előirányzat (29/2020. (IX. 25.) sz.) kv. r.	Módosított előirányzat (33/2020. (X. 30.) sz.) kv. r.	Módosított előirányzat (39/2020. (XII. 22.) sz.) kv. r.	Módosított előirányzat (4/2021. (II. 12.) sz.) kv. r.	2020. évi tény	Index % (teljesítés / mód. ar.)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	
3.	BEVÉTELEK										
4.	I.	Intézményi működési bevételek	655 284	587 320	928 352	925 077	926 908	959 204	569 777	569 158	99,9%
5.		ebből: ÁFA	284 984	284 984	284 984	284 984	284 984	284 984	216 638	216 638	100,0%
6.		ebből: lekötött betét kamata	19 000	19 000	19 000	19 000	19 000	19 000	18 998	18 998	100,0%
7.	II.	Helyi adók									
8.	1.	Vállalkozások építményadója	64 000	64 000	64 000	64 000	64 000	64 000	65 481	65 481	100,0%
9.	2.	Magánszemélyek építményadója	41 500	41 500	41 500	41 500	41 500	41 500	39 972	39 972	100,0%
10.	3.	Magánszemélyek kommunális adója	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	50 142	50 143	100,0%
11.	4.	Vállalkozások kommunális adója	0	0	0	0	0	0	0	0	
12.	5.	Helyi iparüzési adó	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	935 740	935 740	100,0%
13.	6.	Idegenforgalmi adó	185 000	36 341	36 341	36 341	36 341	36 341	47 186	47 185	100,0%
14.	7.	Egyéb bevétel	0	0	0	0	0	0	0	0	
15.	8.	Pótlék	0	0	0	0	0	0	0	0	
16.	II.	Helyi adók összesen /1-8-ig/	1 335 500	1 186 841	1 186 841	1 186 841	1 186 841	1 186 841	1 138 521	1 138 521	100,0%
17.	III.	Átmenetelt központi adók									

14. ábra Gyula város IFA bevétele vs. iparüzési adó bevétele 2020 (Forrás: Gyula város Önkormányzata, 2021)

kezdődő pandémia és az azzal járó turisztikai teljes leállás szinte ellehetetlenítette volna a várost. Az az időszak bebizonyította, hogy hiába van épített és természeti kincsekben gazdag, turisztikailag TOP desztinációja a városnak, bekövetkezhetnek olyan események, amik hirtelen akár tönkre is tehetik a települést, ha csak erre alapoz (14. ábra).

Ez a stratégia nem a pandémia miatt és az által kényszerítve alakult ki Gyulán, hanem mint azt az első részben is láthattuk, magában hordozza a város, csak megfelelő módon kell azokat használni.

A 2022 nyarán átadott AHH, és a mellette épült STU Repülés-technológiai Felületkezelő Kft olyan üzemek, amelyek mind annak a filozófiának a gyümölcsei, amit egy szóval úgy lehet kifejezni, hogy szinergia a gazdasági szereplők között. Egyszerűen úgy lehet fejleszteni az egyiket, hogy az előnyöket eredményez a többiiparágnak is.

Eredményeket csak akkor lehet elérni, ha ezek a fejlesztési döntések közös - városlakók vezetőik, civil szervezetek - egyetértésével és támogatásával történnek.

Tehát semmi esetre sem lehet olyan iparágakat fejleszteni, amelyek nem a gyulai szinergiát erősítik. Tudnunk és ismernünk kell a város adta fejlesztési határainkat, illetve az itt élő emberek igényeit, az itteni munkaerő sajátosságait. Az ipar fejlesztése és az idegenforgalom minőségi színvonalának megtartása és emelése elsőre egymást kizáró vállalkozásnak tűnik, de ha az AHH beruházást vizsgáljuk, akkor rögtön kézenfekvő összefüggéseket tudunk találni.

Az AHH gyárában elsősorban nagy precizitást és technológiai fejlettséget igénylő alkatrészeket állítanak majd elő helikopterek dinamikus (forgó) rendszereihez és a sárkányszerkezetekhez. Ezek olyan részei egy helikopternek, melyek a legnagyobb terhelésnek vannak kitéve egy forgószárnyas élettartama során (Portfolio.hu). Ebben az üzemben nagyságrendileg 200-250 alkalmazott fog dolgozni, akik mind nagy precizitású munkát fognak végezni, a teljes management is állandó gyulai tartózkodással tervezi vezetni a vállalatot, illetve legalább 50 magasan képzett mérnök is fogja gyarapítani az AHH létszámát. A fentebb említett szinergia itt ismét kifejti pozitív hatását, hiszen ez az üzem képes lesz akár a korábban Gyuláról elköltözött, de gyulai szálakkal rendelkező lakosokat is visszacsábítani, de az ország egész területéről várható szakképzett munkaerő bevándorlása a városba. Ez a gyár elhelyezi Gyulát a high tech iparban a világon, és képes arra, hogy a demográfiai adatokon is javítson. Természetesen az ide költöző emberek családjaikat is magukkal hozzák, így azoknak a megfelelő oktatási, szórakozási, kulturálódási igényeit is ki kell elégíteni, ezek a már meglévő városi infrastruktúrára pezsgő, motiváló hatással lesz.

Interjúalanyomat ennél a pontnál faggattam arról, hogy milyen – a gazdasági és egyéb kvantitatív szempontrendszeren kívüli – hatások alapján választotta végül az AHH Gyulát. Tudni kell, hogy 2 másik város, Nyíregyháza és Szolnok is potenciális célpontja volt a beruházásnak. A „gyulaiságot megérezte a francia management...” kaptam a választ. Azt a várost teljesen átjáró különös, és magával ragadó érzést, a hagyományok, a polgári értékrendek, a hazaszeretet, a soknemzetűségű, plurális vallású lakosság elfogadó attitűdje, mind egy pillanat alatt befészkelte magát az ide érkezőbe. És jól érzi magát itt. Nem egy hétköznapi válasz, amit kaptam, de pont én, aki 3 éve él ebben a városban, tudom, mire akart utalni Gyula első embere.

3.1.2 Mélyinterjú Daka Zsolttal, a tradicionális gyulai húsipart képviselő Gyulahús Kft ügyvezető igazgatójával

Daka Zsolt 2013 óta, a vállalat felszámolás utáni újjáalakulásától ügyvezetője a Gyulahús Kft-nek. Előtte is a gyulai húsiparnál, mint műszaki főmérnök dolgozott, így komoly rálátása van a gyulai húsipar jelenére, valamint a jövőbeli fejlesztésekre is, melyek a termelés infrastrukturális fejlesztését takarják. Ezek a fejlesztések a városra is komoly hatással lesznek, ezért tartom fontosnak ezt a kutatási szílat is.

3.1.2.1 A gyulai húsipar rövid bemutatása

Mint azt dolgozatomban már fentebb bemutattam, a város és a térség egyik, - ha nem a legmeghatározóbb – ipari vállalkozása a húsipar, húsfeldolgozás és ipari kolbászgyártás. A régióban rengeteg család őriz kolbászrecepteket, melyek minden családnál valamilyen szinten, mint speciális védjegy féltve őrzött titkok voltak, apáról fiúra szálltak. A gyulai polgárok el nem tudják képzelni a várost húsipar nélkül, bár ehhez hozzá kell tenni, hogy a kommunizmusban épített gigantikus kibocsátással rendelkező kombinát (ami az első szovjet típusú kombinát volt Magyarországon) és annak szomorú története igencsak megosztotta a város társadalmát.

Ismét bebizonyítódik állításom egyik szubsztanciája, mely szerint na nem a térség lakosságára szabott beruházások, melyek mind térben, mind emisszióban „kilógnak” a térség által elfogadott normákból, legtöbbször kudarcra ítélt fejlesztések.

A Stéberl féle üzem államosítása utáni időszakot joggal hívhatjuk a gyulai húsipar hullámvasút időszakának, amiben gyakoribbak voltak a lejtmenetek, mint a felemelkedések.

A végleges megoldást a 2013-as esztendő hozta meg, amikor is a Hungarikumot gyártó üzem végleg Gyula város tulajdonába került, a város önkormányzata a kormány segítségével megmentette a gyulai húsipart, a csődbe ment zrt. ingatlan vagyontárgyait megvásárolta, majd a frissen alapított Gyulahús Kft. Részére bérbe adta. Ebben a szellemben indult újra a termelés, 2013-ban. Daka Zsolt úr azóta vezeti a vállalatot, mely eddig minden évben nyereséget tudott produkálni.

3.1.2.2 A mai Gyulahús és egykori alapítójának város és társadalomfejlesztő hatása

A cég nagyságrendileg ma 350 főt foglalkoztat, éves kibocsátása meghaladja az ötezer tonna árut, melynek a felét a gyulai kolbász és annak mutációi, a másik felét pedig a gyulai májas és egyéb húskészítmények alkotják. Éves forgalma meghaladja a 10 Mrd. Forintot, ami a céget jelenleg Gyula egyik legnagyobb adófizető vállalatává teszi. Az örökölt múlt miatt a vállalatnak 2 telephelye van Gyulán belül, jelenleg a HQ és a szárazárúgyár Gyula belvárosában, a régi Stéberl üzemben található, a logisztikai központ és a készítmény gyár pedig a valaha húskombinátként funkcionáló területen fekszik.

A 350 fő munkavállaló nagyságrendileg fele élete első munkahelyének a húsipart jelöli meg, kezdve a ranglétra alsó grádicsairól feljutva közép és felsővezetőig. Ez a vállalati hűség hatalmas ereje a cégnek, de egyben, mint minden előny, hordoz magában hátrányokat is, amikre majd a fejlesztésekkel kapcsolatban részletesebben kitérek.

Mint azt láthatjuk, jogosan jelentettem ki a dolgozatomban azt, hogy a városban, a térségben minden családban volt, van vagy lesz, aki a gyulai húsiparban fog elhelyezkedni, bár a szakember utánpótlás komoly nehézségekbe ütközik a kétezres évektől.

A 350 fő nagyságrendileg tizede a városban fénykorakor működő kombinát alkalmazotti számának, de azt is hozzá kell tenni, hogy -mint azt fentebb már hivatkoztam- a jelenlegi létszám sokkal városkompatibilisebb, mint a kombináti idők béli. A Gyulahús Kft. A városnak nem csupán egy üzem, a Gyulahúsnál dolgozó alkalmazottak nem csupán egy gyulai cég alkalmazottai, ebben a gyárban dolgozni többet jelent tapasztalatom szerint, mint más városok más üzemeiben. Mivel a múltban város fejlődésével egyenes arányban fejlődött az élelmiszerfeldolgozó, a város polgárai a két háború között méltán tekintettek a Stéberl féle kolbászüzemre mint Gyula város hírnevének hordozójára Magyarországon és Európában. Ez a hagyomány lengi át a 2013 óta újra működő üzemet és sokan mondják, végre visszakertült a méltó tulajdonosához a gyulai kolbászgyártás, oda, ahonnan a kommunizmus erőszakkal elvette, Gyula városához, a gyulai emberek tulajdonába. Hiszen, ha végig tekintünk a Stéberl életpályán, -bár nem gyulai származású, hanem felvidéki magyar evangélikus volt- mindig is a városért dolgozott maga is.

16. ábra A Stéberl család Gyulán, 1930 körül Forrás: Gyulai Évszázadok Alapítvány

Stéberl András élete, munkássága, társadalmi szerepvállalása és halála is szinte azonos Gyula város fejlődési ívével, az első háború elejétől, a kommunizmus rombolásáig (16. és 17. ábra). Megtestesül benne az itt élő emberek lokálpatriotizmusából, hazaszeretetéből fakadó állandó fejlesztési vágy, az újító felfogás, de közben megmarad polgárnak, pont, mint Gyula város is mindig megmaradt egy polgári városnak. (Mindez szervesen kapcsolódik majd a város turisztikai sajátosságaival is, amire később Komoroczi Alizzal lefolytatott mélyinterjúmban utalni is fogok).

17. ábra Stéberl András Arany Diplomája 1935 Forrás: Gyulahús Kft.

A kolbászgyáros élete és gyulai munkássága rávilágít még egy igazi gyulai sajátosságra, márpedig, hogy a gyulai emberek - bár rendkívül lokálpatrióták – évszázadok óta együtt élnek egy soknemzetiségű városban, vallva magukat gyulainak, ám gyökereikben magyarok, románok, németek, felvidékiek, erdélyiek. Az ide érkező, letelepedő emberek - jöhetnek bárhonnan, lehetnek bármely vallásúak – ha a városért, annak fejlődéséért tesznek vállalkozásaik, munkájuk során, amivel a közös egyetértési pontokat szolgálják hamar otthonra, megbecsülésre tehetnek szert az itt élők körében. Ezek a sokszor említett közös egyetértési pontok pedig mindig a polgári, konzervatív gyulai lét köré csoportosultak, csoportosulnak. Furcsa lehet ez a tézis elsőre, de van a városnak egy olyan autoimmun tulajdonsága, mely reflex szerűen védi ezeket az értékeket úgy, hogy ötvözi, befogadja a modern korok fejlesztéseit, azokat magáévá teszi, egy olyan eleggyé gyúrva, ami hosszú távon mindig a térség kiemelkedő településévé emeli.

Számomra, - a dolgozat szerzőjének - közvetlen tapasztalata a fenti megállapítás, hiszen én sem Gyulaiként kerületem Gyulára, mégis, már azt mondom, itthonról hazamegyek.

A mai Gyulahús a város fejlődésében, közvetlen formálóként kell, hogy fellépjen záros határidőn belül, hiszen a jelenlegi üzem a város majdnem centrumában található, ami hosszú távon nem fenntartható. Az üzemet iskolák, óvodák, a járásbíróház veszi közvetlen körül, valamint egy lakóházas területtel is határos. A vállalat fejlődésének területi és fizikai akadályai is a jelenlegi telephely, mivel az már területileg, infrastruktúráilag nem vagy nehezen bővíthető, viszont a mai termelési kapacitás és hatékonyság növelése elengedhetetlen a hosszútávú fennmaradáshoz, gazdasági fejlődéséhez. Erre több hatástanulmány, konkrét terv is született, de az elmúlt évek viszontagságos gazdasági környezete (Covid 19 súlyos 2 év, egy éve pedig a háború okozta inflációs és alapanyag drágulás) a beruházás költségét többszörözte. Ezért jelenleg a fejlesztés stand-by állapotban van, de nézetem szerint elengedhetetlen annak minél gyorsabb megvalósítása.

A vállalat a város és a térség munkaerővonzása szempontjából is kiemelkedő szerepet játszik, mivel éppen a legelmaradottabb térségekből is képes munkaerőt foglalkoztatni. Ez a jelenleg a Gyulahúsnál aktív munkaerő Sarkad/Elek városokig terjedő területről érkezik nap mint nap, megoldva ezeknek a térségeknek a kevésbé kvalifikált munkavállalói foglalkoztatását.

3.1.2.3 A Gyulahús Kft elkötelezettsége a zöldülő város és járás iránt

A vállalat felismerve azt az országos fogyasztói igényt, hogy annál értékesebbé válik egy termék a fogyasztók szemében minél kevésbé szennyezi annak előállítása a környezetet, az elmúlt években egy átfogó, a gyártás zöldítésre irányuló intézkedéssorozatot indított el.

Tudva és tapasztalva, hogy az élelmiszeripar a termékek csomagolásakor az egyik legtöbb műanyagot felhasználó iparág, a 2021-es évben célul tűzte ki a csomagolóanyagok racionalizálását, a csomagolások standardizálását, azok méreteinek és összetevőinek megváltoztatását, amivel látható mértékben tudta csökkenteni a nem lebomló csomagolóanyagok felhasználását. A szeletelt csomagolt termékeknel részben újrahasznosított anyagot használ az üzem, a felső fóliák esetében pedig a vastagságot csökkentette majd harmadával. A vákuumcsomagolt termékeket védőgázos csomagolásra cserélte, egyrészt jobban igazodik a termékek hosszához, másrészt a védőgázos csomagolás modernebb, eladhatóbb csomagolási módszer, környezetbarátabb is, mivel vékonyabb a fóliavastagság (18. ábra).

18. ábra A Gyulahús Kft. flagship termékei új csomagolásban Forrás: Gyulahús Kft.

Egyébiránt itt kell egy kritikai észrevételt tennem a környezettudatos fogyasztás és a kényelmi-élelmiszer vásárlással kapcsolatban, bár ez nem tartozik szervesen a témához, de mivel ezt minden lehetséges felületen hirdetem, ezt itt sem hagyhatom ki. A világ progresszív társadalma hangzatosan a környezetvédelem, a nem lebomló műanyagok, a levegőszennyezés és a káros műanyag kibocsátás ellen küzd, de ha a Gyulahús példáját vesszük, - ami egy tradicionális szárazárú üzem, kolbászt gyárt, - a hetvenes években a lédig (csomagolás nélkül, műanyag ládába rakott) termékek értékesítése több mint 90 %-át adta az értékesítésnek, ma az ötödik nagykapacitású szeletelő és csomagológépet állítja be a termelésbe, mert a szeletelt termékek iránti igény drasztikusan nő. Ehhez persze az élelmiszeriparnak és a Gyulahúsnak is hatalmas mennyiségű műanyagot kell felhasználnia, nem beszélve a gépek energiaigényéről, a gépek fenntarthatóságáról, satöbbi. Ehhez azt is hozzá kell tenni, hogy a termékek élelmiszeripari magas kockázatú termékek, melyek kizárólag speciális anyagokat igényelnek, a recycling ebben az esetben a másodlagos elvárás, mint az élelmiszerfelügyelet, mint a fogyasztók részéről is. Tehát biztosan nagyon fontos az újrahasznosítható anyagok felhasználása, küzdelem a le nem bomló műanyagok ellen, de mi lenne, ha a fogyasztói társadalom nem követelné ki magának a minél kényelmesebb kiszervezést, hanem mondjuk, *horribile dictu*, a kolbászt újra késsel szeletelné fel otthon.

Én ezt egy rendkívül képmutató és hazug hozzáállásnak tartom. Természetesen lehet vitatkozni, hogy a Gyulahús és az összes készítmény gyár akar ezekkel a csomagolásokkal a másoktól piacot elhódítani, de ha valóban szakembereket kérdeznének meg a kutatók, a válasz egyhangú lenne: „Az üzemek a hátuk közepére kívánják a szeletelt, tálcás védőgázos csomagolást, hiszen extrém módon megdrágítja a terméket, és többszörösen környezetszennyező is. Természetesen a vitapartnerek rögtön felhozzák a PET palackok esetét, ezzel kapcsolatban viszont rendkívül sántít az összehasonlítás, hiszen amíg az üdítőgyártók milliárdokat takarítanak meg az üvegről PET-re való átállással, addig a húsipar extrém költségekkel szembesül, amit teljes egészében sohasem fog tudni áthárítani a vevőre. A z elmúlt egy bekezdés egy külön dolgozatot is megérne, nem is szervesen kapcsolódik ide, de mivel a vállalat a város fenntartható, zöld politikájának is része, a téma beemelése részemről valid logikai összefüggést indikál.

A zöld átállás egy olyan szemlélet, elvárás, irányelv, amely sikeres válasz lehet az éghajlatváltozás, környezetkárosodás, az erősen fogyatkozó, véges földkincseket érintő pazarló kitermelés, gyártás, fogyasztás és a túlnépesedés negatív hatásaira. A zöld átállást tehát nem értelmezhetjük kizárólag a klímaváltozáshoz való alkalmazkodással vagy a hatásainak mérséklésével vagy a megelőzésével.

Az éghajlat-politika az európai zöld megállapodás központi eleme. Az EU már eddig is jelentős eredményeket ért el az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése terén, és a gazdasági növekedést is sikerült fenntartania. Az elkövetkező években még ennél is többet kell tenni. "Az EU azt a célt tűzte ki, hogy 2050-re a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátása nulla legyen, ezért minden tagállamnak koherens klímapolitikai csomagot kell végrehajtania." ("Zöld átállás - Reform Support") Mivel a Gyulahús Kft a város tulajdonában van, szinte város szerves része, ezért a fenti alapelveket nekünk is követnünk kell. Ezért 2021-ben egész évben, havi elemzéssel energetikai szakreferenssel szerződünk. Az energetikai szakreferens alkalmazásának törvényi indíttatása és fő célja az energiahatékonysági szemléletmód, energiahatékony magatartásminták meghonosításának elősegítése az igénybevételére köteles gazdálkodó szervezet működésében és döntéshozatalában (György Gombos - Energetikai szakreferensi jelentés 2021).

Fontos terület ez az élelmiszeripar esetében, mivel az egyik legmeghatározóbb költségvetés manapság az energia költsége ebben az iparágban. A költségcsökkentés elengedhetetlen a versenyképesség megőrzése végett, illetve a környezetvédelem szempontjából is kiemelt szempont. A feljebb taglalt anomália pedig még nagyobb terhet ró a gyártókra, sajnos ezt is szem előtt kell tartani.

2 telephelyünket, 4 energianemet vizsgálva az alábbi észrevételeket tette: (György Gombos - Energetikai szakreferensi jelentés 2021):

„A feldolgozott számlák és a megküldött fogyasztási adatok alapján meghatározásra kerültek a havi CO₂ kibocsátás értékei. Az eddigi adatok alapján az átlagos fogyasztáshoz képest különösen eltérő fogyasztás nem tapasztalható. Észrevehető, hogy a fűtési időszakban a gázfogyasztás megnövekszik. Figyelemmel kell kísérni az induktív meddő energia mértékét, hogy ez ne haladja meg a meghatározott díjmentes százalékot.”

Ezek alapján a következő javaslatok születtek:

1. Energiatakarékos (LED) fényforrások alkalmazásának előnyei:

- a led világítástechnika által jelentős energia megtakarítást lehet elérni
- a ledes világító testek sokkal hosszabb ideig üzemelnek
 - világítástechnikai testek, akár 5 10 éves távlatban is lehet gondolkodni
 - nem vibrál a fény, nem rontja el a szemet
 - nincs bemelegedési idő, azonnal felkapcsolható
 - környezetbarát a technológia, a ledes izzók nem bocsátanak ki széndioxidot.

2. TAO igénybevétel

3. Napelemes, 50 kVA AC feletti (PV) rendszer telepítése (19. és 20. ábra)

- A Gyulahús Kft telep helyek éves villamos energia fogyasztása megközelítőleg 8 900 000 kWh/év. A telepített villamosenergiát hasznosító berendezések 250 kW-ot meghaladják.
- Indokolt a telephelyen kialakítani egy VISSZWATT rendszerű naperőművet. Abban az esetben, amikor egy napelemes erőmű közép feszültségen csatlakozik a közcélú villamos hálózatra, vagy a naperőmű névleges telje sítőképessége meghaladja az 50kVA-t, az engedélyezési folyamat igen hosszú és költséges procedura.
- A VET 116§ (3) b. pontja szerint nem kell lefolytatni építési-e engedélyezési eljárást, ha az adott naperőmű nem táplál vissza villamosműre.
- Abban az esetben, ha az adott fogyasztási helyen a pillanatnyi igény nagy többségében magasabb, mint a napelemes rendszer pillanatnyi villamos energia termelése, úgy egy műszaki megoldás (visszwatt-védelem) kiépítésével elkerülhető az építési engedélyeztetési eljárás ideje és költsége. A VISSZWATT védelem biztosítja, hogy nem történik többlet visszatáplálás a hálózatba, azaz csak a pillanatnyi fogyasztás mértékéig táplál (György Gombos - Energetikai szakreferensi jelentés 2021).

A beruházások 2022 folyamán létre is jöttek, mindkét üzem tetején kiserőműveket telepített a cég, így az éves villamosenergia szükségletének 20-25%-át már a naperőművek szolgáltatják. Jelen energiaárak esetében ez a beruházás a karbonlábnyomon kívül rendkívül nagy megtakarítást is eredményez a vállalatnak, kiszámíthatóbb tervezést tesz lehetővé, mint az energiagazdálkodás, mint az éves tervek elkészítése esetében is.

19. ábra Napelemes kiserőmű a Gyulahús Kft. Béke sugárúti telepén

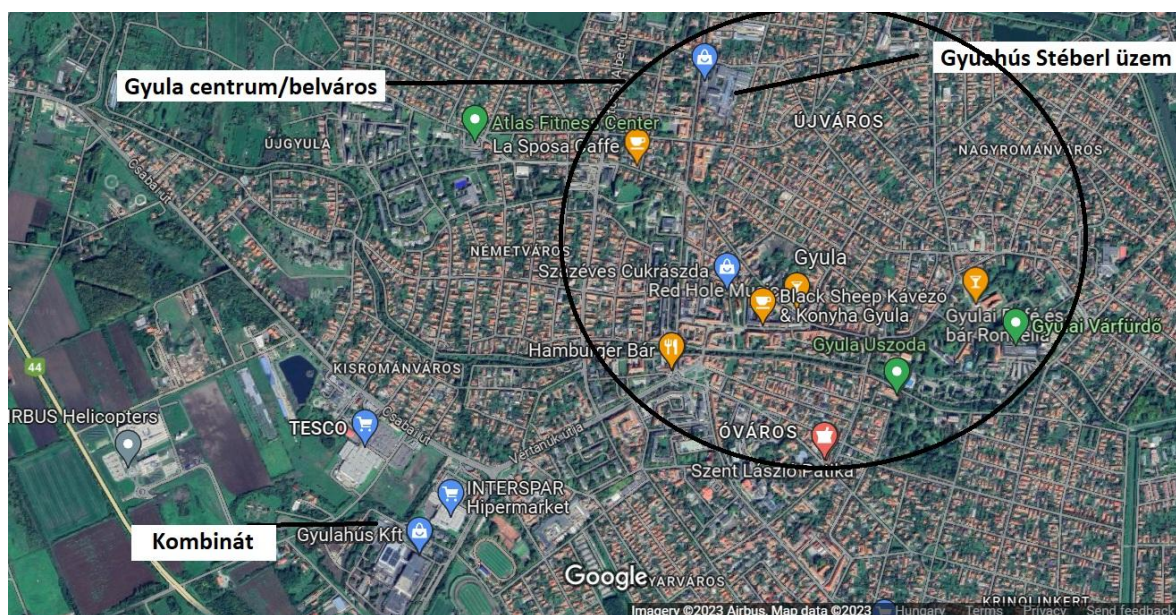
20. ábra Napelemes kiserőmű a Gyulahús Kft. Kétegyházi úti telephelyén Forrás: Googlemaps

3.1.2.4 A Gyulahús Kft. jövőbeli fejlesztési stratégiája

A Gyulahús és a város élete szorosan összefügg, mint azt a fentiekben többször is hivatkoztam, Gyula tradicionális iparágáról beszélünk. Városfejlesztési szempontból sem választható szét az üzem és a város bármilyen nemű fejlesztése, hiszen elég csak a térképre tekinteni, az alábbiakat látjuk:

- A Gyulahús Kft. jelenlegi szárazárú üzeme (ahol a Hungarikum Gyulai kolbász is készül) a város majdnem közepén található (21. ábra). Ez azzal magyarázható, hogy a 2013-as újra induláskor a cég a flagship termékeit gyártó telephelyére költözött, ami azonban a Stéberl féle üzemnek felel meg. Anno Stéberl a vasút melletti telken álló gyufagyárat alakította át húsfeldolgozóvá, ami akkor településszerkezetileg Gyula peremén volt, de az azóta eltelt több mint 100 év alatt a területet a város körbenőtte, a centrumba került.

- A vállalat kommunista időben épült kombinátja a város szélén található, ipari területen, amit a város a jövőben erőteljesen fejleszteni kíván. (Nem véletlenül települt erre a területre az Airbus Helicopters Hungary Kft. sem.) Sajnos ez a kombinát -már ami megmaradt belőle- kizárólag hűtőházi és főtt készítmény gyártói funkciót láthat el, illetve itt található a cég logisztikai raktára is.
- A Stéberl féle üzemet a Gyulahús mára kinőtte, illetve olyan intézmények veszik körbe (iskolák, óvodák, lakóházak, bíróság, BV) amik egy üzemzavar esetén fokozottan veszélyeztetett objektumoknak minősülnek.
- Mivel a Stéberl féle üzem fagyasztott tároló kapacitással korlátoosan rendelkezik, ezért a Kétegyházi útról napi szinten történik az alapanyag beszállítás, illetve az üzemből a Kétegyházi úti logisztikai raktárba a készárú utazik, ezért a várost is rendkívül terheli a teherautóforgalom a két üzem között, nem beszélve annak rendkívül hatékonyságáról.
- A Stéberl féle üzem, - valljuk be - ma már a modern élelmiszergyártás szempontjából sem felel meg hatékony, versenyképes termékek előállítására, valamint a város turisztikai szempontjából is ipari műemléki épületet foglal el, amit a gyulai kolbászgyártás bemutatására alkalmas interaktív múzeummá lehetne alakítani, ami újabb turisztikai attrakciója lenne a városnak.

21. ábra A Gyulahús Kft. elhelyezkedése Gyulán Forrás: Google

A vállalat fejlesztésére, a jövőbeli egzisztencia biztosítására -mint azt a fenti tények is alátámasztják- hosszútávú megoldást kell találni mind a városnak, mind a Gyulahús Kft. managementjének. Kézenfekvő megoldásnak tűnik a Kétegyházi úti telephelyen barna mezős beruházás keretében egy modern, élelmiszerbiztonságilag megfelelő, hatékony termelési utakkal tervezett üzem beruházása. Erre a várossal több scenárióra is történt tervezés, stratégiai pilot, az egyetértés megvan a management és a városvezetés között.

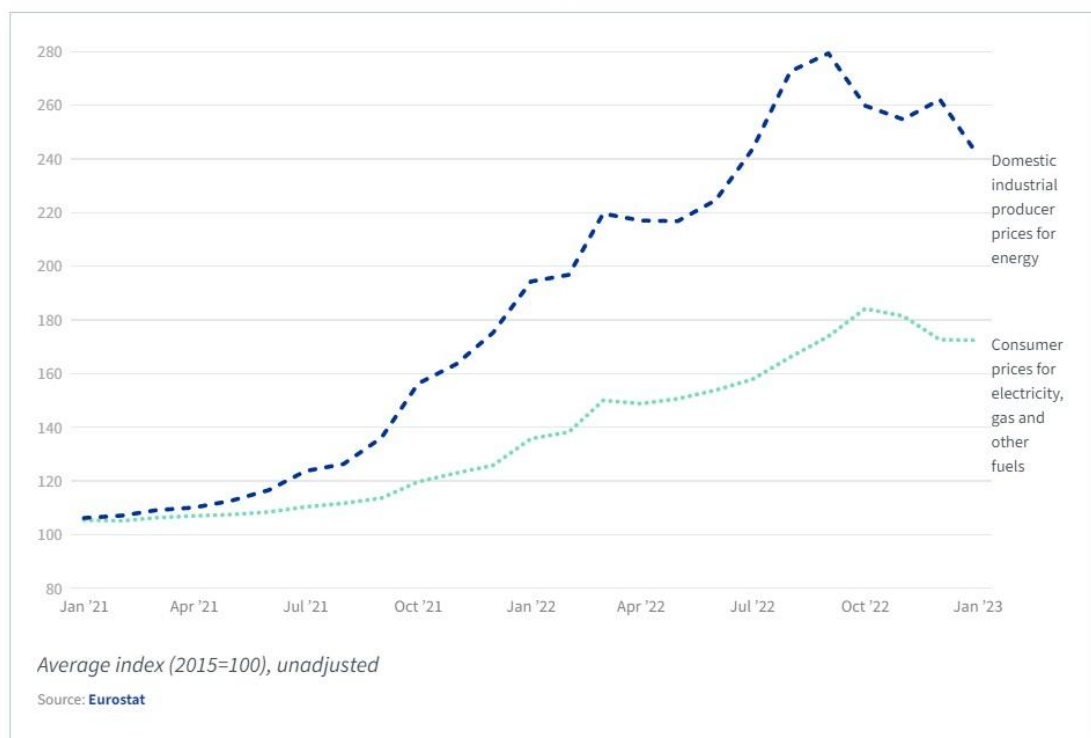
Ezért 2021-ben döntés született arról, hogy ezt az úgynevezett „átköltözést” a tervezőasztalról a valóságba emeljük. Meghirdette a városvezetés a cég maximum 49%-át értékesítésre, elsősorban magyar befektetőket várva, az alábbi feltételekkel:

- a termelés Gyulán maradjon,
- a gyulai kolbász és a gyulai májas termékek gyártása folyamatos maradjon,
- a minőség nem romolhat,
- a védjegyek az önkormányzat tulajdonában maradnak,
- a menedzsmentet érintő döntésekhez a képviselő-testület felhatalmazása szükséges.

A beruházás összértéke (2021) 13 Mrd. HUF volt, ennek összetétele az alábbiak szerint alakult:

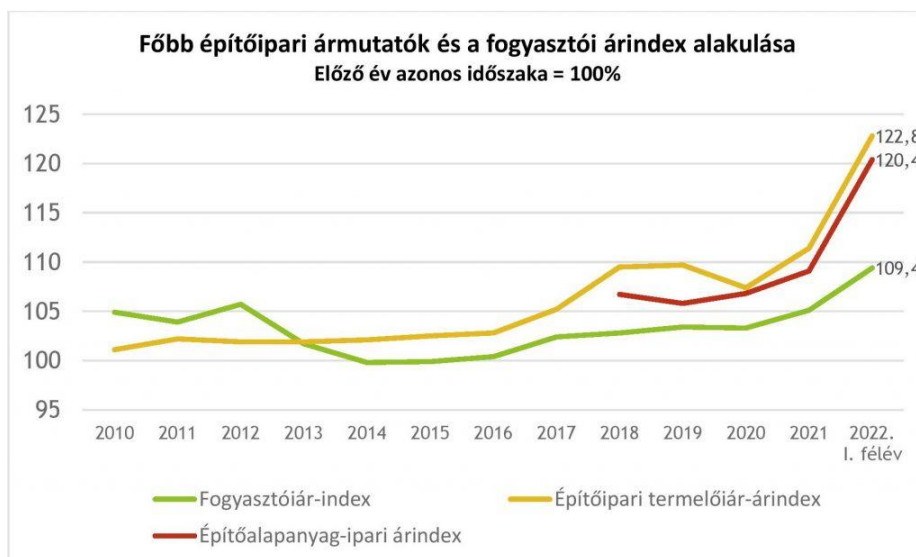
- A Gyulahús Kft. megpályázta az nagyvállalatok részére kiírt támogatási programot, mely során maximum 5 Mrd. HUF nyerhető el.
- A 49%-os tulajdoni hányad értékesítése során a befektető vállalja a maradék 8 Mrd. HUF felszabadítását a beruházás második pilléréként,
- A Gyulahús Kft tárgyi eszközei közül az új üzemben telepítésre kerülnek az újonnan vásárolt szeletelő és csomagológépek (nagyságrendileg 1 M EUR)

Producer and consumer energy prices in the EU

22. ábra Energiaárak változása 2021-2022 Forrás: Eurostat

Azonban 2021 év végére az energia, építőanyag árak intenzív emelkedésbe kezdtek, 2022-re soha nem látott magasságokba kerültek. A fenti tábla az energiaárak változását, a következő pedig az építőipari árindexeket mutatja be (22. és 23. ábra).

23. ábra Forrás: ÉVOSZ feldolgozás KSH adatok alapján Forrás: KSH

Az Élelmiszeripari üzemek komplex fejlesztése című felhívás eredményeképpen a Gyulahús Kft a Megújuló vidék megújuló agrárium program részeként 4,8 Mrd. HUF-ot nyert el. A tőkebevonással járó üzletrésztértékesítés pedig a következő eredménnyel zárult:

„A gyulai képviselő-testület szeptember végi, zárt üléséről kiszivárgott információk szerint sem a Kométa 99 Zrt., sem a Pick-Szeged nem tudta garantálni a termelés helyben történő folytatását, valamint mindhárom ajánlat többségi és/vagy kizárólagosságot jelentő tulajdonrészt akart. Ezzel viszont kizorította volna a jelenlegi tulajdonost, a gyulai önkormányzatot. Úgy tudjuk, a háromból két ajánlat arról is szól, hogy a cégvezetésben kizárólagos jogokat szeretnének maguknak” (Magyar Narancs 2022.11.02.).

„Így az az előterjesztés került nemrégiben a gyulai képviselők elé, hogy a Gyulahús Kft. ügyében megkezdett akvizíciós eljárást lezárják, egyben a jelen tapasztalatok felhasználásával vizsgáljanak meg új lehetőségeket is” (Magyar Narancs 2022.11.02.)

Közben a beruházás főösszege a 2021 elején kalkulált és tervezett 13 Mrd. HUF-ról 20-25 Mrd. HUF-ra emelkedett a fenti komponensek emelkedése miatt, valamint a nemzetközi ellátási láncban is nagyon súlyos hiátusok keletkeztek, ami szinte önmagában lehetetlenné tette a pályázati feltételek teljesítését.

3.2 Az idegenforgalom, gyógy és fürdőturizmus városi és térségi fejlesztése

3.2.1 Mélyinterjú Boros Zoltánnal, Gyula vezető szállodájának igazgatójával

Ebben az alfejezetben bemutatom egy volt szocialista szakszervezeti üdülő relaunch-án átívelő fejlesztési koncepciót, azt, hogy hogyan lehet egy teljesen más vendégkört úgy megszólítani, hogy ezt a fejlődést a várossal, annak turisztikai szervezetével összehangoltan hogyan lehet közös sikerre lehet vinni.

Ismét bebizonyosodik a hipotézisem helyessége, az összefogás teremtő erejéről, amit én eddig is csak körülírni tudtam, de a polgármester úr fogalmazta meg legjobban, a „gyulaiság” ereje az, ami ezt a pillért is sikerre tudja vinni.

3.2.1.1. Gyula legnagyobb kapacitású szállodájának kálváriája és kiűtkeresése

A szállodaiparban a megtérülés az átlagárak emelésével érhető el. Amennyiben a foglaltságot favorizáljuk túlságosan és gyakorlatilag az árakat lent tartjuk, vagy még tovább akciózzuk, úgy valóban ránézésre szép eredményeket lehet elérni, hiszen sok a vendég, sok az autó a parkolóban. A szálloda ezekben az esetekben veszteségesen üzemel, és ez a helyzet állt főt a 2010-es évek közepén az Erkel Hotelben is (24. és 25. ábra).

Vagyis ez elsődlegesen annak a téves koncepciónak volt köszönhető, hogy a célközönségünk a szenior korosztály és azon belül sem a prémium szenior, hanem egy kevésbé tehetős réteg, akikkel nagyon jól lehetett tölteni a szállót, hiszen ők nincsenek se hétvégehez, se szezonhoz kötve. Stagnáló egyenes vonalhoz hasonlított inkább az akkori foglaltsági görbe, ami magában hordozta bármelyik változó negatívba fordulásakor a veszteség keletkezését, vagy inkább mondhatni a nyereség elolvadását. Ez üzemelés a „szabad” üzemelés szempontjából ideális, viszont továbbra sem tette lehetővé ennek a háznak a profitáló üzemeltetését.

24. ábra Erkel Hotel – akkor Szot Üdülő – 1973 Forrás: Gyula Önkormányzat

A meglátásunk alapján az akkori igazgatóval közösen, majd nemsokra rá már egyedüli igazgatóként azonnal változtatnunk, változtatnom kellett, ezért az első két, három hónapban megváltoztattuk a célközönséget, és ehhez hozzá igazítottunk egy teljesen új marketing és értékesítési koncepciót csak úgy, mint a szálloda üzemelését is. Ez volt az első lépés.

25. ábra Hunguest Erkel manapság Forrás: Hunguest Hotels

3.2.1.2. A szálloda újra pozicionálása, újvendégszegmens megszólítása

Az új célközönségünk prioritásként a családok lettek, kisgyermekes családok, akik jóval magasabb fizetési hajlandósággal rendelkeznek. A korábbi piaci rétegnél igaz, hogy időben jóval kötöttebbek tehát jóval bonyolultabb ez a célcsoport az értékesítés az üzemelés és a töltés szempontjából is. Viszont a ház bevételeit látványosan, elég látható módon megtudtuk sokszorozni. Ez nagyon leegyszerűsítve azt jelentette, hogy ugyanannyi vendéggel – vagy talán egy kicsit kevesebbel – is tudtunk az előző működéssel ellentétben magasabb bevételt realizálni.

Ez első ránézésre és gondolatra szó szerinti értelemben is pozitív hatás, másodsorban viszont, ha belegondolunk, több vendégnek több a költsége is. A szállodaiparban ezen logika szerint sokkal többet kell fizetnünk az energiára a személyzeti költségekre (bérek, túlóra és egyéb pótlékok), mosogatóra, etc.etc, tehát van egy ellentétes szabály is, miszerint kevesebb vendéggel megcsinálni ugyanazt a pénzügyi forgalmat mindig jobb, mint több vendéggel hozni ezt az eredményt.

Ezt a fogalmat úgynevezett *bruttó üzemelési eredmény* nem nevezzük a szállodaiparban, így a GOP mutatóban rögtön szembeötlő volt ez a váltás sikeressége, és így meg lehetett menteni ezt a szállodát Gyulán. Egy nagyon mély gödörből kellett kikormányozni, és egy ideális pályára állítani az elmúlt több mint 5 év alatt. Ezt a munkát, -nem kisebbitve a tulajdonos pozitív, ezt pártoló üzleti felfogását – nem lehetett volna a városvezetés hathatós erkölcsi segítsége, adminisztratív ügyekben is pozitív hozzáállása nélkül végrehajtani.

Az Erkel mindig egy SZOT üdülő volt a Gyulaiak szemében, ezen kellett közösen úgy változtatni, hogy ezt a szocreál épületet is magukénak érezzék az itt lakók, tudják, szeressék, hiszen elemi érdekük a szálloda upgrade-je, hiszen olyan mennyiségű vendéget hoz, ami a város idegenforgalomból élő vállalkozásainak már rövid távon is a hasznára válik.

26. ábra Hunguest Erkel**** Forrás: Hunguest Hotels

Ehhez persze nagyban hozzájárult Gyula város és a gyulai idegenforgalmi szervezeteknek ezzel teljesen összecsengő törekvése, mármint, hogy magát Gyulát is újra kell pozicionálni, de ezt közösen a szakmai képviselőkkel együtt, hiszen egy a cél. Hosszabb távon vizsgálva a turizmus területén végbement és végbemenő változások vizsgálata során egyértelműen kiderült, hogy a versenyképesség szempontjából előnyt jelent, ha a gazdasági és környezeti változásokkal párhuzamosan a helyi és térségi turizmusirányítás szintjén is integrálásra kerülnek az új, holisztikus szemléleten nyugvó megoldások.

Ezalatt a majd 10 év. alatt az egy kicsit -valljuk be, nagyon- unalmas, megkopott fényű senior desztinációból egy igazán pezsgő, pörgő aktív turizmust támogató, az ide látogatóknak magas színvonalú kultúrát, modern fürdőt, wellnesst, családi desztinációt nyújtó célpont lett a város. Méghozzá a többiektől is kiemelkedőbb tulajdonságokkal, hiszen az egyik leguniverzálisabb üdülővárossá nőtte ki magát. Itt nem csak egy fürdő található, hanem ahogy mondani szoktuk, Gyula az egyik legkomplexebb desztináció, hiszen földrajzilag kicsi helyen minden megtalálható, így valóban a családok a legideálisabb turisztikai szegmensek, hiszen egy gyermek lehet, hogy nem szeretne mondjuk egy héten keresztül mindig a termálfürdőbe átjárni, viszont bőven akad olyan program, amiben ő is megtalálja majd a

számításait, úgyhogy bátran állítom, Gyula a családoknak ma Magyarországon a legkiválóbb választás.

Manapság pedig már a fiatal párokat, gyermek nélküli fiatal párokat is meg tudunk mozgatni, ami azért nagyszerű, hiszen ők fogják a jövő piacát képviselni. Ők lesznek azok, akik 1-5-10 év múlva gyerekeikkel fognak visszatérni, illetve rendkívül magas fizetési hajlandósággal rendelkeznek már ma is, úgyhogy ez Gyulát is, ezen belül a mi szállodánkat is egy nagyon pozitív jövőkép elé állítja. Legalábbis mi, mint Gyula legnagyobb négy csillagos szállásadója így látjuk (26. és 27. ábra).

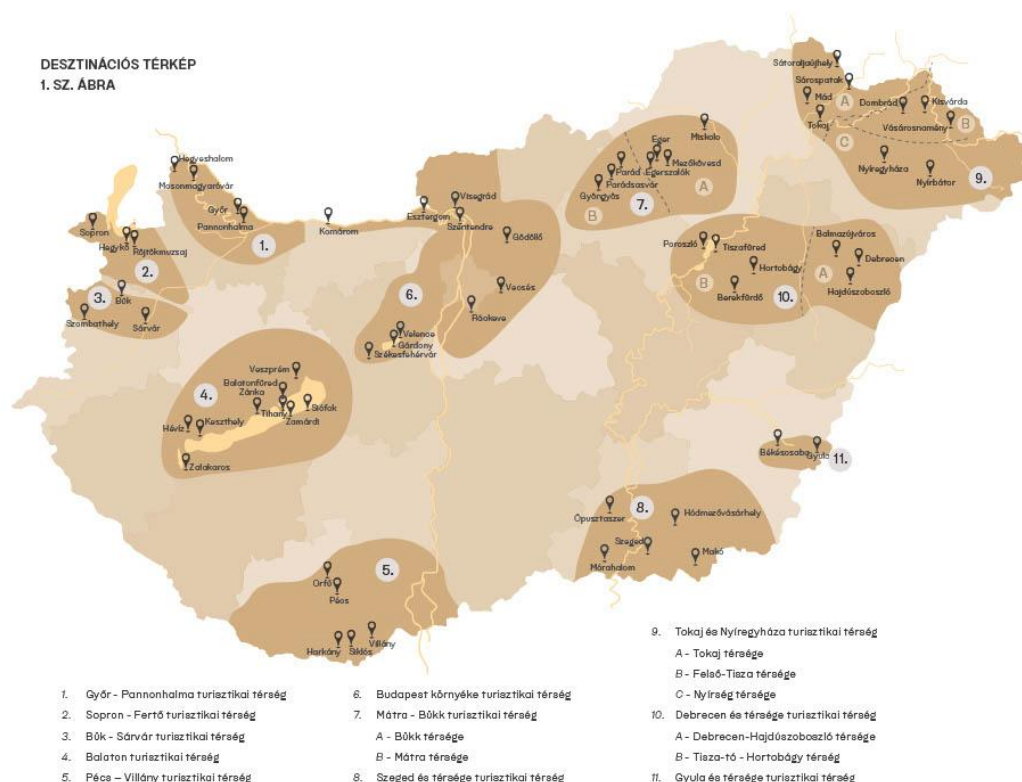
27. ábra Hunguest Erkel **** Castle view Forrás: Hunguest Hotels

Néhány adattal támasztom alá a jövőképről alkotott pozitív meglátásomat: 2015-höz képest a szállodának az átlagárát (éves átlagárát) nagyjából háromszáz százalékkal sikerült emelni, tehát lefordítva megháromszoroztuk a nálunk eltöltött egy éjszaka árát. Ez üzemelési eredményben több mint 200% százalékos fejlődést mutatott. És ezt a számot a ház úgy érte el, hogy minannyian tudjuk, közben mi történt, volt egy covid válság, illetve a jelenlegi energiaválság. Hiszem és látom, hogy jelen helyzetben nem is lehetne lehetőség talpon maradni a régi modell szerint, hiszen sok vendégtől kevés pénzt elkérve - a jelenlegi magas költségek mellett - nem üzemeltethető profitábilisan egy fürdővárosi szálloda.

3.2.1.3 Aszálloda jövőképe

Aki most szeretne a vendég szegmenset váltani és újra löni egy másik célcsoportra, az pedig már elkésett, így nekünk gyakorlatilag az elmúlt 5-7 év erre lett kihegyezve és ezért tudunk most túlélni, sőt kifejezetten profitábilisan üzemelni, hiszen a mi szegmensünket nem érinti a jelenlegi visszaesés. Ezt támasztja alá, hogy az energiaárak azonnali növekedésével párhuzamosan nálunk nem esett vissza a kereslet, sőt a jelenlegi válság hatására sem csökkent az érdeklődés és a ház töltöttsége sem. Más házaknál viszont szűkül a piac, mert nem váltottak, mert nem volt egy olyan támogató városi idegenforgalmi szervezet, nem volt egy olyan városvezetés és persze a házat üzemeltető cég filozófiája sem tér el nagyban a városétól. Így mi viszont győztesként tudunk kikerülni. Ezért is lehet, hogy a Hunguest legtöbb háza, ezen belül pedig talán leginkább az Erkel és Gyula az, ami a szállodaipar jelenlegi válságának és a világgazdaság jelenlegi bearjének az egyik nagy, pozitív nyertese lehet.

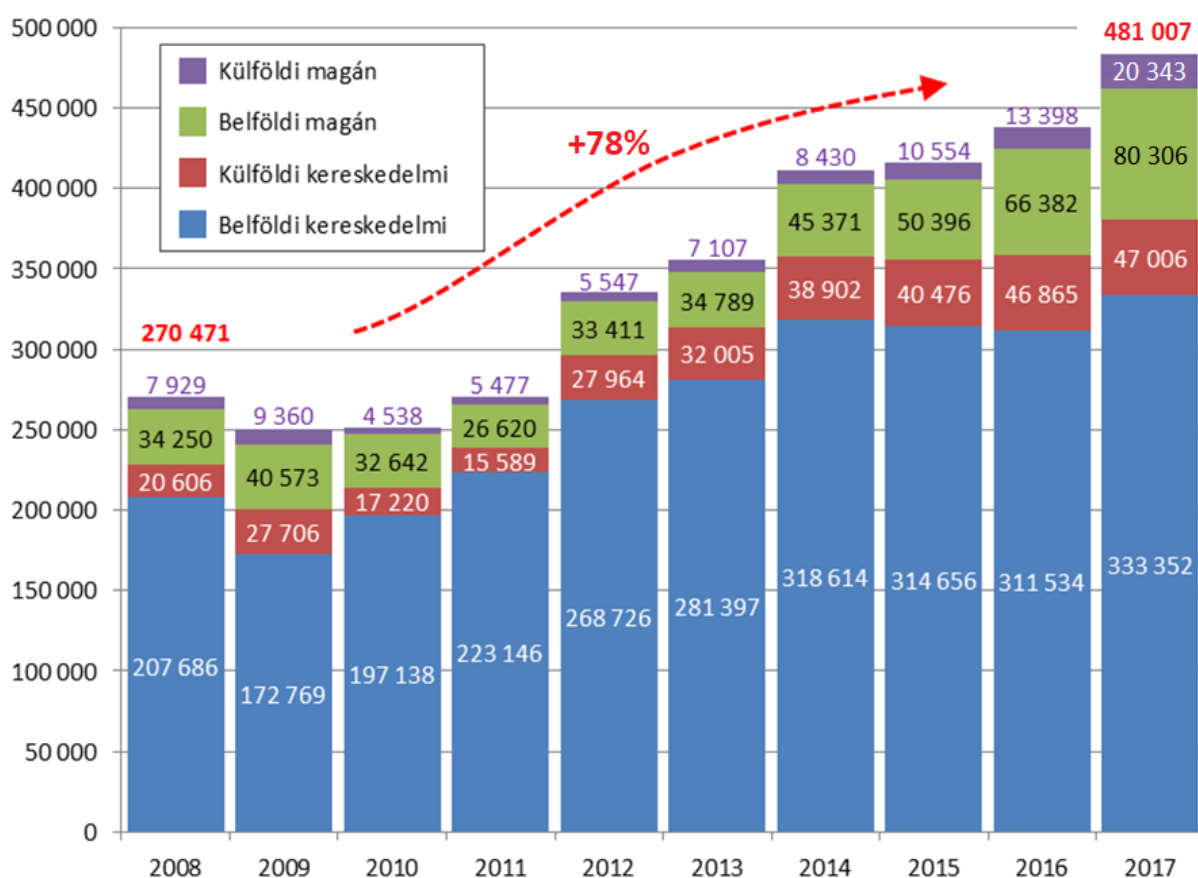
Annak ellenére, hogy Gyula és környéke talán az egyik legkisebb TT az országban (28. ábra) (terület szerint)

28. ábra Magyarország Turisztikai térségei Forrás: MTU Stratégia 2020

a szálloda fejlesztése - az elmúlt 2 év Covid által sújtott és a nemsokára másfél éve tartó energia és supply-chain krízis.-. ellenére folyamatos. 2023. júniusában fejeződik be az eddig 3 csillagos házrészként funkcionáló Munkácsy szárny teljes rekonstrukciója, mely eredményeképpen a ház az eddigi 186 négycsillagos besorolású szobáját 308, 4 csillagos szobával egészíti ki. Ez a fejlesztés a Hunguest Gyulát a vidék egyik legnagyobb 4 csillagos szállodájává változtatja, ami a városfejlesztésre is meghatározó hatással van.

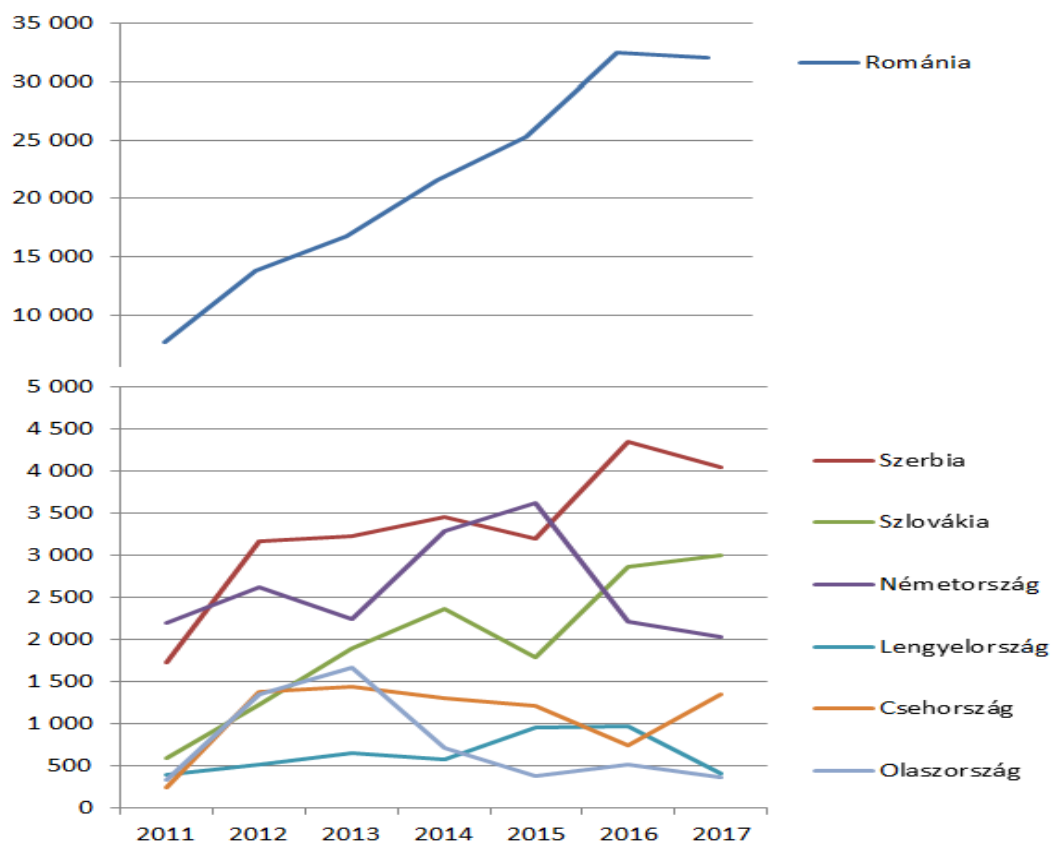
Végül, de nem utolsó sorban, ne feledkezzünk el arról a tényről sem, hogy Gyula, mint gyógy/wellness desztináció a határmentiséget a javára használja.

29. ábra Vendégéjszakák számának alakulása és megoszlása Gyulán (2008-2017) Forrás: KSH

Igaz, - mint azt a táblából láthatjuk, - a külföldi vendégek száma még nem számottevő, de monoton növekvő (29. és 30. ábra). A szálloda foglásaiból készült két diagram pedig az országok szerinti bontást világítja meg, Gyulára extrapolálva, hiszen a szálloda a maga meghatározó statisztikai súlya miatt remek reprezentatív mintát képes produkálni. Hozzá kell tenni azonban, hogy a magánszállások esetében értelemszerűen nem tud adatot adni nekünk,

de mivel a külföldi vendégek elenyésző része veszi igénybe a magán szállásokat, ezért az arányokat ez nem módosítja számottevően.:

30. ábra A vendégéjszakák számának alakulása és megoszlása Gyulán Forrás: Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft. 2020

A fenti adatok világosan mutatják azt a 70-es évek óta megfigyelhető trendet, hogy Gyula képes volt a szomszédos Romániából masszív vendégkört megtartani, sőt azt növelni is. A szálloda szempontjából alapvető prioritás a román vendégek további akvizíciója, hiszen a turizmusban meglévő főszezonok (a nyáron kívül) jól kitolhatóak, mivel a román vendégek ortodox ünnepei általánosságban egy héttel a nyugati keresztény ünnepek után vannak, így ezt kihasználva a gyulai szállóvendégforgalom gyakorlatilag kétszer olyan hosszú peak-eket tud elkönyvelni, ha képes hosszú távon ide kötni ezeket a vendégeket.

Mivel hipotézisem szerint a kiemelkedést eredményező három pillér fejlődése szervesen összefügg, itt kell kiemelni azt a turisztikai ágazatot, amit a szállodaigazgató még kevésbé kihasználnak lát, de a high-tech ipari, K+F alapjaira épülő ipari fejlesztések, valamint az eddig nem taglalt felsőoktatási és gyógyítási tevékenységek gyulai centruma miatt a konferenciaturizmus is fejlődésnek indult a városban, ami egy teljesen új idelátogató réteget

jelent a városnak. A szálloda a fejlesztéssel már akkora magas minőségű kapacitással fog rendelkezni, hogy olyan konferenciák, találkozók is lebonyolíthatóak lesznek egy helyen, amiket eddig a városban nem lehetett egy helyen megtartani. A nemzetközi konferenciák további külföldi vendégéjszaka expanzióját vetítik előre, izgalmas lehetőség ez a város számára.

Mindent összefoglalva, a szállodát eddig legerőteljesebben megterhelő elmúlt 3 év nem a visszafejlesztést, hanem a „gyulaiságot” oly annyira jellemző optimista előre tekintés, fejlesztés, új utak keresése és megtalálása jellemzi. Mint azt az igazgató is megjegyezte, ez a fejlesztés lehetetlen lett volna a városvezetés, a turisztikai szereplők, a Várfürdő támogatása nélkül, hiszen attrakciók hiányában nem lehetne a házat továbbra is ilyen szintű töltöttséggel üzemeltetni. Külön ki kell emelni azt a tényt, hogy a szálloda az egyetlen olyan ház a városban, amelyik direkt átjárással rendelkezik a Várfürdőbe, így a két létesítmény fejlesztése párhuzamos úton kell, hogy haladjon. Itt kell kiemelni, hogy a Várfürdő által nyújtott gyógy és mozgásszolgáltatások expanziójával további olyan vendégkör bevonására van lehetőség, ami képes a már klasszikusnak számító egészség- és kulturális turizmus mellé, azokhoz szervesen kapcsolódva az aktivitásra, mozgásra is, mint az egészség megóvásának egyik legfontosabb elemére kapcsolódni.

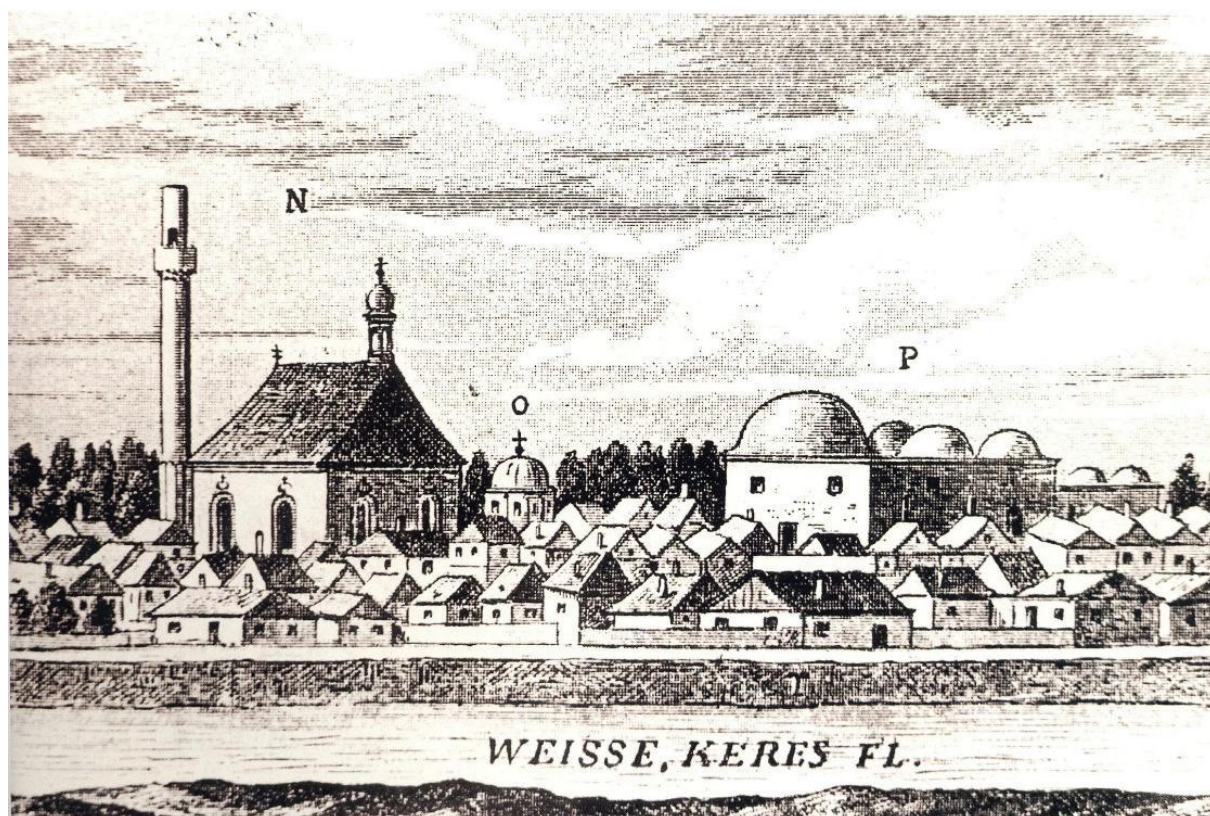
Remek példa a két vállalkozás együttműködése, hiszen a Várfürdő meghatározó tulajdonosa Gyula város, a szálloda pedig magántulajdonú társaság által fenntartott ház. Ez a két -egymástól alapjaiban eltérő - tulajdoni forma is csak akkor tud effektíven együttműködni és értéket, profitot létrehozni, ha a vezetőik is abban hisznek, hogy a közös munka végeredménye egy fejlődő város, ahová mindenki szívesen tér vissza.

3.2.2 Mélyinterjú Dr. Kun Miklóssal a Gyulai Várfürdő ügyvezető igazgatójával

A Gyulai Várfürdő Gyula turizmusának egyik meghatározó eleme, a lakosság mintegy 20%-ának megélhetése közvetlenül vagy közvetve a Várfürdő által generált vendégforgalomnak és turizmusnak köszönhető. Ezért, ha a városfejlesztésről, kitörési pontokról kutatunk, a fürdő kikerülhetetlen tényező. Vezetője elkötelezett híve immár majdnem egy évtizede annak, hogy a versenyszférából, bankszektorból hozott tudását és tapasztalatát a város egyik ékének fejlesztésére, fejlődésére fordítsa.

3.2.2.1 A fürdőkultúra, a fürdő rövid bemutatása

Gyula városának már a középkorban is volt hidegvizes fürdője, de a fürdőkultúrát – mint általában mindenhol Magyarországon - -a török megszállás alatt a törökök alapozták meg a városnak. Evlia Cselebi török utazó Gyulán már 11 fürdőről tett említést, 1722-ben Franz Rosenfeld metszetén pedig már ábrázolta is a török fürdőt (31. ábra).

31. ábra 1722-ben készült metszetéről, középen a gyulai török fürdő Forrás: Magyar Olaj- és Gázipari Múzeum Zalaegerszeg

A török kiűzése után megmaradt pár létesítmény, de a leghosszabban nyitva tartó gőz és kádfürdőt anno Popp Alajos üzemeltette 1887 től, ami túlélte a két háborút, és a kommunizmus alatt, 1965-ben zárt csak be. A gyulaiak kitartása, a „gyulaiságuk” okán nem adták fel egy nagyobb fürdő létesítését, így 1930. július 31-től szádfallal elkerítették egy 60x12 m-es területet az Élővíz csatornából, ez Part-fürdőként kapott működési engedélyt, máshol fürödni tilos volt (32. ábra).

32. ábra Part Fürdő, 1930 Forrás: Gyulai Várfürdő

Az 1933-as világválság, a háború, majd a kommunizmus rombolása a Part fürdőt sem kímélte, a város továbbra sem adta fel egy melegvizes medence tervét. 1957-ben a Városi Tanács határozott a gyógyfürdő létesítéséről, egy évvel később ünnepélyes keretek között megkezdődött a mélyfúrás a Lovarda szomszédságában. A gyulai termálvizet először 1958. szeptember 17-én pillanthatták meg a várakozással telt, érdeklődő tömegek. Ez az alkáli-hidrogén-karbonátos termál ásványvíz képezi ma is – a kapuit 1959. május elsején megnyitó – Gyulai Várfürdő alapját. A névadást pedig az akkori pályázatot megnyerő gyulai tanulóknak köszönhetjük. Az első termálmedencét pedig az egykori Partfürdő medencéjének átépítésével üzemelték be, immár a híres, sárgás barna gyulai termálvízzel feltöltve (Gyulai várfürdő története).

A 1960-as években elkészül a Lovarda, majd még ebben az évtizedben a lehatárolják a fürdő és a belváros területét Gyulán, üdülőhellyé nyilvánítják. Tervben van sok medence, sőt egy 50-es verseny medence építése is elő van irányozva a 67-tel kezdődő ötéves tervben, 1971-ben a Várfürdőt gyógyfürdővé nyilvánítják. A fürdő a hetvenes éveiben éli az aranykorát, több mint 550 ezer látogatót is elkönyvel.

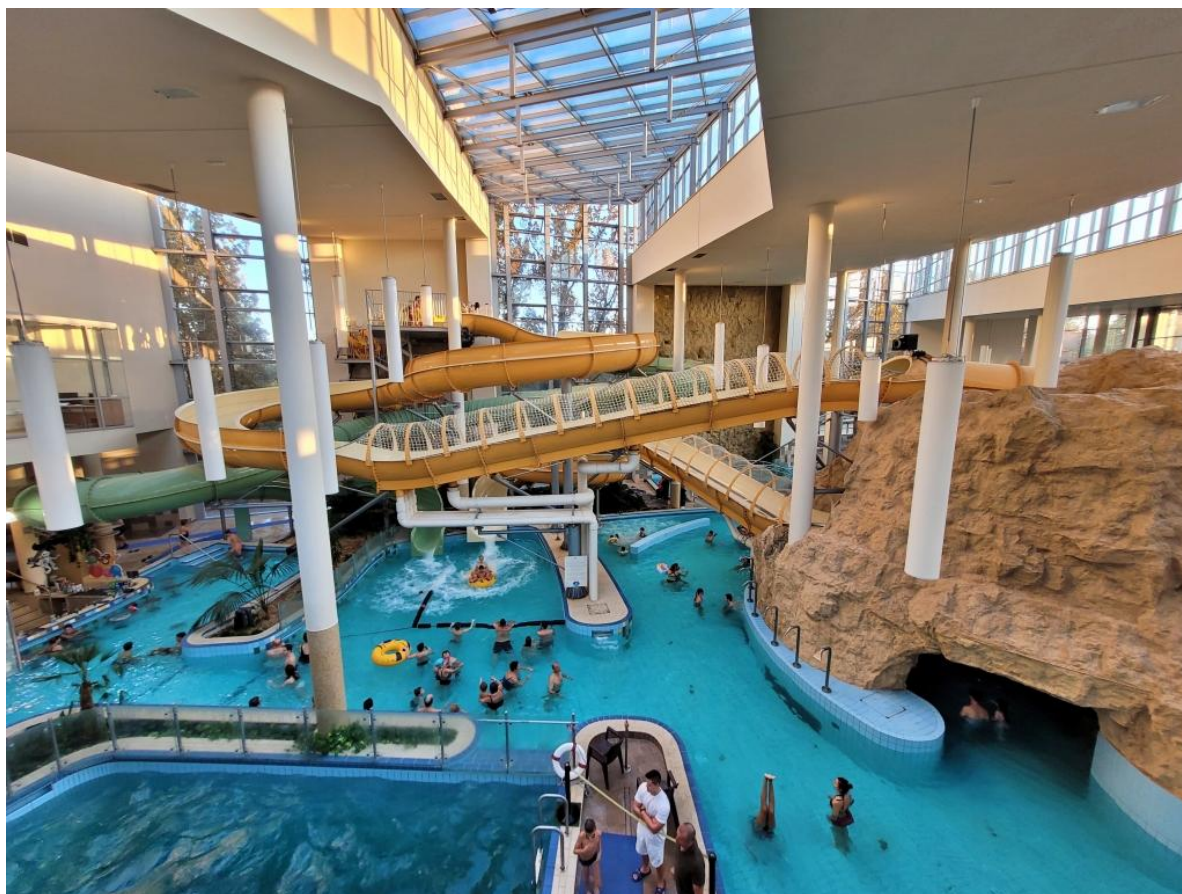
Az 1980-as években a fejlesztések tovább folytatódnak, szaunaparkot, belső, kupolás wellnessrészleget építenek, ekkor nyilvánítják gyógyhellyé a fürdő környékét, ami ekkor már országos hírű gyógyfürdőé nővi ki magát (33. ábra).

A kilencvenes évek hanyatlása a fürdőt sem kíméli, megkezdődik a majd 20 éves stagnálása, alig vannak fejlesztések, amik vannak, azok is inkább rontják az állagot, mint javítanak a szolgáltatások minőségét. (A Wellnessrészlegbe a gyógyvíz helyett klórozott meleg vizet engedtek, az épületet nem erre a vízösszetételre tervezték, ennek következtében mára a kupolásnak hívott fedett wellnessrészleg bontásra ítélt rom lett)

33. ábra A tönkretett kupolás központ Forrás: Várfürdő

A fordulat itt is a 2010-es évektől datálható, 2013-ra elkészül a fürdő eddigi legnagyobb beruházása, a fedett és környezetbarát energetikai megoldásokkal, átgondolt tervezéssel felépített Aquapalota, amivel a fürdő és a strand egycsapásra egész éves családi, élményelemekkel megtűzdelt desztinációvá válik a wellness kedvelők részére. A park sokkal rendezettebb lett, az 50 m-es verseny medencét a pandémia alatti kényszerzárás alatt felújították, a járólapokat, tribünt is újjá varázsolták (34. ábra).

34. ábra Az Aquapalota belseje Forrás: Gyulai Várfürdő Kft.

A fejlődés nem áll meg, olyan tervek fekszenek az asztalon, amivel a fürdő is lépést tud tartani azzal a fejlesztési ütemmel, amivel a magyar wellness és fürdőközpontok szintén fejlesztenek. Mert az igazsághoz hozzátartozik, Gyula az emberek szemében országos szinten azért még mindig „nagyon messze van, a kétezres években a grandiózusnak tervezett, de nem megvalósított terveket más, konkurens desztinációk, - igaz kisebb léptékben - valóra váltották, versenyelőnybe kerültek.

3.2.2.2 A Várfürdő jelenlegi adottságai

Ma, 2023-ban kilenc fedett és nyolc szabadtéri medence (összesen 17 kisebb nagyobb medence) nagyságrendileg 4500 m² vízfelülettel várja a kikapcsolódni vágyó fürdőzőket. A szabadtéri medencék között találjuk a gyógyvizes medencéket, a csúszdának a nyitott 2 db csúszdával felszerelt medencét, a hullámmedencét, valamint a 2022-ben átadott – a pandémia alatt teljesen felújított - gyermek víziparadicsomot. A fedett medencék között van három úszómedence melyek közül az 50 méteres, télen sátorral fedhető sport medence; alatta a 25 méteres tanuszoda foglal helyet, ami teljes mértékben fedett komplexum, és a lovardai 20 méter hosszú gyógyvizes úszómedence. A Lovardában található még 2 gyógymedence és egy családi gyógymedence. A kupolás fürdő ma már nem üzemelhet, mert mint azt fentebb már részleteztem, sajnos bontásra ítéltetett a felelőtlen fejlesztés miatt.

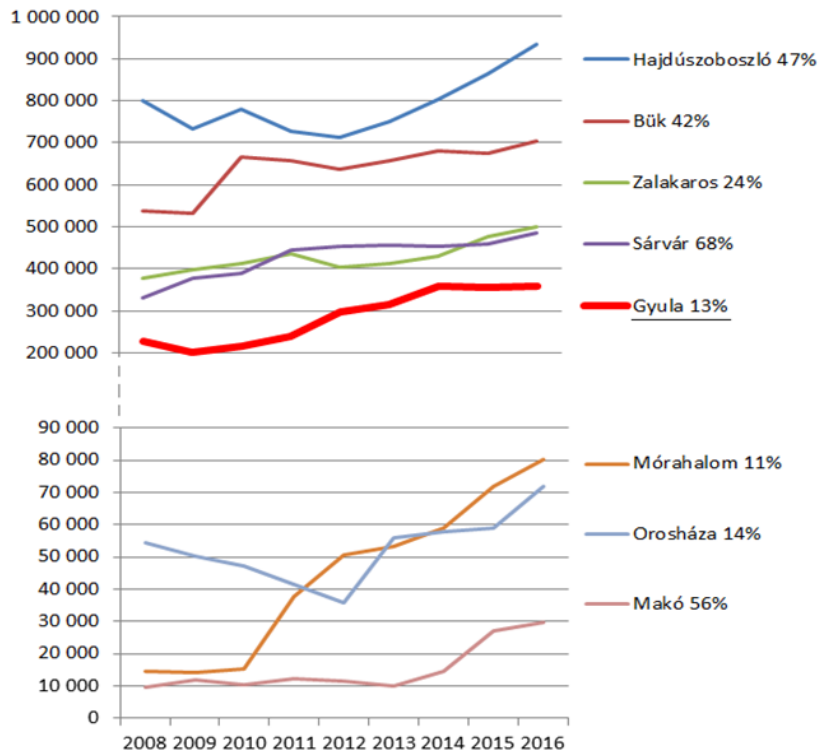
A fürdőben 2023 januárjáig kapott helyet a Békés Megyei Központi Kórház Pándy Kálmán Tagkórház Reumatológiai szakrendelése, mely lehetőséget adott mind a helyi mind a turizmus keretein belül érkező gyógyulni vágyók kezelésére. Itt többféle kezelésekre volt lehetőség, mint pl: elektroterápia, ultrahangkezelés, magnetoterápia, galvánfürdő kezelés, interferencia, diadynamic, szelektív ingeráram, mikrohullám, TENS, orosz stimuláció, de az épületszárny infrastruktúrája már nem felelt meg a kor szellemének, ezért a reumatológiai szakrendelés elköltözött, a megmaradt épületrész szanálása és újra hasznosítása folyamatban van, a fürdővendégek, szállóvendégek kezeléseinek kielégítésére.

A Várfürdő az Almásy kastély parkjában található, teljes területe nagyjából 8,5 ha. Ez az elhelyezkedés egyedülálló pozíciót és lehetőséget ad a Várfürdőnek, de be is határolja a területi és beépíthetőségét, ami a terjeszkedésben hátrányt jelent. A fürdő idilli elhelyezkedése a kastély árnyéka, a történelmi helyszín, illetve az, hogy a kastély parkjában, - a mai fürdő területén - írta Erkel Ferenc a Bánk bán című operáját, viszont bőven rejt olyan lehetőségeket, amik unikálissá teszik a fürdőt. A parkban 200 éves tölgy matuzsálemek, arborétumként, magyarázó tábláskákkal ültetett lombhullató és örökzöld fák, cserjék, évelő és egynyári virágok és a gyönyörű zöld pázsit található, ennek a környezetnek messze nincs hasonló párja, ez hatalmas versenyelőnyt is jelent.

3.2.2.3 A Várfürdő versenytársai

A Várfürdő versenytársainak feltérképezése során a fenti földrajzi, történelmi, városba integrált elhelyezkedést egy kicsit félre kell tenni, hiszen, ha a város nyújtotta komplexitásában vizsgáljuk a Várfürdőt, biztosan állíthatom, nemcsak Magyarországon, de Közép-Európában sem találhatunk méltó ellenfelet az objektumnak. Ez a megállapítás az ide látogató vendégek véleményével egybeesik, hiszen a visszajáró vendégek száma Gyula és a Várfürdő esetében is magas számot mutat. Nyáron átlagosan 3,4 alkalommal jártak Gyulán, télen 7,7 alkalommal, látszik a visszatérő vendégek aránya télen jóval nagyobb, a vendégek ragaszkodnak az adott fürdő szolgáltatásaihoz (GYTNKft Gyula város DFS). Amit tudunk, hogy Gyula az elmúlt években az ország tíz leglátogatottabb magyar városa közé került, s a mérések alapján kiderült, hogy vendégek 83 százaléka a Gyulai Várfürdő, illetve a történelmi város hangulata (79%) miatt utazik Gyulára (GYTNKft. Gyula város DFS).

Tehát ha a versenytársait keressük, ezt a héjat le kell fejteni és kizárólag a fürdőre, mint komplexumra kell fókuszálni. Ha ezt megteesszük, a kép már sokkal árnyaltabbá válik.

35. ábra Gyula és a versenytárs települések kereskedelmi szálláshelyeinek vendégforgalma és a külföldi vendégéjszakák aránya Forrás: Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft 2019

Amit a 35. ábráról le tudunk szűrni az az, hogy a vendégéjszakák száma a hasonló szolgáltatásokkal rendelkező versenytársak esetében kivétel nélkül növekedik, viszont Gyula esetében csak kismértékű növekedést, inkább stagnálást látunk. Mivel a fenti megállapítás szerint a vendégek több mint 80%-a Várfürdő miatt érkezik a városba, ezért ez a grafikon a fürdő konkurensairól, azok feltörekvéséről is tiszta képet ad. A táblázat mutat azonban egy ennél is figyelemreméltóbb adatot, mely szerint Gyula a külföldi vendégéjszakák arányában erősen le van maradva. Nem szabad azonban elhanyagolni azt a tényt, hogy a Várfürdőbe járó külföldiek nagy hányada napi látogató, romániai közeli településekről jönnek egy-egy napra. Ez persze még nem magyarázat arra, hogy miért ilyen alacsony a külföldi részarány a gyulai tartózkodás esetén, akkor sem, ha tudjuk, hogy a vendégéjszakák/tartózkodás aránya fokozatosan csökkenő trendet mutat. (az elmúlt 5 évben a nemzetközi trendeknek megfelelően a tartózkodás/éjszaka aránya 4,3 napról 3,4 napra csökkent /GyTNKft).

A fenti táblákból egyértelműen leszűrhető, hogy a Várfürdő közvetlen versenytársai a régióban Hajdúszoboszló, Debrecen, Makó, Szeged, országos viszonylatban pedig Hévíz, Sárvár, Zalakaros, Harkány. A versenytársak területi elhelyezkedése sokkal kevésbé korlátos, mint Gyuláé, ezeken a helyeken a területi fejlesztés nem okoz problémát. A Várfürdő nagyságrendileg 5000 vendég/nap kapacitással (nyáron) már a megtelt fürdő határát súrolja, értelemszerűen a téli kapacitása sokkal kevesebb. Ezért is volt elengedhetetlen az Aquapalota átadása, a Palota nagyságrendileg 800 fő kényelmes kikapcsolódását biztosítja. Elsőre nem is tűnik olyan kis számnak ez a befogadóképesség, de ha belegondolunk abba, hogy Boros igazgató úr az új négycsillagos szárnnyal 308 szobásra növvő Hunguest Erkel szállodája (amelyiknek közvetlen átjárása van a fürdőbe) teltház esetén nagyságrendileg 800 vendéggel „terheli” naponta a fürdőt, akkor könnyen belátható, hogy csak a Hunguest Gyula képes a téli hónapokban (szeptembertől májusig) megtölteni a létesítményt.

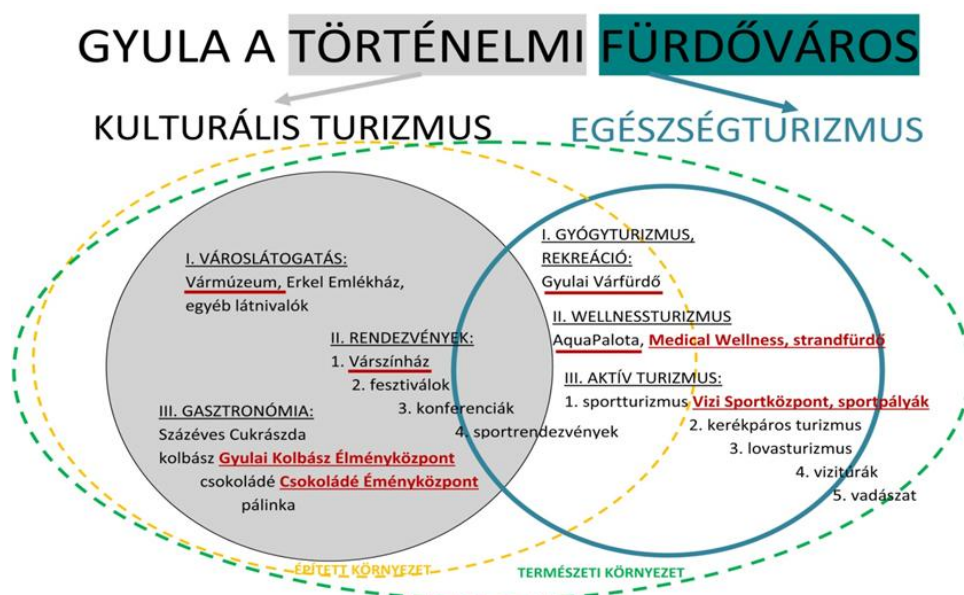
A versenytársak komoly fejlesztésekbe fogtak, nagyságrendekkel nagyobb pénzüsszegekkel fejlesztenek, mint Gyula ma. Makó a Hagymatikumba (<https://hagymatikum.hu>) kb. 10 Mrd. forintot, a kicsit távolabbi, de „vendéglegelő” hatással bíró Győr 20 Mrd. forintot (<https://www.rabaquelle.hu>), még Mosonmagyaróvár (<https://flexumthermal.hu>) is 8 Mrd. forintot fektetett be az elmúlt években, addig a Gyulai Várfürdő a cca. 3 Mrd. forintos beruházásával - itteni léptékként - magas, de országos szinten sajnos nem vezető beruházást hajtott végre.

3.2.2.4 A Várfürdő jövőképe, a fejlesztések lehetőségei

A jelen helyzetet elemezve a fürdő vezetése, az idegenforgalom szakemberei és nem utolsósorban a városvezetés közös egyetértésben, felismerve a pillérek közötti szinergiák erejét világos és megvalósítható jövőképet képzel el a Várfürdő részére. Ez a jövőkép természetesen ismét alapként használja a már oly sokat emlegetett „gyulaiság” erejét, illetve azt a közös egyetértési pontot, hogy ha Gyulán fürdő van, akkor minden van (36. ábra).

„A Várfürdő 10 éves távlatban a vendégeinek elégedettsége, a szolgáltatásainak színvonala, valamint a történelmi környezetébe illeszkedő komplex infrastruktúrája révén hazánk referencia családi és gyógyfürdője lesz. A nemzetközi turisztikai jelentőségével együtt járó magas vendégszám ellenére képes lesz kiszolgálni azt a vendégkört, mely a családiasságot, a minőséget és a személyre szabott szolgáltatásokat keresi a tömegüdültetéssel szemben (Gyulai Várfürdő Stratégia 2019)”.

Magyarul: A Várfürdő pontosan oda pozicionálja magát, ahová maga Gyula város fejlesztése is tart. Mind a 3 pillér egy irányba mutat, a magasan képzett, nagy költési hajlandósággal bíró, de családdal is szívesen utazó, utazásaikor az otthonosságot, a kulturális, történelmi miliőt kereső kikapcsolódni vágyó szegmens van megcélózva, ez a szegmens minél erőteljesebb megszólítása komoly lehetőség a fürdőnek is.

36. ábra Gyula, a történelmi fürdőváros Forrás: DFS 2015-2020

A 36. ábra lehetne akár a dolgozatom egy ábrába sűrített esszenciája is, aminek az alapját az újonnan idetelepült magas precizitású gépgyártás, a megújuló húsipar adja, mint fundamentum. A pandémia bebizonyította, hogy az ábra sérülékeny egyensúlyt és fejlődést mutat, mivel pont ezek az ágazatok a legkitettebbek az esetleges világjárványoknak, ezért a városnak elemi érdeke olyan ipari fejlesztéseket idehoznia, amik ebből a szempontból „ütésálló” és garantálni tudják a város működéséhez szükséges forrásokat akkor is, ha a fenti ágazatok kevésbé képesek strukturáltan és hatékonyan működni.

Mint azt a fentiekben láttuk, a fürdő gyakorlatilag teljes kapacitáskihasználással működik, de mivel a város és a gyulaiak feltett szándéka, hogy egy országosan is vezető desztináció legyen Gyulából, ezért a fejlesztés elengedhetetlen. Ezt a fejlesztést azonban úgy kell kivitelezni, hogy közben a fürdő és a város funkciója ne szenvedjen csorbát, az a fejlesztések alatt is maximálisan ki tudja szolgálni az ide látogatókat. Értelemszerűen senki sem szeretne egy építkezés közepén nyaralni, vagy pihenni. Ezért a fürdő vezetése egy olyan 3 lépcsős ütemtervet tett le az asztalra, ami egy 10 éves periódus alatt hajtja végre azokat a fejlesztéseket, amik garantálják a következő évtizedek gazdaságos, színvonalas működését.

A terv 2019 elején véglegesítődött, akkor még senki sem számított arra, hogy milyen idők köszöntenek egy turizmusban erősen érdekelt városra a Covid évek alatt, illetve az után, a háború okozta energia árrobbanás miatt ellehetetlenülő szolgáltatóiparra, beleértve a nagy energiaigényű Várfürdőt.

De Gyula és a Várfürdő is nyitva maradt. Elemi érdeke volt mind a városnak, mind a szálloda/vendéglátóiparnak, hogy a fürdő ne zárjon be az energiaválság kapcsán. Sok negatív példa volt a szemek előtt, épp csak kilábalta a város a covid okozta hard reset-ből, rögtön nyakába kapta az energiaárak elszabadulását. De nem zárt be. Igaz, a 10 éves fejlesztés első harmadából csak az új gyerekparadicsom épült meg, de a cél változatlan maradt, a fejlesztéseket végre fogják hajtani.

Az első etapban talán 1-2 év csúszással (a tervezett 2023 helyett 2025) elkészül:

- A nyári csúszdás medence csúszdaparki modernizálása
- Az Aquapalota 2 kivitelezésének megkezdése, a hozzá kapcsolódó gyógymedence kiúszós (téli/nyári) típusú átalakítása
- Parkfelújítás (automata öntözőrendszer) energetikai korszerűsítés, vízellátás műszaki korszerűsítése.

A második etapban (2023 és 2026 volt eredetileg tervezve)

- A polip termálmedence és a fogadóépület újjáépítése
- A kupolás -tönkrement- egység bontása és a Lovarda felújítása
- A főépület (téli/nyári fogadóépület) újjáépítése

A harmadik etap beruházásai (2026-2028? 2030)

- Az 50 m-es és 25 m-es komplexum újjáépítése
- A Park végleges rendezése
- Parkolóház építése

A fenti három etap 2019-es összköltsége akkor érteken 22 Mrd forintba rúgott, ma 2023 tavaszán ez a költségvetés bizonyosan nem áll meg, ennek az újraszámítása feladat ezekben a hetekben, bár ismerve a jelenlegi geopolitikai helyzetet, nagyon nehéz bármilyen konkrét összeget akár megjósolni is ilyen időtávra. De egy biztos, ha a gyulaiak egyszer egyet a fejükbe vesznek, azt meg is valósítják.

Mert a fenti projektek összességükben fednek egy nagy gyulai álmot, amit - ismerve az itt élőket – meg fognak valósítani. A terv neve végtelenül egyszerű:

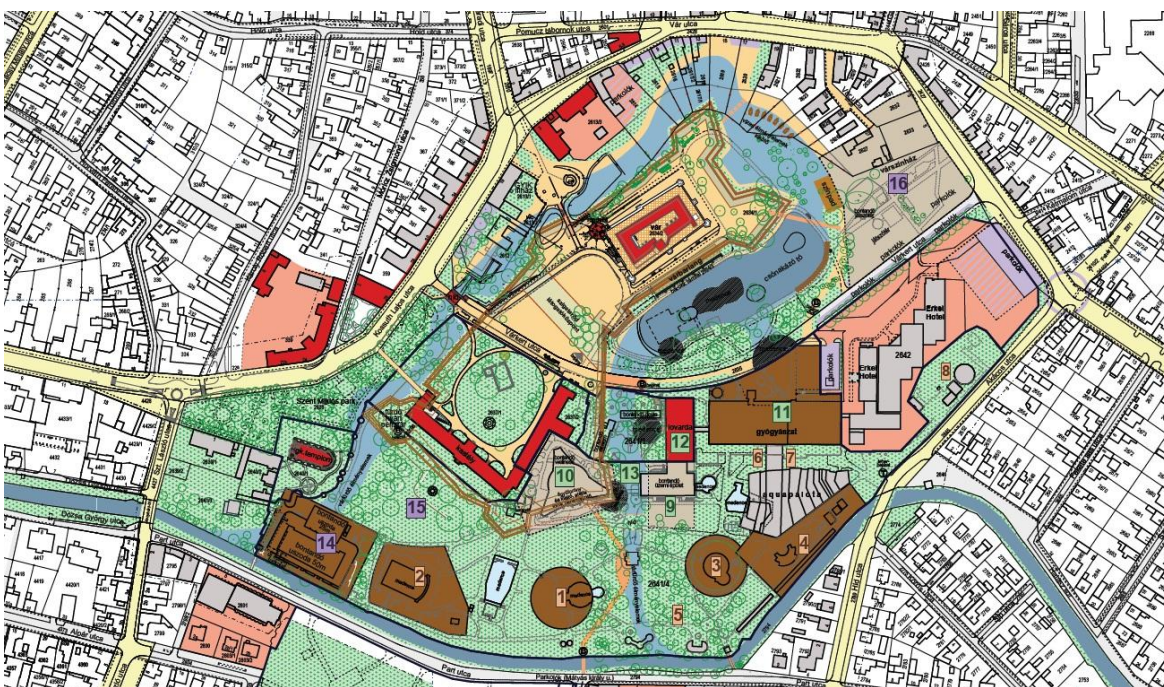
Szigeterőd

Ez a terv olyan komplex a várost a fürdőt, a kultúrát, az idegenforgalmat alapjaiban egy magasabb polcra helyező terv, ami visszanyúl a középkori Gyula tradíciójáig, olyan turisztikai attrakciót prezentálva, ami valóban közép Európa vezető történelmi fürdővárosává teszi Gyulát. A terv az Élővíz csatorna (Fehér Körös) visszavezetése az eredeti medrébe, a vár és a kastély körül, ami egy szigetet alkot a fürdővel és a vár és Tószínházzal együtt.

A terv nemcsak visszatér az akkori domborzati viszonyokhoz és válik önmagában kiemelkedő turisztikai attrakciót, hanem olyan területi lehatárolást is jelent, ami a kulturális élet és programok sokkal magasabb szintjét teszi lehetővé (37. és 38. ábra).

37. ábra Gyula, mint Szigeterőd a középkorban Forrás: Gyula város Önkormányzata

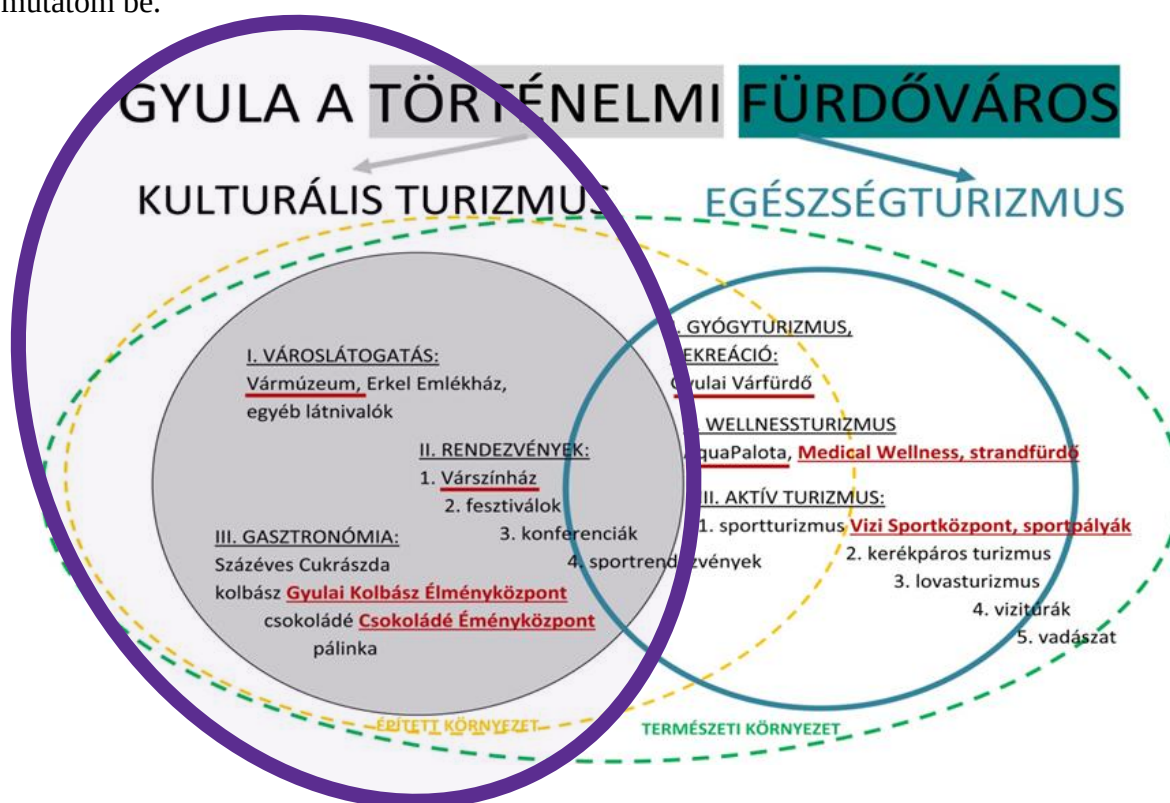

38. ábra Gyula, mint Szigeterőd a 21. században Forrás: Gyula város önkormányzata

A 21. századi Szigeterőd bemutatásával értelmet nyer a Várfürdő összes fentebb említett fejlesztése, illetve kirajzolódik egy olyan strukturált, lehatárolt turisztikai, kulturális terület, ami megtöbbszörözi Gyula város által kínált programlehetőségeket, így valóban egy területre koncentrálódhat a város kiemelt idegenforgalmi attrakciója, beleintegrálva a Várfürdő komplexumát is.

3.3 A kulturális élet és a városi turizmus fejlesztési lehetőségei

Mint azt a 6. táblán ábrázoltam, melyet most ismét idecitálok a gyulai fejlesztési lehetőségek pilléreinek számbavételekor a harmadik pillér a kulturális élet és a turizmus fejlesztési lehetőségeit veszem sorra a következő két interjúalanyom segítségével. A két szakember rendkívül szorosan együtt dolgozik a területük fejlesztésén, ezért e két kitörési irány esetén nem teljesen választottam szét a kutatásaimat, hanem a két fontos pillér sajátosságait kiemelve, de azokat mégis egy nagy fejezet alatt, egymásra hivatkozva mutatom be.

39. ábra a 36. ábra kiegészítése a Gyulakult Nkft. és a GyT Nkft. együttműködési területéről

Az indigókék lehatárolás (39. ábra) mutatja meg legjobban azt a 3. pillért, amit a kultúra fejlesztése, mint kitörési lehetőség mutatok be, ötvözve a turizmus fejlesztésével megbízott GyT Nkft. együttműködésével, annak tevékenységének alapján. Mint az jól látszik, a kft mind az épített (kulturális) mind a természeti környezet által adott terület fejlesztésében is fontos szerepet játszik. Itt válik világossá, hogy milyen erős szinergia van a nagy turisztikai attrakciókat üzemeltető nagyrészt városi tulajdonú cégek és a kft-ben tulajdonosként megjelenő magánvállalkozások között is.

3.3.1 Mélyinterjú Komoroczi Alizzal, a Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft. (továbbiakban GyT NKft) Ügyvezetőnőjével a gyulai turizmus jelenéről, fejlesztéséről, a város fejlesztésében játszott szerepéről és Fekete-Dombi Ildikóval az Erkel Ferenc Kulturális Központ és Múzeum Nonprofit Kft. (továbbiakban Gyulakult) igazgató asszonyával a meglévő épített kulturális és szellemi, történelmi adottságok fejlesztési lehetőségeiről.

- Komoroczi Aliz majd 10 éve tölti be a TDM funkciókat is magában foglaló, a gyulai turisztikával foglalkozó vállalkozások, szállodák, vendéglátóipari vállalkozások, városi attrakciók koordinálását. Közös területen dolgoznak a Gyulakult Kft vel, de a GyT Nkft-től eltérően az előbbi 100%-os önkormányzati tulajdonban van és a város kulturális, kiállítói, művelődésügyi területeket működtet.
- Fekete-Dombi Ildikó mielőtt a városi tulajdonú a gyulai kiállítótereket működtető Erkel Ferenc Kulturális Központ és Múzeum Nonprofit Kft igazgatója nem lett 2015 decemberében több mint két évtizeden keresztül dolgozott a közművelődésben. Munkája a gyulai közgyűjtemények, kiállítóhelyek működtetéséről szól, nem hanyagolja el korábbi megbízatását sem: közművelődési szakértő, auditor, a Közművelődési Szakmai Minősítő Testület, valamint az EMMI Közművelődési Akkreditációs Bizottságának tagja. (behir.hu)

3.3.1.1 A Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft. (GyT Nkft.) rövid bemutatása, összetétele

A gyulaiak kiemelt feladatuknak tartják Gyula idegenforgalmának fejlesztését, megismertetését kül és belföldön egyaránt. Ezt felismerve 1992-ben alapították meg a *Gyulai Idegenforgalmi Kamarát*, melyet aztán 1996-ban átneveztek *Gyulai Idegenforgalmi Egyesületté*, a kamarából civil szervezetet hoztak létre, ami ma is változatlan funkcióval működik. Tagjai Gyulán és környékén működő turisztikai vállalkozások, kisebb szálláshelyek, szállodák, vendéglátóipari helyek. Céljuk egy, hogy összefogva, a lehető leghatékonyabban és legoptimálisabban hirdessék Gyula város turisztikai attrakcióit, így a vendégforgalom növekedését segítsék elő. Fontos feladatuknak tudják a turisztikai termékfejlesztést, hogy minél célzottabban ériék el az ide látogatókat, valamint mindannyian fenntartható, minőségi turizmusban érdekeltek. Ez az egyesület, Gyula város Önkormányzata és 6 szálloda alapította 2010-ben a helyi TDM szervezetet, a Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft-t. „A szállodák – amelyek tulajdonrésze ma eléri a 42,84%-ot a nonprofit gazdasági

társaságban – a gyulai kereskedelmi szálláshelykapacitás több mint háromnegyedét képviselik. Lévén a város kiemelt attrakciói – a fürdő, a vár és a kastély – az önkormányzat tulajdonában vannak, így elmondható, hogy gyakorlatilag a teljes szolgáltatási láncot összefogja a TDM-szervezet” (DFS Gyula 2021-2025).

Ez a modell a pandémia idejéig tökéletesen működött, hiszen a város évről évre növelni tudta belföldi vendégeinek számát, illetve a földrajzi fekvéséből adódóan a főleg romániai vendégek növekvő látogatása miatt a külföldi vendégszámot is. De - mint az már oly sokszor megjelenik a dolgozatomban – 2020 márciusától minden megváltozott. A turizmust jellemző teljes bizonytalanság, a forráshiányosság, a szakmai tevékenységek minimálisra csökkenése szinte egy teljesen lecsupaszított válságmenedzselést kívánt meg. 2021 tavasza/nyara egy új, bizakodásra okot adó időszak volt, minden turisztikai szereplő azt érezte, újra levegőhöz jutott, a számok szépen emelkedtek, a belföldi turizmus - köszönve a Kormány hathatós támogatását is- szépen ívelt felfelé egészen úgy fél évig. A nem várt energiaár robbanás, a háború okozta infláció a pandémiánál is sokkal nehezebb helyzetbe hozta az idegenforgalmi ágazatot.

3.3.1.2 Az Erkel Ferenc Kulturális Központ és Múzeum Nonprofit Kft rövid bemutatása, feladatai

A 100% önkormányzati (városi) tulajdonú vállalkozás működteti a gyulai kiállítóterek jelentős részét bonyolítja és szervezi a város rendezvényeit.

A kft-hez tartozik, mint kulturális, történelmi attrakciók:

- Gyulai Almásy-kastély Látogatóközpont,
- Gyulai Vár,
- Erkel Ferenc Művelődési Központ
- Erkel Ferenc Múzeum és az Erkel Ferenc Emlékház,
- Ladics-ház
- Kohán Képtár.

Gyula 2008-tól a Kultúra Magyar Városa kitüntető cím tulajdonosa, melynek elnyerésében a kft. jogelődje, a Gyulai Kulturális és Rendezvényszervező Nonprofit Kft. elévülhetetlen érdemeket szerzett. A vállalat (és jogelődjei) több mint negyven év tapasztalatai és kapcsolatrendszerével segíti és koordinálja a térség kulturális életét. A kft munkájával, irányításával meghatározza a gyulai, a kistérségi közművelődést, a szabadidős tevékenységeket, a szórakozást és a hagyományőrzést (gyulakult.hu).

Az igazgatóasszony, a munkatársak, és Gyula összes kultúrában tevékenykedő szakemberek munkáját 2022-ben óriási elismerés érte, hiszen ebben az évben a szallas.hu vendégértékelések alapján a gyulai Almásy kastély az *Év Turisztikai Attrakciója 2022* kategóriában szerezte meg a 2. helyezést érő díjat, két fürdő (Mórahalom és Hajdúszoboszlói) között (gyulakult.hu).

3.3.1.3 A gyulai turizmus, a város, GyT Nkft. és a Gyulakult válaszai a háború okozta kihívásokra, épp kilábalva a Covid krízisből.

Mint azt a fentiekből is jól lekövethető, a turisztikai vállalkozások egymással, illetve a közsférával (a GyT Nkft 50%-os tulajdonosa a város) is intenzív, napi kapcsolatban vannak, így minden szereplő naprakész információkkal rendelkezik az aktualításokról, lehetőségekről, fejlesztési tervekről, a beruházások állapotáról. Ezzel a konstrukcióval a város idegenforgalmi vállalkozásai, akik tulajdonosok az Nkft-ben, ami, mint helyi szintű szervezet tagja a desztinációmenedzsmentszervezeteket tömörítő országos működési területű Magyar TDM Szövetségnek, első kézből kapnak információt az országos piaci helyzetképről, illetve a külföldi látogatók eltöltött éjszakáinak számáról, összetételéről. Ezek az információk jó alapot nyújtanak a közös döntések meghozatalára, a lehető leghelyesebb út megtalálására olyan kritikus helyzetekben, mint a 2022 szezón vége is volt. A vállalkozások mindannyian egyet értettek abban, hogy még egy lezárás vagy bezárás (jelen esetben az energiaárak kitermelhetetlensége miatt) be nem látható következményekkel járnának a város turizmusára és a turizmusból élő vállalkozók, családok életére.

A képlet egyszerű volt, de a megoldás ennél sokkal bonyolultabbnak és természetesen forrásigényesebbnek, vagy takarékoskodóbb üzemeltetésnek bizonyult. Az akkori megbeszélés résztvevői, (a városvezetés, a Gyulakult, a Hunguest Hotel Erkel, az Aqua Hotel, a Corvin Hotel és a Komló Hotel mint tulajdonosok, illetve a többi társtulajdonos a Gyulai

Idegenforgalmi Egyesületen keresztül) mind egyetértettek abban, hogy Gyula a hideg hónapokra nem maradhat fürdő nélkül, tehát az az országos trend, ami a takarékoskodás okán bezárásra kényszerítette pl. a frissen nyitott miskolci Ellipsumot, a nyíregyházi Júlia fürdőt és a Fürdőház fürdőt, ami részleges attrakciócsökkentésre, nyitva tartási idő csökkentésre szorított olyan nagynevű intézményeket is mint a budapesti Széchenyi vagy Palatinus fürdőket, Gyulán nem következhet be (termalfurdo.hu).

A megbeszélésen Fekete-Dombi Ildikó bizonyossá tette, hogy a gyulai vár és az Almásy-kastély is nyitva lesz a tél során. Beért annak az előrelátó tervezésnek és kivitelezésnek a gyümölcse, ami során a kastély felújításakor a fűtést geotermikus energiával oldották meg, így az egyik kiemelkedő turisztikai célpont, az Almásy kastély zavartalanul nyitva lehet (40. ábra).

Kun Miklós igazgató is úgy látta, hogy lehetetlen a Várfürdő bezárása, a fürdőben az elmúlt évtized fejlesztéseinek köszönhetően a termálvíz hőjét hasznosítja a fűtéséhez, valamint a 2021 ben kiépített napelemes kiserőmű is segít csökkenteni a költségeket. Igaz, az egyetlen „korszerűtlen” gázzal fűtött 50 m-es versenyuszodát nem tudta télire sátorral lefedni és üzemeltetni, de a fedett 25 m-es uszodában hosszított üzemidővel kompenzálni tudja az úszni vágyók igényeit.

40. ábra Egy képen az így is működő gyulai turista célpontok: Almásy-kastély, Várfürdő, Gyulai vár Forrás: GyT NKft.

A szálláshelyek nem zártak be, a turisztikai attrakciók nyitva voltak, a kulturális szolgáltatások és programok zavartalanul szerveződtek 2022 telére, az egyetlen dolog, ami még hátra volt, a város és a GyT Nkft. hozzájárulása ahhoz, hogy ez a hír el is jusson a potenciális vendégekhez.

Gyula városa egy 40 M forintos rögzített támogatással járult az évhez hozzá, valamint ezen felül minden adóköteles (bejelentett), a városban eltöltött vendégéjszaka után 150 forint hozzájárulást fizetett a GyT Nkft-nek, ebből lehetett a marketingkampányokat finanszírozni. A Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft munkaszervezetének az lett a feladata, hogy eljuttassák az üzenetet az országba és az országhatáron túlra is. Ekkor született meg a „Gyula nyitva van” szlogen és marketingkampány (41. ábra).

41. ábra „Gyula nyitva van” kampány flyer Forrás: GyT Nkft. 2022

„Gyula nyitva van!” kampányhoz az egységes arculatú kreatív anyagokat a Gyulai Turisztikai Nkft a város nyitva maradó turisztikai szolgáltatói számára ingyenesen hozzáférhetővé tette, akik azt saját költségvetésükből finanszírozott értékesítési és marketingkampányaik során, szabadon használhatják (visitgyula.com).

A „gyulaiságot” oly nagyon jellemző összefogás és város szeretet ismét sikerre vitte a kezdeményezést, most, a jelentések az mutatják, hogy a 2022-es évet a gyulai szolgáltatók sikeresen zárták, és biztosan várhatják a 2023-as esztendő első negyed évét is.

A fenti példát a hipotézisem igazolásaképpen részleteztem, hiszen ismételten bebizonyosodott, hogy a közös célok, a közösen meghatározott egyetértési pontok kialakítása után minden egyes ágazat fejlesztése jótékony szinergiában hat az összes többire, megsokszorozza azok erejét, pozitív hatását.

3.3.1.4 A Gyulai Turisztikai Nkft. jövőképe, helye a városfejlesztésben

Amint azt az előző részben láttuk, a kampány sikerrel zárult, a programban részt vevők meglelégedéssel zárták a 2022-es évet, valamint bizakodva tekintenek a 2023-as esztendő elé is. De mindenkiben felmerült a kérdés, ha ez a kampány ilyen átütően jól sikerült, miért ne lehetne ezt közösen ebben a formában folytatni? Sőt, -mivel látható volt. – hogy az egyes szereplők pénzügyileg is profitáltak a marketingkampány sikeréből, anyagi plusz ráfordításban is érdekelté váltak a szervezet belső tagjai.

Szerettek volna egy forgalom, vendégéjszaka, pénzügyileg kifizetődő üzleti modellt összerakni tailor made Gyulára szabva. A kezdeményezés a GyT Nkft. tulajdonosaitól indult, egyéni gondolatok útján, amit tettekre is váltottak. A város turisztikai cégében tulajdonos szállodái önként vállalták, hogy az IFA-n kívül saját büdzsájuk terhére még 80 Ft/éjszakával hozzájárulnak egy idei, megerősítő kampányhoz.

Természetesen nem csak olyan szállásadók és szállodák vannak Gyulán, akik tagjai ennek a kft-nek, viszont egyrészt egyet értenek azokkal a célokkal, amit a város, a GyT Nkft, az Egyesület és az üzletrész tulajdonosok képviselnek, valamint természetesen, ha nő a gyulai desztináció forgalma, az az ő forgalmukra is jó hatással van, nem nehéz ezt belátni.

Vannak olyan szállodák Gyulán, amelyek ugyan jelenleg nem tartoznak a Gyulai Turisztikai NKft. tulajdonosi köréhez, azonban egyrészt egyetértenek a közös célokkal, másrészt tisztában vannak azzal, hogy a közösségi tevékenység hasznából ők is részesülnek, és üzleti sikereikhez a város is nagymértékben hozzájárul. Ezek a szálláshelyek – a Wellness Hotel Gyula, az Elizabeth Hotel és a Hőforrás Hotel – szintén a csatlakozás mellett döntöttek, és ugyanakkora részt vállalnak a finanszírozásban, mint a résztulajdonosok, azaz adóköteles vendégéjszakánként 80 forinttal járulnak hozzá a társaság és végsősoron Gyula város még sikeresebb működéséhez.

Mivel a helyi DMT pozitív ismertségi és pénzügyi fejlődéséből a kisebb, az Egyesület tagjait képező szállásadók és vendéglátóipari vállalkozások is profitálnak, ezért – és mert a fejlődés, a város, a fürdő, a nevezetességek, attrakciók fejlesztése közös helyi érdek-, az őket összefogó Gyulai Idegenforgalmi Egyesület is olyan döntést hozott, hogy az egyesület tagjai is hozzájárulnak ezzel az összeggel a város turisztikai cégének működéséhez.

Az önkormányzat – látva a vállalkozói kör támogató hozzáállását és áldozatvállalási készségét – megemelte a cég számára biztosított működési hozzájárulás mértékét. Míg a város az előző évben 40 millió forintot biztosított az alapműködésre és az ingatlanfenntartásra, ezen felül pedig vendégéjszakánként 150 forintot a tárgyévben befolyt, vendégek által befizetett idegenforgalmi adóból, az idei évtől további 80 forinttal (230 forintra) emeli adóköteles vendégéjszakánként a működési hozzájárulást. (Gyula város Önkormányzat határozata)

A Gyulai Turisztikai NKft. 2023. évi költségvetésébe sikerült a civil szervezettől, a résztulajdonosoktól, a várostól, a közös összefogás sikereként több forrást előteremteni, ami nagyságrendileg eléri a válság előtti, 2019-es nagyságrendet, ami nagyban elősegíti a városi turisztikai vállalkozás tevékenység bővítését.

A Gyulai Turisztikai NKft. 2023-ban kiemelt célként tűzte ki azt, hogy megtalálja, megszólítsa azt a fizetőképes keresletet, amely nem külföldre tervezi utazását, és amelyet nem rendített meg különösebben az energiaválság és az elszabadult infláció.

Azt is sikerül bebizonyítani a gyulai vállalkozóknak is, hogy minden gyulai turisztikai szolgáltató részesül a rendszer működésének előnyeiből és a desztinációs marketingtevékenység hasznából, hiszen mindenki része annak a szolgáltatási láncnak, amit igénybe vesz a turista, ha Gyulát választja úti célul.

A hosszútávú cél pedig „a város turizmusának folyamatos és fenntartható fejlesztése, ami biztosítja, hogy a szektor hozzájárul a város gazdasági önállóságának megteremtéséhez, továbbá a létrejövő fejlesztéseknek köszönhetően emelkedik Gyula város lakóinak életminősége.” (GyT Nkft DFS 2021-2025)

3.4 Összefoglaló interjú Dr. Görgényi Ernővel, Gyula város polgármesterével

A város polgármestere 1975-ben született, Gyulán, anyai és apai ágról is gyulai családból származik. Ügyvéd és jogász dinasztia sarja, így nem csoda, hogy folytatta a családi hagyományt és a szegedi József Attila Tudományegyetemen szerzi meg jogi diplomáját. Az egyetem elvégzése után Gyulán, nagybátyja irodájában ügyvédjelölt, majd 2003-ban ügyvédként szakvizsgázik. Polgármesterré választásáig (2010) Gyulán dolgozott egyéni ügyvédként, saját irodájában. Gyula városát 2010 óta, immár 13 éve, mint polgármester a FIDESZ-KDNP színeiben vezeti (42. ábra).

42. ábra Gyula város Polgármesteri Hivatala

3.4.1 Gyula a dolgozatíró szemével, az első benyomásokról a hipotézise megfogalmazásáig

Mint a dolgozat írója állítom, Gyula városának van valamilyen elsőre megmagyarázhatatlan titka. Mint azt a bevezetőben írtam, 2020 óta dolgozom Gyulán, gyakorlatilag a pandémia okozta kijárási tilalommal egyidőben érkeztem, kötődésem annyi volt a városhoz, hogy fiatal koromban versenyszerűen úsztam, évente 2-3 alkalommal jártunk vidékbajnokságra, vidék csapatbajnokságra Gyulára, illetve a szakmából kifolyólag a 90-es évek elejétől jártam éves, féléves rendszerességgel az akkori hűskombinátba.

De 2020-ban, az első hetek után egyszer csak azt éreztem, hogy Gyula egy nagyon „jó hely”. Még úgy is, hogy hirtelen minden be volt zárva, kijárási tilalom volt érvényben

esténként, a turizmus pedig tulajdonképpen megszűnt. Ennek ellenére, olyan érzése van az embernek, mintha világ életében itt lenne otthon. Nem is nagyon kerestem erre az érzésre a választ, egyszerűen elfogadtam, mert annyira természetes volt, hogy már azt mondom, amikor hazaindulok Gyuláról a családomhoz, hogy otthonról hazamegyek. A diplomadolgozatom témaválasztásakor gondolkoztam el azon, megpróbálom a városfejlesztésen keresztül, a lehetőségek megragadásának módján át megtalálni azokat a „KPI” -okat, amiktől ez a város a hátrányos helyzetéből folyamatosan fejlődve az ország vezető desztinációjává, a legerősebb városává fog válni, mert ehhez nem férhet kétség.

3.4.2 Mi a város titka, miért érzi a legtöbb itt lakó és látogató, hogy ez egy jó város?

Egy idézettel kezdem, itt a legelején, hiszen az első pontban akár az én szentimentalizmusom, elfogultságom is beszélhetne belőlem, de elolvasva ennek az Index cikknek a mondatait, valóban helyénvaló feltenni a kérdést.

**„GYULA BELVÁROSA SOKKOLÓAN SZÉP, RENDEZETT, JÓMAGAM
LEGALÁBB HÚSZ ÉVE NEM JÁRTAM A FÜRDŐVÁROSBAN, A TELEPÜLÉS
KÖZPONTJA SIMÁN MEGÁLLNÁ A HELYÉT AUSZTRIÁBAN VAGY
BAJORORSZÁGBAN, DE TALÁN MÉG SVÁJCBAN IS.”**

[\(https://index.hu/belfold/2022/12/06/szaloncukor-cukraszda-forralt-bor-ev-szaloncukra-balogh-laszlo/\)](https://index.hu/belfold/2022/12/06/szaloncukor-cukraszda-forralt-bor-ev-szaloncukra-balogh-laszlo/)

A titok valahol abban rejlik, hogy a helyi társadalom uralkodó értékrendje, az épített és a természeti környezet egy léptékben, harmóniában van egymással. A gyulaiak azt a képességüket, hogy sok nemzetiségű népekkel éljenek úgy a városban, hogy azok a népek a nap végén otthonuknak, hazájuknak tekintsék ezt a települést, már több száz évvel ezelőtt elsajátították. A kommunizmus nagy büntetését, hogy a majd 500 éves megyeszékhelyet megfosztják rangjától, giga méretű szocialista ipari beruházásokat nem telepítenek a városba, aminek következtében nem költöztek az ország többi részéről ide nagyszámban emberek más szokásokkal, Gyula és a lakossága úgy élte meg, hogy meg tudott Gyulainak maradni, ma a várost nagyrészt többgenerációs Gyulaiak lakják. A várost belengi és minden fejlesztésében, terveiben egy attitűd, ott van a generációkon keresztül átörökölt „gyulaiság” (Magyar Hírlap, 2023.04.26.)

Ez a fogalom az itt élő emberek közös egyetértési pontja, ami a hagyományok, a polgári, nemzeti értékek tisztelete és a történelem során az itt élő népekre ragadt türelem, egymás elfogadása addig, amíg az a város és az itt élők javára és fejlődésére fordítódik. Mert, - ahogy ezt fentebb már részleteztem - ebben a városban történelem 3 nemzetet sodort egy lakhelyre, sőt, a török megszállás alatt 4 nemzet és 3 világvallás is élt a városban (magyar, román, német, török). A városra és az itt lakókra a legjobban annak a felismerése jellemző, hogy a kulturális, vallási, nemzetiségi különbségeket közösen, azok legjobb és leghatékonyabb módján a város fejlődésére kell és lehet fordítani, akkor nemcsak a város, hanem az itt lakók is profitálnak ebből. Dolgozatomban mind a 3 pillér elemzésekor amikor nehézség, megoldhatatlannak tűnő probléma merült fel, ez az attitűd, hozzáállás segített a nehézségeken a városnak úrrá lennie. Ez a „gyulaiság” a biztosíték arra, hogy Gyula bizonyosan visszajut az ország szívébe, oda, ahol mindig is helye volt.

3.4.3 Gyula város speciális vármegyei helyzete 1950 után

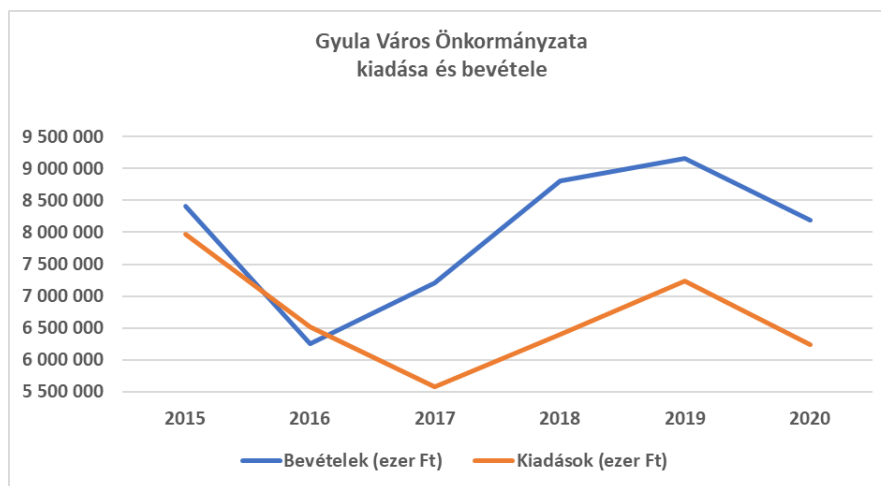
Mint azt a történelmi áttekintésben már említésre került, a városnak Mátyás király adott vármegye székhelyi rangot, majd a kommunista diktátor, Rákosi Gyula polgári személetét megbosszulva 1950-ben elvette, s adta a sokkal heterogénebb eredetösszetételű, így kevésbé mély identitásgyökerekkel rendelkező - könnyebben irányítható – Békéscsabának. Hasonló „technikával” bánt el a kommunizmus egy szintén határ és peremterületre szorult régióval, Nógrád vármegyében, Gyulához hasonlóan 1950-ben fojtotta le a polgári Balassagyarmatot, Madách, és Mikszáth városát a „kis-moszkva” Salgótarján javára.

Gyula erősebb volt, mint északi „testvére”, hiszen a város adta (a sokgenerációs polgári gyökerek miatt) a régió orvos, tanár, polgári értelmiség döntő többségét, így a hatalomnak kényelmesebb volt a városban tartania sok megyei intézményt. Gyulán található ma is a törvényszék, a főügyészség, az ügyvédi kamara, itt van a megyei kórház. A városban maradt a megyei levéltár és a Körös menti vízügyi igazgatóság regionális központja is. Oktatás szempontjából is kiemelkedik a vármegyében, hiszen itt van két vármegyei tankerületi központ, a megye két szakképző centrumából egy itt működik, valamint a Gál Ferenc Egyetemnek önálló egyetemi kara található Gyulán.

Ez a speciális intézményi helyzet és a természeti, épített történelmi kincsein alapuló idegenforgalom a gyulai megtartóerő komoly tényezője. Bár a demográfiai adatok (korfa felfelé szélesedése, természetes lakosságfogyás) az országos tendenciát követik, de az ipari, turisztikai, kulturális fejlesztések, illetve pl. az egyetem kara és a megyei kórház közötti szinergia rendelkezik olyan vonzerővel, ami pl. a városi ingatlanok értékét a vármegye legdrágább sávjába pozícionálták. Nem egyszer fordult már elő, hogy bizonyos években Békés vármegyében kivételként nem a megyeszékhelyen, - mint általában a vármegyék többségében – hanem Gyulán adták ki a legtöbb építési engedélyt.

3.4.4 Gyula város fiskális, takarékosági, és megújuló energiaforrás politikájának rövid áttekintése

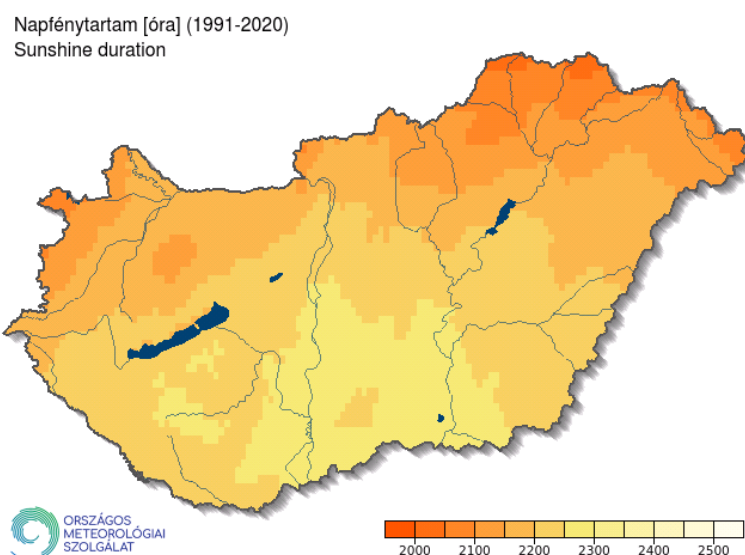
A város kulcsait a szocialista vezetéstől 2010-ben brutális (580 M Ft) éves működési hiánnyal, valamint 3.5 Mrd. Ft adóssággal vette át az újonnan megválasztott polgári értékrendű fiatal polgármester. Elsőre egy nagyon szigorú és takarékos gazdálkodással kellett fenntartani a város működését, majd az Orbán-kormány döntésének köszönhetően 2013-ban az önkormányzatok felgyülemlett adósságát átvállalata az állam, így a város megszabadult az adósságszolgálatától. Ez nem jelentette a takarékos gazdálkodás megszűnését, hanem a felszabaduló erőforrásokat a város fejlesztésére fordította, illetve amire lehetett, mindenre pályázatokat nyújtott be úgy, hogy azok önerejét minden egyes esetben el tudta különíteni a költségvetésből. A város vezetése büszke arra, hogy vezetése alatt pályázatot az önerő meglétének hiánya miatt nem kellett visszaadnia, illetve a pályázat elnyerése utáni, valamilyen okból megemelkedett költségrészt ne tudta volna sikeresen megfinanszírozni. A város költségvetését egyensúlyba tudtuk hozni, azóta hiány nélkül tudunk gazdálkodni.

43. ábra Gyula város Önkormányzata kiadása és bevétele. Forrás: Gyula Város Önkormányzata zárszámadatai

A grafikonon jól látszódik, hogy a 2020-as évben a Covid19 miatti lezárások milyen szintem érintették Gyula bevételeit, de a takarékos, odafigyelő gazdálkodás a kiadásokat is hasonló arányban tudta csökkenteni és tartani, ezért az egyensúly nem borult fel (43. ábra).

A takarékos és gazdaságos városvezetés nem az elvonásokról szól és szólt, hanem a lehetőségek legjobb és leghatékonyabb kihasználásával érte el a város ezeket az eredményeket. Gyula, minden lehetséges pályázaton, ami a kiadásokat mérsékelni tudja (szigetelések, nyílászárók, napelemes rendszerek, modern fűtési technológiák) indult, és az esetek döntő többségében eredményesen is pályázott. Mivel az épített örökségek grandiózus méretűek is (Almásy-kastély, Vár, Várfürdő) ezért olyan megoldásokkal kellett a nagy energiaköltségeket lejjebb szorítani, illetve kiváltani, ami kézenfekvő Gyulán.

44. ábra Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1991-2020 közötti időszakban, műholdas adatok alapján
Forrás: OMSZ

„Magyarországon az 1991-2020-as időszak műholdas adatai alapján országos átlagban 2115 óra az évi napfénytartam összeg. A legtöbb, 2280 óra fölötti évi napsütés az Alföld déli részén jellemző, míg a legkevésbé napos területek a hegyvidéki tájakon, valamint az Alpokalján jelennek meg 2040 óránál kevesebb évi napfényösszeggel (www.met.hu)” (44. ábra). Ami azt jelenti, hogy teljesen igazolt napelemerőművekkel pótolni, kiegészíteni az energiafelhasználását a városnak, illetve a geotermikus és talajszondás geotermikus fűtésnek is bőven van relevanciája, mint energiaforrás.

Ezek az intézkedések, fosszilis, illetve a gázfűtés kiváltása illeszkedik Gyula FVS (2023) - ében rögzített célkitűzéshez, hogy melyben Gyula 2040-re vonatkozó jövőképe: „Gyula a

zöld értelem városa” Ehhez a jövőképhez a város konkrét, időszakos célokat tűzött ki, amik szigorúbb elvárásai a városvezetésnek, mint megyei átlagvállalás.

„Gyula a megyei vállaláshoz képest jóval magasabb kibocsátás-csökkentést tűzött ki célul, ugyanis a város mitigációs célkitűzésként a 2018-as bázishoz képest 2030-ra 19%-os CO₂ kibocsátás csökkentést irányoz elő, míg 204-re 40%-os csökkentést kíván elérni.” (Gyula Járás Fenntartható Városfejlesztési Stratégia 2023) (Mitigáció: széndioxid-kibocsátás csökkentés)

Felismerve a földgáz általi kiszolgáltatottság veszélyeit, a városvezetés és a Várfürdő úgy döntött, hogy az egyik termálkút vizét, amit eddig nem használt a város -ami pont a Gyulahús Kft kétegyházi úti telepén található – reaktiválják, és ezt egy különleges roppantásos módszerrel az uszodához vezetik, így annak a fűtése is megoldódik, gyakorlatilag a Várfürdő függetlenné válik a földgáz árváltozásaitól, tehát egész télen kiszámítható költségekkel, teljes kapacitással tud működni, illetve a jövőbeli fejlesztéseket is ezzel a módszerrel lehet majd meleggel ellátni.

3.4.5 A gyulai idegenforgalom hatékonyságának kulcsa

Görgényi polgármester úr első megválasztása után nem sokkal –mint a „gyulaiságot” szeme előtt tartó, azt képviselő gyulai polgár – azzal kereste fel a nagyobb turisztikai kapacitással rendelkező vállalkozásokat és a kisebb cégeket tömörítő Gyulai Idegenforgalmi Egyesületet, hogy használják közösen azt a szinergiát, amit a város, a gyulai idegenforgalomból élő helyi emberek és a nagyobb, esetlegesen nem gyulai székhelyű, de Gyulán működő vállalkozások létre tudnak hozni.

Az általa képviselt hitvallás alapján, mely szerint „nagyon szép szolgálat egy várost vezetni, különösen ha az ember a szülővárosa polgáraitól kapja a megtiszteltetést”, a városért tenni akarás (ami minden Gyulai polgárra jellemző) gondolatával tette az ajánlatot az idegenforgalmi vállalkozásoknak, hogy alapítsanak egy Gyulát méltó szinten képviselő, a turizmust menedzselő, reklámozó céget, amibe a város 50%-os tulajdonrészt vállal, a másik 50%-on pedig a turisztikai szereplők és az egyesületen keresztül a kisebb vállalkozások osztozzanak. Ez a konstrukció ismét egy olyan, „Gyulakonform” ajánlat volt a város turisztikai szereplőinek, ami robbanásszerű pozitív energiákat szabadított fel a gyulai turizmusért tenni akarók között. Az ötlet, -nem is kell mondanom - igen kedvező fogadtatásra talált, az egyesület és a nagy szállásadók mind vállalták az üzletrész vásárlást, és megalakult - a turizmust elemző fejezetben már tárgyalt - ***Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft.***

A város vállalta, hogy minden évben egy nominálisan meghatározott összeget is ad cégnek, továbbá azt is, hogy az önkormányzat visszaforgatja az idegenforgalmi adóbevétel nagy részét ebbe a kft.-be. A döntéshozatal konszenzuson alapszik, az üzleti tervet, a város egységes turisztikai irányát közösen a várossal és a versenyszféra szereplőivel együtt döntik el minden évben, így egy egységes városmarketinggel, - amit a cég bevételeiből finanszíroznak – arculattal tud Gyula a turisztikai palettán megjeleníteni. Ezzel a tulajdonosi szerkezettel a szakmaiság közvetlenül találkozik a városvezetéssel, mindkettő a maga területén elkötelezettje a város idegenforgalmi fejlődésének, megjelennek itt is a közös egyetértési pontok, s az Egyesület tagjain keresztül a városvezetés direkt kapcsolatot tud fenntartani azokkal a vállalkozókkal, akik közvetlenül érintkeznek az ide látogató vendégekkel, azok véleményével, javaslatival. Ennek a mechanizmusnak okán jogosan érezheti magát az idelátogató otthon, érezheti magáénak is a várost, hiszen lehet, éppen az előző évben a kisvendégelőben a tulajdonosnak tett javaslatát látja vissza.

A városban köztudott, a Polgármester úr igazi csapatjátékos, mindenkivel, aki a város fejlődését, szépülését, jövőjét tartja szem előtt, nagyon jó emberi kapcsolatot ápol. A szomszédos Békéscsabával sem volt még a gyulai városvezetésnek olyan jó kapcsolata, mint manapság. Az egymás segítése, a közös területi lehatárolásból adódó együttes megjelenés okán is igyekszik a város együttműködni a település érdekei mentén.

A Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft-ről már az előzőekben részletesen kifejtettem a kutatásom eredményeit, itt csak azt teszem hozzá, hogy a még nem résztulajdonos meghatározó nagyságú szállodák is jelezték együttműködési szándékukat, végeredményképpen minden említésre méltó turisztikai szereplő taggá fog válni a társaságban. A Gyula nyitva van szlogen pedig idén, 2023-ban a

45. ábra a 2023-as marketingszlogen Forrás: Gyulai Turisztikai NKft.

szlogenre változott (45. ábra). Mindenki, aki csak olvassa, vagy olvasni fogja ezt a dolgot, remélem kedvet kap egy kirándulásra erre a vidékre, én mindenkit bátorítok, jöjjön el Gyulára, mert Gyula nyitva van, fedezze fel s ha egyszer felfedezte, újra és újra itt szeretne lenni!

3.4.6 Gyula jövőképe, a közeljövő fejlesztési tervei, visszatérése az ország szívébe

A város fejlődését illetően a kulcsszavak a szinergia és a „gyulaiság”. Ez a két fogalom segíti évszázadok óta a várost a fejlődésben, segítette a trianoni sokk túlélésében, a kommunista rendszerben talpon és életben maradásában, a szocialista „válságkezelés” ideje alatt, a 2000-es években valahogy, de élni, majd egy hívószóra, 2010 után egy új virágkört nyitni a város történelmében.

A szinergia és a „Gyulaiság egymást „boost” -oló fogalmak, melyek mindig tartalommal töltődnek meg, az ipar, a turizmus, a kultúra, a polgári értékrend, a szolgáló városvezetés fejlesztésekor. Az az iparfejlesztés, ami most elindult, mindenképpen lakosság megtartó hatással lesz, sőt, mivel a fejlesztés a high tech iparban, K+F igénnyel zajlik, módot ad arra, hogy olyan szegmens is Gyulára jöjjön, - akár egy a fejlesztésekből adódó konferenciára - aki talán még csak térképről ismeri a térséget. Hiszem, - mint pár éve itt dolgozó -, hogy a városnak elementáris gondolkodásmód formáló hatása van, ha az ember fogékony a város kulcsszavaira, hívására, úgy érez, cselekszik, mint Ferenc pápa is mondta: „Jónak lenni jó” és „jobb adni, mint kapni”, akkor nagyon hamar otthon érzi magát, érzi, hogy befogadták, vizsontszeretik, tisztelik.

A közeljövőben mind a 3 pillér fejlesztése komoly tervekkel rendelkezik. Az **ipar** fejlesztése nem áll le, a tradicionális ipar, a húsipar, a Gyulahús fejlesztése van soron. A Stéberl üzemet akár ipari műemlékké is lehet alakítani, méltó helyre találna egy Stéberl és gyulai kolbászmúzeum, hasonló interaktív jelleggel, mint azt az Almásy-kastélyban és a gyulai várban megalkotta Fekete-Dombi Ildikó és csapata. A húsipar a déli ipari régióban (ahol telephellyel is rendelkezik) kapna új, modern üzemet, megtartva a tradicionális kolbászkészítés minden mozzanatát. Erre mindenképpen sort kell keríteni, hiszen a Hungarikum, a Gyulai Kolbász nem csak Gyula, hanem az ország leghíresebb paprikás kolbásza. Ha szűk 100 évvel ezelőtt, 1935-ben Brüsszelben Arany Érmert tudott vele Stéberl András nyerni, akkor nekünk, márkáját a jelenben gyártóknak nem lehet kevesebb a célja, minthogy újra a világ egyik legjobban elismert terméke legyen a Gyulai Kolbász.

A turizmus területén jelenleg egy GINOP pályázattal is folyik egy beruházás. Gyula egyik legpatinásabb, eddig igen mellőzött épületét, az egykori alispán lakot alakítják át egy a városban teljesen új attrakcióra, egy három generációs gyerek játszó és szórakoztató központtá. A múlt nagyjai, akik lakták ezt a házat, többek között Szombathelyi Antal, aki 1849. április 14-én a Függetlenségi nyilatkozatot hirdette ki Békés vármegyében, aki nem volt más, mint Kossuth Lajos násznagya boldogan tekintene a sok mosolygós gyerekarcra, hiszen itt gyermekmegőrzéssel egybekötött animációs programokat is fognak szervezni. Ezzel lehetőséget adunk a családdal érkezőknek arra, hogy a gyulai üdülésük alatt az édesanyáknak és édesapáknak legyen pár órájuk kettesben is végig sétálni Gyula romantikus utcáscskáin, hangulatos vendéglátóhelyeket útba ejtve. S ha már ilyen módon biztosítjuk számukra a gondtalan kikapcsolódást kettesben is, bízunk benne, sok-sok gyulai kötődésű gyermek születik majd Magyarországon.

A turizmus fejlesztésében minőségi változást hoz majd a Szigeterőd projekt, ami alapjaiban rajzolja át a területet, válik 21. századi unikális európai attrakcióvá. Ezzel egy olyan rehabilitációt sikerül kivitelezni, ami nemcsak visszaállítja az eredeti, egykori erőrendszert, de a szigeten lévő várkertben egy olyan rendezvényterület jön létre, ami fenntartható rendezvényszervezést tesz lehetővé. Hiszen tudjuk, a turizmus fenntarthatóságához állandóan frissülő programokra van szükség. Biztosan kandidálhat ez a projekt akár a világörökségi címre is, hiszen Magyarországon, de talán Európában sincs még egy olyan lehatárolt rendezvény és kulturális központ, ahol egy 600 éves vár és egy 300 éves kastély fog közre egy modern, minden igényt kielégítő rendezvényhelyszínt. Ha ez megvalósul, olyan terület jön létre, ahol nagyobb költségvetésű rendezvényeket is lehet tartani, szükség esetén belépőjegyes rendszerben. És akkor itt meg tudjuk rendezni Magyarország opera fesztiválját, meghívva először Európa, a Kárpát-medence és persze Magyarország opera társulatait. A mű születésétől pár méterre csendülne fel a fesztivál zárónapján minden évben Erkel Ferenc Bánk bánja, Gyulán, persze hol máshol, mint a szerző szülővárosában.

Szinergia és Gyulaiság. Ipar, turizmus és kultúra. Ha ezeket az adottságainkat fenntartható módon használjuk és fejlesztjük, ehhez hozzátesszük a város lakóinak elhivatottságát és lokálpatriotizmusát, kizártnak tartom, hogy ma már az ország szívéhez közel járva, hamarosan újra visszakérül ez a város Magyarország közepébe. Oda, ahová mindig is tartozott.

4 Következtetések és javaslatok

Az alapkérdés, hogy egy olyan várost, ami a múltban önmaga erejéből, földrajzi, etnikai vallási adottságait kihasználva Magyarország egyik vezető alföldi városa volt, milyen módszerekkel lehet úgy fejleszteni, hogy a történelem által sokszorosan sújtott városi polgárság magáénak érezze ezeket a terveket, közös egyetértés alakuljon ki a városlakók, a városvezetés és a versenyszféra között. Mit és hogyan kell fejleszteni ahhoz, hogy egy peremvidéki határszélre, deklarált hátrányos helyzetű térségre ezek a fejlesztések olyan hatással legyenek, hogy az alapvető mutatók, melyek egy egészséges várost, annak fejlődési potenciáját mérik pozitív irányba induljanak el.

Ilyen mutatók a demográfiai, az iskolázottsági, a foglalkoztatottsági, a beszedett adók, városi költségvetési mutatók. Értelemszerűen, a várost vizsgálva nem lehet az országra, tágabban tekintve Közép Európára, vagy Európára jellemző nagyon erőteljes trendvonalaktól eltekinteni, hiszen a kisebb egységek adják a nagy egységek trendmutatóit. Ezért a fejlesztések eredményességét a városban élők életminőségének saját bőrön történő érzete alapján lehet véleményem szerint a legjobban lemérni. Természetesen a fent említett kvantitatív mutatók is mozdulnak pozitív irányba vagy csökken a süllyedésük, de ezek trendváltozása véleményem szerint legalább egy, két generációnyi sikeresen végrehajtott fejlesztési munka után jelentkezik számottevően.

A dolgozatom hipotézisének , - ***„ha Gyula jól használja ki a 3 kitörési pillérét, azzal ismételten az ország szívébe kerülhet, középtávon csökkenteni tudja a demográfiai hanyatlást, az elvándorlás mértékét, a munkanélküliségi rátáját, illetve növelni tudja a városban eltöltött vendégéjszakák számát, ami direktben növeli a város iparűzési és IFO adó bevételeit, ami aztán hosszútávon a város mutatóinak még erőteljesebb javulását kell, hogy eredményezze”*** - igazolása vagy elvetése Gyula történelmének gyökereinek, a pillérek (az ipar/idegenforgalom/kultúra) eredeteinek szakirodalmi áttekintése, a primer kutatások mélyinterjúk formájában történő vizsgálata azt a képet rajzolta ki előttem, hogy ezek a fejlesztési irányok alkalmasak arra, hogy a város akár középtávon is már visszatérhessen oda, ahová mindig is tartozott, Magyarország egyik vezető, az ország centrumában létező polgári városává.

Ha a szikár számadatokat nézzük, azok is a hipotézisem igazolását támasztják alá, de vizsgálni a 2010 utáni időket csak 2020-ig, 20019 végéig érdemes, ugyanis ezeket az éveket lehet „békeéveknek” tekinteni, a 2020 utáni adatokat a kialakult világválságok (Covid/háború) hatásai teljesen amorf módon módosították, azok az adatok teljesen más közegben, környezetben és hatások alatt álló folyamatokat írnak le. Főleg érvényes ez egy olyan városra, ami erősen turizmus függő település. Erre az ágazatra, mint veszélyfaktorra, - valljuk-be -2020 márciusáig a Földön senki sem gondolt. De megvolt a „hard reset”, és minden elképzelhetetlen elképzelhetővé, sőt megvalósíthatóvá vált.

4.1 A hipotézisem igazolása demográfiai adatsorokkal

Hipotézisemben azt állítottam, ha a 3 pillér együtt szinergiában, a „gyulaiságot” szintén valló városvezetés segítségével és annak aktív közreműködésével van fejlesztve, akkor a negatív demográfiai trendek meredeksége már középtávon csökkenthető, hosszútávon pedig meg is fordítható. A hosszútávú eredményekben én teljes mértékben hiszek, a rövidtávú (demográfiában 10 év jelenleg nincs 1/7 emberöltő) **10 éves adatok (2011-2020)**, amiket a TeIR, KSH, TSTAR adatbázisokból gyűjtöttem ki - mint minden ilyen adatot a dolgozatomban - pedig már igazolják a hipotézisemet.

- *A Gyulai járás településeinek **népességváltozását** vizsgáljuk, akkor azok népességük 9,1%-át veszítették el.* Ez az érték az országos tendenciával megegyező, de Gyula ebben az időszakban csupán csak 7,9%, át veszítette el a népességének. Ez jelzi, hogy az országos átlagfogyáshoz képest Gyulán már kisebb fogyást tapasztalunk. Ha Békés megyét nézzük, a szám még ennél is biztatóbb, hisz a megye 10 év alatt lakossága 9,3%-át veszítette el.
- *A **természetes reprodukciós folyamatokat** minden szinten a fogyás jellemezte, ennek megfordítása, vagy a fogyás csökkentésének mérséklése elemi kormányzati célkitűzés.* Sajnálatosan, amit az elmúlt 30 évből a liberális országvezetés a konzervatív kormányra hagyott, az évek alatt hirtelen nem megfordítható, ez hozzátartozik az igazsághoz. De ha a teljes termékenységi arányszámokat vizsgáljuk Békés megyében, azt tapasztalhatjuk, hogy *az 2012 ben 1,25-ös értéken állt, 2021-ben pedig 1,64-en.* Ez a növekedés nem csak a kormány, hanem Gyula város fejlődésének is az érdeme, hipotézisem újabb bizonyítása.

- A demográfiai mutatók közül a **vándorlási egyenleget** választottam még ki. Itt a vizsgált 10 évben Gyula minden évben negatív egyenleget produkált, kivéve egyet, 2014-ben, amikor pozitív egyenleget produkált a város. Elsőre ez a mutató hipotézisem ellem dolgozik, de ha figyelmesen olvastuk a dolgozatomat, akkor tudjuk, a Gyulahús Kft. 2013-ban indult kis létszámmal, majd 2014-től kezdett valójában teljes évben termelni. Az összefüggés világos. Ha ipart, olyan ipart tudunk a városba hozni, amivel az emberek képességeit, hagyományos intelligenciáját ki tudjuk szolgálni, akkor a vándorlási egyenleg megfordítható.

4.2 Hipotézisem igazolása a város bevételei (ipar/turizmus/kultúra) alapján

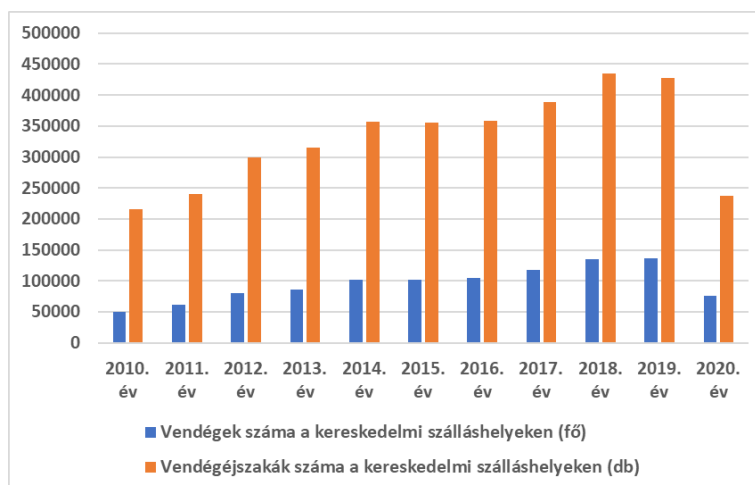
A feltevés, mely szerint a 3 pillér szinergiákra épülő fejlesztése a város bevételeinek növekedését, a fejlesztésre fordítható pénz növekedését eredményezi legjobban a város bevételeinek éves összehasonlításával igazolható vagy vethető el. A következő ábrán Gyula város bevételeinek változását mutatom be, a vizsgált időszakban (46. ábra).

Bevételek	2015	2016	2017	2018	2019	2020
iparüzési adó	822 719	830 287	823 451	961 021	1 047 031	935 740
Idegenforgalmi adó	104 738	140 866	165 527	177 770	185 449	47 185
Gépjárműadó	80 584	79 079	85 600	89 785	93 340	1 512
helyi építményadó	90 782	97 537	96 374	96 625	93 489	105 453
kommunális adó	31 866	41 055	44 112	42 823	40 530	50 143
3. Intézményi működési bevételek	340 792	391 441	392 451	548 064	493 689	569 158
5. Felhalmozási bevételek	101 026	15 265	28 321	17 432	104 461	201 432
6. Működési célra átvett pénzeszközök	534 647	349 635	538 901	682 837	494 612	475 042
7. Önkormányzati költségvetés támogatása	2 614 066	2 540 630	2 145 842	2 393 261	2 551 692	2 751 581
8. Előző évi maradvány	1 761 358	430 427	766 980	1 616 690	2 394 554	2 517 484
Bevételek összesen	8 408 534	6 252 914	7 200 387	8 799 918	9 156 672	8 195 952

46. ábra Gyula Város Önkormányzata bevétele (ezer Ft), 2015-2020. (Forrás: Gyula Város Önkormányzata)

Az adatsorok magukért beszélnek. A városvezetés mobilizálni tudta a városban élők „gyulaiságát”, energiáját, tenni akarását a tailor made iparfejlesztéssel (pl. 2013 Gyulahús Kft újraindítása) szinergiában a turizmus, a Várfürdő fejlesztésével. 2020 értelemszerűen a covid-hatás miatt csökkent, de ne felejtjük el, hogy 2020-ban hozta a városvezetés az Airbus projektet tető alá, akkor, amikor Gyulának a legnagyobb szüksége volt ipari fejlesztésre. Az üzem 2022-ben lett átadva, ezekben a számokban természetesen még nem szerepelhet. De 2023-ban már, mint komoly tényező, javítani fogja a város bevételeit.

Ehhez a bevételhez szorosan hozzátartozik, meghatározza a gyulai vendégéjszakák változásának a száma, melyet a 47. ábra szemléltet.

47. ábra Vendégek (fő) és vendégéjszakák (db) száma a kereskedelmi szálláshelyeken, 2010-2020. Forrás: KSH

A számok növekvő trendet mutatnak, ami ismét azt bizonyítja, hogy együttműködéssel (Gyulai Turisztikai Nkft., Gyulakult, Gyulai Idegenforgalmi Egyesület) a város idegenforgalmának a jövőképe a töretlen fejlődés. Ha azok a fejlesztések megvalósulnak, amiket az ezt tárgyaló fejezetben leírtam, akkor Gyula egy olyan minőségi turisztikai attrakció lesz, ami párját ritkítja Európában. Természetesen fel lehet vetni, hogy ezek csak nagyívű tervek, de akkor fel kell tennem a kérdést, hogy a Hunguest Hotels miért éppen Gyulán adja át az egyik legnagyobb 2023-as fejlesztését, amivel majdnem megduplázódik a gyulai négy csillagos szállodakapacitás?

4.3 Konklúzió

Az előző fejezetben tárgyalt eredmények bemutatása, illetve a feltevések számokra váltása mind azt igazolják, hogy ezek a pillérek, ha tartalommal, fejlesztéssel, sinergiával, „gyulaisággal” vannak megtöltve, akkor a város minden követ megmozgatva előteremti azt a pénzügyi háttérrel, amivel ezeket a pilléreket fejleszteni lehet. Hipotézisem igaznak bizonyult, bár meg kell mondanom őszintén, a kutatás alatt kellett valóban rádöbbenem arra, hogy ha egy városban nincs harmónia a természettel, az épített környezettel, a város lakóival, a városvezetéssel, az sohasem lesz igazi otthona sem az itt lakóknak, sem az idelátogatóknak, bármennyi forrás is áll rendelkezésre.

Gyulán ez mind megadatott. Hiszen már én is otthonról hazajárok a városba.

5 Összefoglalás

Dolgozatomban azt a hipotézist volt szándékomban igazolni vagy elvetni, hogy Gyula, - egykor Magyarország szívében található fejlett társadalmú, gazdaságú, kereskedelmű és kultúrájú város - a történelem kegyetlen csapásai után (Trianon, kommunizmus) ha talál olyan pilléreket, amik mentén, felhasználva a város polgáraiban meglévő élni akarást, teremteni vágyást, hagyományőrzést, az egészséges, jó értelemben vett türelmet és a szinergiára és fenntarthatóságra vágyást, képes-e a 21. században visszakerülni a mai Magyarország szívének közepébe, centrumába.

Ennek az eldöntésére 3 pillért jelöltem ki magamnak, melyek mentén szekunder kutatással a pillérek történelmi gyökereit, azoknak a város polgáraival való viszonyait vizsgálva - mint állandó gyulai városfejlesztési lehetőségek számbavétele - arra az eredményre jutottam, hogy ennek a 3 területnek a fejlesztésével komoly eredményeket tud a közeljövőben a város elérni.

Ez a három pillér a város **ipar** fejlesztése, **turisztikai**, **idegenforgalmi** és **kulturális** fejlesztése, minőségibb szintre emelése.

Hipotézisem gyakorlati igazolása a primer kutatásaimat képező, a pilléreket jól ismerő, azokat szakmailag is felvállaló kiváló szakemberek interjúi jelentették,

Az interjúk során a város polgármestere, Dr Görgényi Ernő az általános fejlesztési jelen és jövő képéről, annak helyi sajátosságairól, az itt élő emberek fejlődésbe vetett hitéről, a „gyulaiságról” adott teljes képet, illetve az ipar célzott, „gyulakonform” fejlesztésével kapcsolatban is őt kérdeztem, kiemelve a 30 év után először átadott új ipari vállalkozást, az Airbus HH jelentőségét firtatva. De nem feledkezem el a tradicionális gyulai húsiparról sem, ami tulajdonképpen 1935-ben feltette Gyulát Európa térképére, erről és a húsipar 21. századi jövőképéről az idén 10 éve újranyitott Gyulahús Kft. ügyvezetőjét, Daka Zsoltot kérdezem.

A turizmus és idegenforgalom fejlesztési lehetőségeiről azok hatásairól a városra, illetve a várost meghatározó iparág jövőképéről Boros Zoltán urat, a város négycsillagos szállodakomplexumának igazgatóját, Kun Miklós urat, a szomszédos Várfürdő ügyvezető igazgatóját kérdeztem. Mindketten egyet értettek abban, hogy a város kitörési pontja lehet az ipari fejlesztések, a turisztikai beruházások és a kulturális fejlesztések szinergiája adta erő, ami megsokszorozza azok egyedüli hatásait, mobilizálja a gyulai vállalkozókat, polgárokat is. Remek együttműködést, fejlesztési közös célokat tártam fel egy teljesen magánszféra által

tulajdonolt szálloda és egy önkormányzati tulajdonban lévő, de a turizmust meghatározó attrakció vezetője között, ami nem szokványos, ezt valljuk be.

A turizmus marketingjéért, szervezéséért ismét egy, a város (részben) tulajdonában álló cég a Gyulai Turisztikai Nkft. ügyvezető asszonyát, Komoróczi Alízt, kértem, hogy tárja fel a gyulai turizmus jelenét és jövőjét, stratégiáját. Mivel a Kft. felel a város közös marketingjéért, kézenfekvő volt a marketingkampányokban részt vevő nevezetességek, rendezvények házigazdáját is kérdezniem kell, a kastély, a vár úrnőjét, Erkel hagyatékának gondozóját, Fekete-Dombi Ildikót, az Erkel Ferenc Kulturális Központ és Múzeum Nonprofit Kft. kiállítóhelyekért felelős ügyvezető igazgatóját is a kulturális lehetőségek, jövőképekről, amivel Gyula ismét visszakerülhet, ha földrajzilag nem is tud már, de minden magyar szíve közepébe. A két szakember meggyőződött arról, hogy Gyulán ez a két pillér is szinergiában, közösen, együtt tud és fog is fejlődni.

Nyilván, a kutatásomat, az eredményeket torzítja erőteljesen a két covid év és a háború okozta gazdasági válság és infláció, hiszen ezek mind olyan ágazatokat sújtanak, amiben Gyula nagyon erős tud lenni. Ezért is tartom fontosnak azt a tényt, hogy a városvezetés felismerte, a biztos alaphoz prosperáló, a gyulai munkaerőhöz konform ipari fejlesztésre van szükség.

Következő dolgozatomban mélyebben szeretném elemezni és kutatni ezt a 2020-2030 közötti időszakot Gyula életében, mivel sok stratégia, elképzelés még 2020 előtt került az asztalra, nem is sejtve, mit hoznak az elkövetkező évek. Szeretném vizsgálni annak az „ütésállóságnak” a validitását, amit a mostani dolgozatomban feltártam, kíváncsi vagyok arra, hogy ezt pár év múlva visszakutatva, valóságosnak tekinthetem majd akkor is.

Jelen dolgozatomat mind a regionális ipar, turisztika, kultúra fejlesztésére irányuló dolgozatok forrásanyagaként ajánlom, illetve ajánlom minden kutatónak, aki arról szeretne képet kapni, hogy egy bizonyos városban élő emberek miként tudnak a fejlesztések mellé állni akkor, amikor a városvezetés közös egyetértési pontokkal olyan fejlesztési irányokat jelöl ki, amik a várost lakó polgárok, népek történelmi, gazdasági, kulturális múltjából eredendően fakadnak, modern implementációi mindannak, amit a várost, a térséget lakók évszázadok óta tanultak és alkalmaznak.

6 Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani **Dr. Oláh Izabellának**, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet Szent István Campus, Gödöllő Vidék- és Területfejlesztési Tanszék adjunktusának, aki dacára a rengeteg kutatómunkájának és elfoglaltságának elvállata a belső konzulensi felkérésemet a dolgozatom megírásával kapcsolatban. Szakértelmével, útmutatásával, segítőkészségével, a rám és a témára szánt idejével lehetővé tette, hogy a dolgozatommal elkészülhessem.

Megköszönöm külső konzulensem, **Dr. Alt Norbert** Gyula város Alpolgármesterének kérdéseim, kéréseim szüntelen megválaszolását, türelmét és idejét, háttéranyagok, kutatási szempontok, helyi sajátosságok megosztását, megvilágítását, **Dr. Kónya Istvánnak**, Gyula város Alpolgármesterének a fejlesztésekkel kapcsolatos mindenkori segítségét.

Köszönetet mondok Gyula város Polgármesterének, **Dr. Görgényi Ernőnek**, aki a kezdetektől fogva támogatott, bátorított, segített és temérdek teendője ellenére mindig rendelkezésemre állt, ha kérdések merültek fel bennem.

Végül, de nem utolsó sorban köszönettel tartozom **Gyula város polgárainak**, mert mikor beszélgetések közben tudomást szereztek a dolgozatomról, annak témájáról, önként, fáradságot, időt nem kímélve segítettek ötletekkel, információkkal. A legnagyobb kincset kaptam tőlük, megértették, megszerették velem a „gyulaiságot”, és szeretettel befogadtak a városukba.

7 Ábrajegyzék

1. ábra Magyarország a XV. században, a négyzet Gyula városát jelöli Forrás: Tóth Gyula (terkep.network.hu)	11
2. ábra Gyula városának első hiteles ábrázolása Mathias Zündt 1566-ban megjelent metszetén Forrás: Gyulai Hírlap	12
3. ábra Komló szálloda Gyula, 1890-es évek	14
4. ábra Gyulai Cognac és Likörgyár 1900 Forrás: Ladics hagyaték	15
5. ábra Stéberl Andrásné és Tildy Zoltán 1947 Forrás: Gyulai városvédők	16
6. ábra Stéberl András 1940 Forrás: Mogyoróssy János Városi Könyvtár	16
7. ábra Gyulai Fafém Bútor Vállalat 1973 Forrás: Gyula Város Önkormányzat	17
8. ábra Aczél György látogatása a Harisnyagyárban 1974 Forrás: Béla Ottó	17
9. ábra Bubiv május elsejei felvonulás 1960 Forrás: Ungvári Sándorné (Papp Márta)	18
10. ábra A munkanélküliségi ráta alakulása az 1990-es évek elején, % Forrás: az 1993 februári adatokig: Munkaügyi adattár, Foglalkoztatottság és kereseti arányok, 1991-1993, KSH, 1993. Statisztikai Havi Közlemények, KSH, 1994.	19
11. ábra Munkanélküliségi ráta országos 1990-20009 Forrás: KSH	20
12. ábra Munkanélküliségi ráta VM/R (%) Forrás: KSH, 2023	23
13. ábra Az interjúalanyaim organogramja	29
14. ábra Gyula város IFA bevétele vs. iparüzési adó bevétele 2020 (Forrás Gyula város Önkormányzata)	35
15. ábra Gyula fejlesztési akcióterületei 2023 Forrás: Gyulai Önkormányzat, FVS 2027 ..	37
16. ábra A Stéberl család Gyulán, 1930 körül Forrás: Gyulai Évszázadok Alapítvány	40
17. ábra Stéberl András Arany Diplomája 1935 Forrás: Gyulahús Kft.	40
18. ábra A Gyulahús Kft. flagship termékei új csomagolásban Forrás: Gyulahús Kft.	42
19. ábra Napelemes kiserőmű a Gyulahús Kft. Béke sugárúti telepén	46

20. ábra Napelemes kiserőmű a Gyulahús Kft. Kétegyházi úti telephelyén Forrás: Googlemaps.....	47
21. ábra A Gyulahús Kft. elhelyezkedése Gyulán Forrás: Google.....	48
22. ábra Energiaárak változása 2021-2022 Forrás: Eurostat	50
23. ábra Forrás: ÉVOSZ feldolgozás KSH adatok alapján Forrás: KSH	51
24. ábra Erkel Hotel – akkor Szot Üdülő – 1973 Forrás: Gyula Önkormányzat.....	53
25. ábra Hunguest Erkel manapság Forrás: Hunguest Hotels	53
26. ábra Hunguest Erkel**** Forrás: Hunguest Hotels	55
27. ábra Hunguest Erkel **** Castle view Forrás: Hunguest Hotels	56
28. ábra Magyarország Turisztikai térségei Forrás: MTU Stratégia 2020	57
29. ábra Vendégéjszakák számának alakulása és megoszlása Gyulán (2008-2017) Forrás: KSH.....	58
30. ábra A vendégéjszakák számának alakulása és megoszlása Gyulán Forrás: Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft. 2020	59
31. ábra 1722-ben készült metszetéről, középen a gyulai török fürdő Forrás: Magyar Olaj- és Gázipari Múzeum Zalaegerszeg	61
32. ábra Part Fürdő, 1930 Forrás: Gyulai Várfürdő	62
33. ábra A tönkretett kupolás központ Forrás: Várfürdő.....	63
34. ábra Az Aquapalota belseje Forrás: Gyulai Várfürdő Kft.	64
35. ábra Gyula és a versenytárs települések kereskedelmi szálláshelyeinek vendégforgalma és a külföldi vendégéjszakák aránya Forrás: Gyulai Turisztikai Nonprofit Kft 2019	66
36. ábra Gyula, a történelmi fürdőváros Forrás: DFS 2015-2020	68
37. ábra Gyula, mint Szigeterőd a középkorban Forrás: Gyula város Önkormányzata	71
38. ábra Gyula, mint Szigeterőd a 21. században Forrás: Gyula város önkormányzata	71
39. ábra a 6. ábra kiegészítése a Gyulakult Nkft. és a GyT Nkft. együttműködési területéről	72

40. ábra Egy képen az így is működő gyulai turista célpontok: Almásy-kastély, Várfürdő, Gyulai vár Forrás: GyT NKft.	76
41. ábra „Gyula nyitva van” kampány flyer Forrás: GyT Nkft. 2022	77
42. ábra Gyula város Polgármesteri Hivatala	80
43. ábra Gyula város Önkormányzata kiadása és bevétele. Forrás: Gyula Város Önkormányzata zárszámadásai	83
44. ábra Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1991-2020 közötti időszakban, műholdas adatok alapján Forrás: OMSZ.....	84
45. ábra a 2023-as marketingszlogen Forrás: Gyulai Turisztikai NKft.....	87
46. ábra Gyula Város Önkormányzata bevétele (ezer Ft), 2015-2020. (Forrás: Gyula Város Önkormányzata).....	92
47. ábra Vendégek (fő) és vendégéjszakák (db) száma a kereskedelmi szálláshelyeken, 2010-2020. Forrás: KSH	93

8 Irodalomjegyzék

8.1 Szakirodalom

- Árpási Zoltán (2004): Gyula, az elkésett város, 271 p. Concord Media Rt. Arad (RO)
- Baranyi, Béla (2019): Változások a határmentiség jellegében Trianon után Magyarországon.
http://real.mtak.hu/105701/1/Baranyi_Bela_Valtozasokahatarmentiseg.pdf In: A környezet és a határok kutatója: Tiszteletkötet Nagy Imre 65. születésnapja alkalmából. Regionális Tudományi Társaság, Szabadka, pp. 85-94
- Barta Györgyi (1991): Az ipar szerepe a „szocialista” gazdaság- és területfejlesztési politikában Tér és Társadalom, 5. évf. 1991/4 37-50 p.
- Beke Szilvia (2009): Békés megye népességének egészségi állapota és egészségügyi ellátása, 2009 <https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/15005?show=full> 193 p, TTK Földtudományok Doktori Iskola, Pécs
- Görgényi-Kun-Béres-Bozó-Szöke-Komoróczy (2018) A Gyulai Várfürdő fejlesztési stratégiája 2019-2030 87 p.
- Gubán Ákos, Mezei Zoltán, Sándor Ágnes (2022): Javíthatók-e a nem javítható folyamatok? Akadémiai könyvkiadó
- HONifo Üzletviteli Tanácsadó Kft. (2021): GYULA VÁROS DESZTINÁCIÓFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA 2021–2025 99 p.
- Köteles Lajos – Rozsnyai Katalin (2015): A lokálpatriotizmus, mint humán erőforrás Gyulán
http://epa.oszk.hu/02700/02750/00037/pdf/EPA02750_tudasmenedzsment_2015_01_108-115.pdf 108-115 p.
- Lukovics M. (2004): Regionális gazdaságfejlesztés: eltérő fejlettségű megyék versenyképességének összehasonlító elemzése. Tér és Társadalom, 4, 149-168. p.
- MTÜ (2022): Desztinációfejlesztési Stratégia GYULA ÉS TÉRSÉGE TURISZTIKAI TÉRSÉG https://www.visitgyula.com/msite/198/mtu_strategia_gyula_tersege.pdf
- MTÜ (2023): NTS 2030, Turizmus 2.0 2023 01.31 kiegészítés
https://mtu.gov.hu/dokumentumok/NTS2030_Turizmus2.0-strategia_kiegeszites.pdf?v=0.156

- Nagy Gábor-Nagy Erika (2019) A neoliberális európai várospolitikai találkozása a periféria fejlesztési stratégiájával – Gyula példáján <https://ojs.elte.hu/index.php/tft/article/view/3461/3171> Településföldrajzi Tanulmányok 8 Évf. 1 szám (2019) 72-90 p.
- Rozsnyai Katalin (2012): Térformáló folyamatok és az életminőség kölcsönhatásainak vizsgálata Gyulán <https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/15103> 259 p. TTK Földtudományok Doktori Iskola, Pécs
- Scherer Ferenc (1938): Gyula város története I-II. 957 p.
- Szabó Ferenc (1987): Gyula a fordulat évétől az 1970-es évtizedig 704 p. Gyulai Városi Tanács
- SZABÓ J. (szerk.) (2006): Gyula Város Önkormányzata 2002-2006. Gyula Város Önkormányzata, Gyula 63 p.
- Vaszócsik Vilja-Dorogi Zoltán-Faragóné Huszár Szilvia-Kósa Emőke-Körmöndi Barnabás-Kulcsár Sándor-Kurenkov Vjacseszláv MBA-Szkordilis Flóra-Sárdi Anna-Tóth Bálint-Varga Zsolt-Zikker Antal (2022): Gyula járás Fenntartható Városfejlesztési Stratégia MKB Consulting Zrt 459 p.

8.2 Egyéb irodalom

- A fogyasztói árindex több mint duplája az építőipari árváltozás 2022. I. félévében <https://magyarepitestechnika.hu/index.php/hirek/a-fogyasztói-arindex-tobb-mint-duplaja-az-epitoipari-arvaltozas-2022-i-feleveben/> Letöltve: 2023.03.23.
- A közművelődés legrangosabb kitüntetését vette át Fekete-Dombi Ildikó <https://behir.hu/a-kozmuvelodes-legrangosabb-kitunteteset-vette-at-fekete-dombi-ildiko/> Letöltve:2023.03.30
- A várfürdő története https://varfurdo.hu/gyulai_varfurdo_tortenete-m222/ Letöltve 2022.12.30.
- Ahol létrejött a románok kulturális autonómiája – Görgényi Ernő gyulai polgármester a város külhoni kapcsolatairól, turizmusáról <https://kronikaonline.ro/kulfold/gyulan-megvalosult-a-romanok-kulturalis-autonomiaja-n-gorgenyi-erno-polgarmester-a-magyarorszagi-varos-kulhoni-kapcsolatairol-f#> Letöltve: 2023.03.10.
- Bódán Zsolt: A közösség és kultúra szolgálatában – az egykori Békésvármegyei Kaszinó (Gyula, Kossuth u. 13.) <https://mnl.gov.hu/mnl/beml/hirek/a-kozosseg-es-kultura-szolgalataban-az-egykori-bek-esvarmegyei-kaszino-gyula-kossuth-u/> Letöltve: 2023.03.30.
- Ch. Gáll András: A gianduja sem rossz, de a forralt borosnak nincs párja! <https://index.hu/belfold/2022/12/06/szaloncukor-cukraszda-forralt-bor-ev-szaloncukra-balogh-laszlo/> Letöltve 2023.04.20.
- Dr. Görgényi Ernő: névjegy <http://www.gorgenyiarno.hu/index.fcgi?nyelv=hu&menuparam3=9/> Letöltve 2023.03.24.
- Egy ásatás kulisszatitkai <https://gyulakult.hu/egy-asatas-kulisszatitkai-liska-andras-eloadasa-kastely-kapolnajanaban/> Letöltve 2023.04.10.
- Gyula város történetének kezdetei - Egy eltűnt monostor nyomában <https://www.gyulaihirlap.hu/8521-gyula-varos-tortenetenek-kezdetei---egy-eltunt-mon/> Letöltve: 2022.11.23.
- Gyula, törökzugi templomrom <https://www.turautak.com/cikkek/varak--romok/templomromok/gyula--torokzugi-templomrom.html/> Letöltve: 2023.04.02.

- Ide ne induljunk most el - Mely fürdők zártak be <https://www.termalfurdo.hu/melyik-furdo-zart-be/> Letöltve 2023.02.15
- Infografika – Az energiaárak emelkedése 2021 óta <https://www.consilium.europa.eu/hu/infographics/energy-prices-2021/> Letöltve: 2023.03.31.
- Kővári László: Békés vármegye <https://72varmegye.eu/varmegye/Bekes/> Letöltés ideje: 2023.04.02.
- KSH Módszerek és irányelvek <https://www.ksh.hu/modszerek-es-iranyelvek/> Letöltve 2022.12.15.
- KSH Összefoglaló táblák (STADAT) <https://www.ksh.hu/stadat> Letöltve: 2022.12.01-2023.04.25.
- Magyarország napsugárzás, napfénytartam és felhőzet viszonyai https://www.met.hu/eghajlat/magyarorszag_eghajlata/altalanos_eghajlati_jellemzes/sugarzas/ Letöltve: 2022.12.21.
- Magyarországon tényleg bárhol találni termálvizet? <https://termalfurdo.cafeblog.hu/2018/01/13/magyarorszagon-tenyleg-barhol-talalni-termalvizet/> Letöltve 2023.01.23.
- Második lett a Gyulai Almásy-kastély Látogatóközpont a Szallas.hu idei vetélkedésében. <http://gyulakult.hu/ujabb-dij-erkezett-gyulara/> Letöltve: 2023.03.25.
- Megnyitotta kapuit a gyulai Airbus-üzem – Itt vannak a részletek <https://www.portfolio.hu/global/20220728/megnyitotta-kapuit-a-gyulai-airbus-uzem-itt-vannak-a-reszletek-558501/> Letöltve: 2023.02.12.
- Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR) <https://www.oeny.hu/oeny/teir/#/info/> Letöltve: 2022.12.11.
- Papp Zoltán: Gyula az alföld gyöngyszeme <https://gyulainevezetessegek.blogspot.com/> Letöltve 2023.02.23.
- Szabó Bálint (fordítás): Az Amerikában csomagolt élelmiszerek több mint fele tartalmaz káros adalékanyagokat <https://magyarmezogazdasag.hu/2023/03/19/az-amerikaban-csomagolt-elelmiszerek-tobb-mint-fele-tartalmaz-karos-adalekanyagokat/> Letöltve: 2023.03.10.

- Tájékoztatósi adatbázis Szakstatisztikák témák szerint
<https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp> Letöltve: 2022.12.01-2023.04.15.
- Tóth László Levente Egy élhető város titka
<https://www.magyarhirlap.hu/exkluziv/20230423-egy-elhető-varos-titka-interju/> Letöltve: 2023.04.23.
- V. B. 171. Gyula Város Képviselő-testületének iratai 1873–1950 (71 kötet – 1,47 fm 1–71. k. Közgyűlési jegyzőkönyvek 1873-1950)
https://mnl.gov.hu/mnl/beml/v_b_171_gyula_varos_kepviselo_testületenek_iratai_1873_1950/ Letöltés ideje: 2023.04.12.
- Zátonyra futott a Gyulahús Kft. befektetőkeresése
<https://magyarnarancs.hu/kismagyarorszag/zatonyra-futott-a-gyulahus-kft-befektetokeresese-253514/> Letöltve: 2023.02.21.

9 Függelék

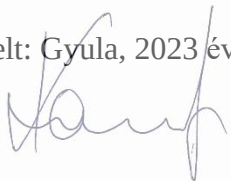
4. sz. függelék – Hallgatói és konzulensi nyilatkozat minta

NYILATKOZAT

Alulírott **Koncz Gábor Pál**, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, **Budai Campus**, **Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás MSc** szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Gyula, 2023 év május hó 7 nap

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023_év _május_ hó 07 nap

Belső konzulens

***Kérjük a megfelelőt aláhúzni!**

A DIPLOMADOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

Dolgozat címe: Gyula, egy határmeneti hátrányos helyzetű város fejlesztése

A dolgozatot készítő hallgató neve Koncz Gábor Pál

Szak, képzési szint és tagozat: Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás MSc. levelező

Tanszék/Intézet: Vidék- és Területfejlesztési Tanszék/Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Belső témavezető: Dr. Oláh Izabella, egyetemi docens, MATE VTT, Gödöllői Campus

Külső témavezető: Dr. Alt Norbert, Alpolgármester, Gyula Város Önkormányzata

Dolgozatom témája az egykor Magyarország közepén található, gazdaságilag, kereskedelmileg kulturálisan az Alföld egyik vezető városának Gyulának a trianoni békediktátum és a kommunista diktatúra okán és idején bekövetkező gazdasági, társadalmi, kulturális hanyatlásának lehetséges visszafordítása a város megfelelő fejlesztésével. Célom volt bebizonyítani, hogy ha a várost a 3 fő fejlesztési pillérén (ipar, idegenforgalom, kultúra) keresztül szinergiában, a városra, a lakóira szabva, fenntarthatóan fejlesztik, akkor az hamarosan újra visszakerülhet Magyarország gazdasági, idegenforgalmi és kulturális centrumába.

Az első részben kutatásom Gyula történelmi áttekintésén keresztül arról szólt, hogy az általam feltételezett 3 pillér gyökerei meg vannak-e a város múltjában, hiszen feltételezésem szerint a jövőbeli fejlesztéseknek ezeken az alapokon kell nyugodniuk. A második részében a primer kutatásaim során a gazdaság, idegenforgalom, kultúra és a városvezetés szakembereit interjúkon keresztül kérdeztem hipotézisem igazolására, vagy annak elvetésére.

Diplomadolgozatomban igazoltam, hogy a fejlesztések akkor képesek kiemelni Gyulát a határmentiségből, ha azok a polgárokkal közös egyetértési pontokon alapszanak, a várost uraló értékrend szerinti, felhasználják a város lakóinak „gyulaiságát”, a tradicionális és az örökített precíziós iparfejlesztésen és a város harmóniáját, természeti kincseit fenntarthatóan kiaknázó idegenforgalmi és kulturális városfejlesztések formájában valósulnak meg.